

**TÜRKİYE
FUTBOL FEDERASYONU
MERKEZ HAKEM KURULU**

**HAKEM
VE
GÖZLEMCİ
EL KİTABI**

**MHK – EĞİTİM KURULU
AĞUSTOS 2013**

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU

Başkan : Yıldırım DEMİRÖREN
MHK Başkanı : Zekeriya ALP
Telefon : 0 212 362 24 84
Faks : 0 212 323 49 50
Adres : İstinye Mah. Darüşşafaka
Cad. No:45 Kat:2
İstinye - İSTANBUL
Internet : www.tff.org

**TÜRKİYE
FUTBOL FEDERASYONU
MERKEZ HAKEM KURULU**

**HAKEM VE GÖZLEMCİ
EL KİTABI**

**MHK - EĞİTİM KURULU
AĞUSTOS 2013**

İçindekiler

Önsöz	11
Bölüm 1 Hakemler	13
1. Hakem Atamaları	15
1.1. Görevlendirme	15
1.2. Müsait Olma	15
1.3. Sonuçlar	15
2. Atama Sonrası Hazırlık	15
2.1. Görünüş	15
3. Seyahat - Konaklama ve Çevre ile İlişkiler	16
4. Hakem Ödemeleri	17
5. Hakem Raporu	17
5.1. Tanım	17
5.2. Ek Olaylar	18
5.3. Raporların Gönderilmesi	18
5.4. Hakem Raporu Girişi Kullanım Kılavuzu	19
5.5. Hakem Raporu Denetim Sistemi ve Hata Puanı Tablosu	21
6. Basın Röportajları	22
7. Oyun Esnasında Hakem, Yardımcı Hakemler, 5.ve 6.Hakem	22
7.1. Hakem	22
7.1.1. Topun Oyunda Olduğu Durumlarda Yer Alma	22
7.1.2. Duran Toplarda Yer Alma	24
7.2. Yardımcı Hakemler	24
7.3. Ceza Sahasına Yakın Serbest Vuruşlarda	24
8. Hakem Oyuncu İlişkileri ve Problemler	25
9. Oyuna Müdahaleler	26
9.1. Tamamlanamayan Müsabakaların Sonuçları	26
10. Hakemi Aldatmaya Yönelik Davranışlar	27
11. Disiplin Kontrolü	27
11.1. Futbolcuların Tepki Gösterdikleri/Çatıştıkları Olaylar	27
11.1.1. Oyuncular Arasında Çatışma	27
11.1.2. Oyuncularla Hakem Arasında Çatışma	
Hakemin Otoritesinin Zayıflatılması	29
11.2. Toplu Protestolarla Başa Çıkma	30
(Hakemin Rahatsız Edilmesi)	

11.3. Hatalı Oyuncuların Tespit Edilmesi	30
11.4. İletişim ve Yönetim	31
11.4.1. Olumlu Vücut Dili	31
11.5. Hakemlerin Açıkça Hatalı Görünen Disiplin Kararları	33
11.6. Kart Göstermek için Oyunun Başlamasını Geciktirme	34
11.7. Kartların Duyurulması	34
12. Sıvı İhtiyacının Giderilmesi	34
13. Hakemin Maça Gelmemesi veya Devam Edememesi	34
14. Profesyonel Lig ve Kupa Maçlarında	
Uygulanacak Zaman Çizelgesi	36
15. Oyun Alanına Giriş ve Maç Öncesi Konuşma	37
15.1. Oyun Alanına Giriş	37
15.2. Maç Öncesi Konuşma	37
15.3. Diyagonal Değişikliklerini Gerektiren Durumlar	39
16. Oyun Alanının Kontrolü	39
17. Maç Öncesi Yapılacak İşlemler	40
17.1. Oyuncu İsim Listeleri	40
18. Maçın Zamanında Başlaması	41
19. Giysi ve Gereçler / Takılar	42
19.1. Temel Giysiler	42
19.2. Diğer Giysi ve Gereçler	43
19.3. Takılar	44
20. Oyun Alanına Çıkış	45
21. Seremoni, Para Atışı	45
21.1. Seremoni	45
21.2. Para Atışı	45
22. Saygı Duruşu	46
23. Başlama Vuruşunda İşbirliği	46
23.1. Hakem	46
23.2. Yardımcı Hakemler	46
23.3. Dördüncü Hakem	46
24. Zaman Ayarında İşbirliği ve İlave Zaman	47
24.1. Devre Arası - Uzatmalardan Önce Verilen Ara	47
24.2. Zaman Ayarında İşbirliği	47
24.3. İlave Zaman	48

25. Dördüncü Hakem - Teknik Alan ve Teknik Alan İhlalleri	49
25.1. Dördüncü Hakem	49
25.2. Teknik Alan İhlalleri	50
26. Oyuncu Değişikliğinde İşbirliği	51
27. Yedek Oyuncular	52
28. Ofsaytta İşbirliği	53
28.1. Hakem	53
28.2. Yardımcı Hakemler	53
28.3. Yardımcı Hakemin Ofsayt Sonrası Yeri	55
28.4. Pozisyon Gereği Oyun Alanı Dışına Çıkan Oyuncunun Değerlendirilmesi	56
28.4.1. Savunma Oyuncusu	56
28.4.2. Hücum Oyuncusu	56
29. Golde İşbirliği	56
29.1. Hakem	56
29.2. Yardımcı Hakemler	56
29.3. Golün Ofsayttan Atılması Halinde	57
30. Gol Kutlaması	57
31. Tartışmalı Goller	58
31.1. Kendi Kalesine Atılan Goller (Savunma Yapan Takım)	58
31.2. Topun Çarpması/Yön Değiştirmesi Sonucu Olan Goller (Hücum eden takım)	58
32. Avantaj Kuralının Uygulanıp Uygulanmaması	59
33. Fauller ve Fena Hareketlerde İşbirliği	61
33.1. Hakem	61
33.1.1. Doğru Karar Verme; Fauller ve Sonuçları	61
33.1.2. Faul Şiddetinin Belirlenmesi	61
33.1.3. İhlalin Yapıldığı Koşullar	62
33.1.4. Diğer sportmenlik dışı hareketler (topu tutma... gibi)	63
33.1.5. Top Oyunun Dışındayken Yapılan İhlaller	64
33.1.6. Fiziksel Temas (el/kol kullanılması)	64
33.1.7. Temas İçeren Tehlikeli Oyun Biçimi	65
33.1.8. Elle/Kolla Kurallara Aykırı Müdahale	65

33.1.8.1. Köşe Vuruşları / Serbest Vuruşlar Öncesinde Kolların Kurallara Aykırı kullanımı	66
33.1.9. Vücudun Kurallara Aykırı Kullanımı	67
33.1.9.1. Yardımcı Hakem	67
33.1.10. Topa Elle Müdahalenin Değerlendirilmesi	69
33.2. Kart Gösterme Prosedürü	70
33.3. Serbest Vuruşlarda Yönetim	71
33.3.1. Hakem	71
33.3.2. Hızlı Serbest Vuruş	72
33.3.3. Birçok Oyuncunun Karıştığı Kavga ve Benzeri Durumlar	73
33.4. Yardımcı Hakemler	73
33.4.1. Bir İhlal İçin İşaret Vermeden Önce, Yardımcı Hakem Aşağıdakileri Belirlemelidir	73
33.4.2. Bir Faul veya Fena Hareket Yapıldığında, Yardımcı Hakem Aşağıdakileri Yerine Getirmelidir	74
33.4.3. Ceza Alanı Dışındaki Fauller	74
33.4.4. Ceza Alanı İçindeki Fauller	74
33.4.5. Ceza Sahasına Yakın Serbest Vuruş	75
33.4.6. Baraj Mesafesinin Kontrolü	75
34. Sakatlanmada İşbirliği	76
34.1. Hakem	76
34.2. Özel Durumlar	77
34.3. Yardımcı Hakem veya Dördüncü Hakem	77
35. Oyunun Geçici Olarak Durdurulduğu Zamanlarda İşbirliği	78
35.1. Hakem	78
35.2. Yardımcı Hakemler	78
36. Penaltı Vuruşunda İşbirliği	78
36.1. Hakem	78
36.2. Yardımcı Hakemler	79
37. Taç Atışında İşbirliği	79
37.1. Hakem	79
37.2. Yardımcı Hakemler	80
37.3. Taç Atışı Sorumluluğu	81

38. Kale Vuruşunda ve Kalecinin Topu	
Elden Çıkarmasında İşbirliği	81
38.1. Kale Vuruşunda İşbirliği	81
38.1.1. Hakem	81
38.1.2. Yardımcı Hakemler	81
38.2. Kalecinin Topu Elden Çıkarmasında İşbirliği	82
39. Köşe Vuruşunda İşbirliği	83
39.1. Hakem	83
39.2. Yardımcı Hakemler	83
39.2.1. Köşe Bayrak Direği Hizasında Duran Yardımcı Hakem	83
39.2.2. Diğer Yardımcı Hakem	84
40. Hakemlerin Müsabakanın Bitiminden Sonra Oyun Alanından Ayrılmaları	84
Bölüm 2 Gözlemciler	85
1. Gözlemciden Beklenenler	86
2. Sorumluluklar - Görev Paylaşımı	87
2.1. Temsilci	87
2.2. FGAT	87
2.3. Gözlemci	87
3. MHK Üyeleri	87
4. Gözlemcilerin Atanması - Hazırlanma ve Seyahat	88
4.1. Atama	88
4.2. Tebligat	88
4.3. Hazırlanma	88
4.4. Seyahat Ve Konaklama	88
5. Stadyumdaki Görevler Ve Sorumluluklar	89
5.1. Stadyuma Geliş	89
5.2. Gözlemcinin Tribündeki Yeri	89
5.3. Not Alma (Kayıt)	90
5.4. Konsantrasyon	90
5.5. Devre Arası	90
5.6. Medya İle İlişkiler	90
5.7. Prensiplere Uymak	90

5.8. Sorunlu Durumlar	91
5.9. Maçtan Sonra Yapılacaklar-Skor/Not Bildirimi	91
5.10. Maç Sonrası Toplantı	92
6. Gözlem Tekniği	92
6.1. Yapılan Hataların Not İle Bağlantısı	94
7. Gözlemci Raporu	94
7.1. Rapor Düzenleme	94
<u>1. Bölüm</u>	95
7.1.1. Maç Bilgileri	95
7.1.2. Hakem Bilgileri	95
7.1.3. Gözlemci Bilgileri	95
7.2. Not	96
7.2.1. Hakemlere, Yardımcı Hakemlere ve Dördüncü Hakemlere Not Vermek	96
7.2.1.1. Maç Sırasında Analiz	96
7.2.2. Hakem ve Yardımcı Hakem İçin Değerlendirme Ölçeği	96
7.2.2.1. Değerlendirme Ölçeği İle İlgili Diğer Açıklamalar	97
7.2.2.2. Bir Hakem Hatasının Sonuçları	98
7.3. Zorluk Derecesi	100
7.4. Maçın Tanımı	102
8. Hakemleri Değerlendirme Referansları	102
<u>2. Bölüm</u> : Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi	103
<u>3. Bölüm</u> : Oyuncuların ve Takım Görevlilerinin (Teknik Alan) Disiplin Amaçlı Kontrolü ve Yönetimi	107
<u>4. Bölüm</u> : Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik	111
<u>5. Bölüm</u> : Yardımcı Hakemler ve Dördüncü Hakemle İşbirliği	113
<u>6. Bölüm</u> : Kişilik	114
<u>7. Bölüm</u> : Genel Değerlendirme, Performans ve Kişilik Konusunda Tavsiyeler	117

<u>8. Bölüm</u> : Olumlu Noktalar Ve Geliştirilmesi Gereken Noktalar	117
<u>9. Bölüm</u> : Yardımcı Hakem Performansları	118
<u>10. Bölüm</u> : Yardımcı Hakem Performansları	118
<u>11. Bölüm</u> : Dördüncü Hakemle İlgili Yorumlar	121
<u>12. Bölüm</u> : Beşinci Hakem Performansı	123
<u>13. Bölüm</u> : Altıncı Hakem Performansı	123
9. Rapor Denetim Sistemi	124
10. Hata Puanı Sistemi	124
11. İdari Konular	126
11.1. Mazeretler	126
12. Maç Sonrası	126
13. Ek Rapor	126
14. Eğitim Faaliyetleri	127
15. İletişim	127
15.1. APS-Kargo ile Rapor ve Eklerini Gönderme Yöntemi	127
Klasman Gözlemci Raporu	128
İl Gözlemci Raporu	132
İletişim	134

Değerli Mentorler, Gözlemciler ve Hakemler

Yeni bir sezona her türlü hazırlığımızı yapmış, eğitimlerimizi tamamlamış olarak, yeni bir heyecanla başlıyoruz. Yeni sezonda en az hata ile maç yönetmenin yanında futbolun imajını, oyuncuların sağlığını korumanın da başta gelen önceliklerimiz olduğunu ifade etmek istiyorum. Bu konuda sizlere inanıyor ve güveniyoruz.

IFAB Hakem hatalarının asgari düzeye indirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir ve bu sezon ilk defa Oyun Kuralları Kitabına "İlave Yardımcı Hakemlik" ve "Gol Çizgisi Teknolojisi" eklenmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu ve Merkez Hakem Kurulu olarak, 2013-2014 sezonunda Spor Toto Süper Lig'de altı hakemli sistemi hayata geçiriyoruz. Her konuda olduğu gibi, bu uygulamada da federasyonumuzun vermiş olduğu maddi-manevi desteğin en önemli motivasyon kaynağımız olduğunu belirtmek istiyorum.

Dört yıldır yürüttüğümüz UEFA Hakem Konvansiyonu sayesinde ortaya konan projeler, verilen eğitimlerle Türk hakemliğinin yakalamış olduğu başarı çizgisi ve Avrupa'da kendisine edinmiş olduğu yer tüm otoriteler tarafından kabul görmektedir. Hedefimiz Avrupa Futbol Şampiyonası'ndan sonra Dünya Kupası'nda da Türk hakemliğini başarıyla temsil edebilmektir.

Hakemliğimizin bu aşamaya gelmesinde desteklerini esirgemeyen UEFA 1.Başkan Vekili Sn. Şenes Erzik'e, TFF Başkanı Sn. Yıldırım Demirören ve Yönetim Kurulu Üyelerine, verdikleri eğitimlerle hakemlerimizin başarısında önemli katkıları bulunan Mr. Uilenberg, Mr. Larsen ve Mr. Stevanato' ya şükranlarımızı sunuyor, yine hakemlerimizin üzerinde büyük emekleri bulunan mentor, gözlemci ve eğitimcilerimize, tüm projelerin sorunsuz işlemesini sağlayan Hakem İşleri Müdürlüğü'ne sonsuz teşekkürler ediyoruz.

Yeni sezonda başta hakemlerimiz olmak üzere, futbolumuzun diğer tüm paydaşlarına başarılar diliyoruz. Hakem şansını sizlerle birlikte olsun...

Zekeriya ALP

Merkez Hakem Kurulu Başkanı

Bölüm 1

Hakemler

1. Hakem Atamaları

1.1. Görevlendirme

- Hakem, yardımcı hakemler, dördüncü hakem, 5. ve 6. hakemler ile gerektiğinde yedek yardımcı hakem görevlendirmeleri, TFF yönetimi bünyesinde MHK tarafından yapılır.

1.2. Müsait Olma

- Hakemler; sakatlık, sağlık raporu, meslekî-ailevî vb. nedenler dolayısıyla müsait olmamaları durumunda, görevlendirilmelerini beklemeden, FYS üzerinden mazeretlerini bildirmelidirler.
- Sakatlığı olan hakemler görev yapmamalıdır.

1.3. Sonuçlar

- İyi hazırlanınız ve sağduyulu olunuz. Maçtan ve görevdeyken geçen tüm zamanınızdan zevk alınız.

2. Atama Sonrası Hazırlık

2.1. Görünüş

Hakemler, TFF'den aldıkları en son takımları giymelidir. Hakemler olarak, oyuncular ve yöneticiler üzerindeki ilk etkinizi, giyiminiz ve görüntünüz sağlayacaktır. Olumlu bir izlenim bırakmanız için, giysilerinizin, temiz ve düzgün

olması gerekir.

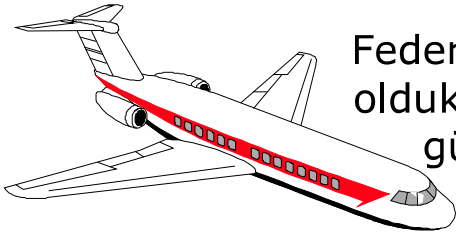
Çantanızda bulunması gereken malzemeler aşağıdadır:

- Tüm renklerdeki hakemlik giysileri,
- Zemine uygun ayakkabılar,
- 2 adet düdüğü,
- 2 adet Kronometre,
- 2 şer adet sarı ve kırmızı kart,
- 2 adet kalem ve not defteri,
- 2 adet top-kale parası,
- Bir takım yardımcı hakem bayrağı,
- Bipli bayraklar ve kulaklıklar ile bunlar için yedek pil,

- Futbol Oyun Kuralları Kitabı - Hakem, Yardımcı Hakem, Dördüncü Hakem ve Gözlemci El Kitabı - Türkiye Profesyonel Lig ve Kupa Müsabakaları Statüsü - Futbol Müsabaka Talimatı,
- Hakem ve olay raporları,
- Isınmak için TFF tarafından verilen giysiler.

3. Seyahat-Konaklama ve Çevre ile İlişkiler

Federasyonumuz, hakemlerimizin lââyık oldukları en seçkin yerlerde kalmaları, en güvenli araçlarla seyahat etmeleri konusunda hiç bir fedakârlıktan kaçınmamaktadır. Bu konuda hakemlik kurumuna yakışır tutum ve davranışlarda bulunmanızı, en ufak bir şüpheye fırsat vermemenizi titizlikle bekliyoruz. Spor kamuoyu ve basınla, sizi ve Kurumumuzu yıpratacak yakınlaşmalardan kaçınınız.

- Hakem ekibi, görev yapacağı yere maçtan bir gün önce varmalıdır.
- Hakemler, gözlemci ve mentorlerin görev seyahatlerinde toplu ulaşım araçlarını kullanmaları esastır. Zorunlu durumlarda, özel araç kullanımına Hakem İşleri Müdürlüğü'ne çalışma gün ve saatleri içinde yazılı başvuru yapılmak ve onay alınmak suretiyle izin verilecektir.
- Hakemlerin stada gelişi, maçın başlama saatinden iki saat önce olmalıdır.
- Hakemler, herhangi bir aile üyesi ya da arkadaşı ile seyahat etmemelidir (sadece hakem ekibi). Gidilen şehirde dost ve akraba ziyaretlerinden kaçınmalıdır.
- Hakemler, aşırı bir konukseverlik beklememeli ve istememelidir.
- Otel rezervasyonu konusunda titiz davranınız. Otele yerleşmeden önce, herhangi bir takımın oyuncularını veya yöneticilerinin orada kalıp kalmadığını öğreniniz. Eğer kalan veya kalacak olan varsa, başka bir otele yerleşiniz. Şayet o ilde kalınacak başka bir otel veya uygun yer yok ise, MHK Bölge Sorumlunuz ile temasa geçiniz.

- Stadyuma gelişinizden itibaren müsabaka mahallinden ayrılıncaya kadar cep telefonlarınızı kapalı tutunuz.
- Hakem soyunma odasına asla ziyaretçi kabul etmeyiniz.

4. Hakem Ödemeleri

Aşağıdakileri kapsamaktadır:

- 1) Maç tazminatı,
- 2) Harcırah,
- 3) Ulaşım ücreti.

Hakem ödemeleri, "Tazminat, Harcırah ve Ulaşım Ücretleri İle Ödeme Prensipleri ve Yöntemleri İç Talimatı"nda detaylandırılmıştır.

5. Hakem Raporu

a- Raporu doldururken hakemler, aşağıdakilere özellikle dikkat etmelidir:

- Oyuncu değişikliği ve kart gösterilme zamanları,
- İhraç edilen, sarı kart gören ve değiştirilen her bir oyuncunun takımı ve forma numarası,
- İhraç söz konusuysa aşağıdakileri içeren ayrıntılı bir ihraç tanımı:
  - Suçun şekli (Örneğin; hücum oyuncusunun formasını çekerek bariz bir gol şansını engellemek.),
  - Oyuncunun ve topun konumu (topla oynama olasılığı), niyet,
  - Temasın vücudun neresinde meydana geldiği.

Sonuçlar: Sakatlık var ya da yok.

5.1. Tanım

Bir film senaryosu gibi tam olmalıdır (kim, nerede, ne zaman, ne ve nasıl); okuyan kişi (ilgili disiplin kurulu) uygun cezayı vermek için gerekli tüm unsurları raporda görebilmelidir.

5.2. Ek Olaylar

Hakemin, başka bir olay daha rapor etmesi durumunda, raporda mümkün olduğunca çok bilgi bulunması oldukça önemlidir. Belirli gerçekler (Örneğin; atılan yabancı madde sayısı, nereden atıldıkları ve nereye gittikleri; toplu itiraz eden oyuncu sayısı gibi.) çok önemlidir. Bu gibi ciddi olayları rapor ederken, maçın temsilcisi ile iletişimde bulunmak yararlı olacaktır.

b- İhtar verilen ve ihraç edilen oyuncuların; adı, soyadı, forma numarası ile lisans numarası, listelerden dikkatlice kontrol edildikten sonra raporlara yazılmalıdır. Bu işlemlerden herhangi birinde yanlışlık yapılması, öncelikle oyuncuları, kulüpleri ve Federasyonumuzu çok güç durumda bırakmaktadır. Hakemler, bu konuya hassasiyet göstermeli, aksi halde haklarında talimatlar çerçevesinde gerekli işlemlerin yapılacağını bilmelidirler. Müsabaka sonrası ilgili formlar ve lisanslar, imza karşılığı kulüp sorumlularına verilmelidir.

c- Müsabaka raporları, APS veya kargo ile talimatların öngördüğü süre içinde ilgili birimlere gönderilmelidir.

d- Düzenlenecek olan olay raporu, ek rapor veya ilave rapor bilgisayar ile yazılmalıdır.

Müsabaka öncesi, sırasında ve sonrasındaki bütün olaylar Olay Raporuna işlendikten sonra Hakem işlerine gönderilecektir. Bu raporun yeterli olmadığı durumlarda (Alan olarak yetersiz kalma durumu) EK RAPOR hazırlanarak olay raporuna ilştirilecektir. Futbol Federasyonunun ilgili birimleri tarafından raporda eksiklikler görülürse hakemlerden İLAVE RAPOR istenecektir.

5.3. Raporların Gönderilmesi

e- Profesyonel müsabakalara (A2 dahil) ait raporların (hakem, olay, dördüncü hakem raporları ve isim listelerinin) en geç ertesi gün saat 12.00'ye kadar (Süper Lig ve 1.Lig maçlarında en geç iki saate kadar) FYS sistemi üzerinden giriş yapılması, sadece müsabaka isim listeleri (ilgililerce imzalanmış) ve oyuncu değişiklik kartlarının asılları 24 saat içerisinde TFF Hakem İşleri Müdürlüğü'ne kargo ile gönderilmesi gerekmektedir.

f- BAL ile Bayanlar, Akademi ve Gençlik Geliştirme Ligleri müsabakalarının hakem, olay, dördüncü hakem raporları ıslak imzalı doldurularak isim listeleri ve oyuncu değişiklik kartları eklenerek ilgililere kargo ile (24 saat içerisinde) gönderilecektir. Olay olan müsabaka raporları ertesi gün saat 12.00'ye kadar ilgililere faks ile gönderimi ve anılan kategorilerdeki tüm müsabakaların FYS üzerinden ertesi gün saat 12.00'ye kadar girilmesi zorunludur.

Profesyonel Kulüplerin özel müsabakalarında olay-ihraç olsun veya olmasın tüm raporlar (Hakem raporu, isim listeleri, 4.Hakem raporu ve varsa olay raporu)Hakem İşleri Müdürlüğü'nün 0212 323 49 40 nolu faksına müsabakanın ertesi günü saat 12.00'ye kadar gönderilecek olup, asıl suretleri (oyuncu değişiklik kartları ile birlikte) 24 saat içerisinde Hakem İşleri Müdürlüğü'ne aps veya kargo ile gönderilecektir.

g- Faks ile gönderi yapılacak müsabaka hakemlerine faks için "gönderildi belgesi" almaları tavsiye edilir.

h- Her zaman raporunuzun, isim listelerinin ve oyuncu değişiklik kartlarının bir kopyası veya fotokopisini alarak saklayınız.

i- Hakem ve dördüncü hakem raporlarını dijital ortamda doldurma işlemi, TFF Bilgi İşlem Müdürlüğü'nce verilen erişim şifreleri kullanılarak fys.tff.org adresinden gerçekleştirilir.

5.4. Hakem Raporu Girişi Kullanım Kılavuzu

- İnternet Explorer adres çubuğuna fys.tff.org adresini yazınız.
- Ekranı aşağıda göreceğiniz kullanıcı adını ve şifrenizi yazacağınız bir kutucuk çıkacaktır. Her hakemin bir kullanıcı ismi (büyük harflerle ve arada boşluk bırakmadan Türkçe karakter kullanmadan) olacak. Örneğin, " Arif Ayoğlu " isimli bir hakemin kullanıcı adı " ARIFAYOGLU " olarak yazılmalıdır. Sezon boyunca kullanacağınız şifre ise sezon öncesinde sizlere iletilecektir.
- Bir sonraki adımda ise güvenliğin daha sağlam olmasını sağlayacak olan doğrulama şifre alanı açılacak bu şifre sistemde kayıtlı cep telefon numaranıza SMS olarak gelecektir. Doğrulama şifresi sisteme her girişte sorulacak ve sistem tarafından doğrulandıktan sonra size menüye giriş yetkisi verecektir.
- Menüye ilk girişte karşınıza çıkacak ekranın sol tarafında yer alan Maç/Yönetilen Maçlar ibaresinin üzerine tıkladığında ekranda maç detayları bölümü açılacaktır.
- Maç raporu ve Tazminat Formu kırmızı yazıyla giriş için size açılmıştır.
- Rapor ekranları, sizlerin hala mevcutta kullanmış olduğu raporların görüntülerinden düzenlenerek yapılmıştır.

Maçtan sonra doldurmuş olduğunuz raporun aynısı değişikliğe gidilmeden internetten tabanlı sistem üzerinden de sisteme girilecektir.

- Son olarak doldurduğunuz raporu tekrar gözden geçirdikten sonra maç raporu ekranının üzerinde "maç raporu bittikten sonra işaretleyiniz" kutucuğunun içini işaretleyerek rapor girme işlemini gerçekleştirmiş olacaksınız.
- Dördüncü Hakem Raporu da aynı şekilde mevcut kullandığınız raporların aynısı olup dördüncü hakem tarafından doldurulacaktır.
- Maç Tazminat Formu kısmında; km, harcırah vb. kısımlar sistem tarafından size doldurulmuş olarak gelecek fakat üzerinde istediğiniz düzeltmeleri yapabileceksiniz. "Yeniden hesapla" butonunun üzerine tıkladığınızda toplam, otomatik olarak hesaplanacaktır.
- Son olarak, doldurduğunuz tazminat formunu "yazdır" butonuna basarak kaydediniz.

Lütfen aşağıdaki hususlara da dikkat ediniz:

- Size verilecek olan ilk giriş şifrenizi kimse ile paylaşmayınız.
- Rapor girişlerinizi mümkün olduğunca, güvenliği az olan (Internet cafe vb.) yerlerden yapmayınız. Daha güvenli yerler seçiniz.
- Bu uygulamanın bir internet uygulaması olduğunu ve internet üzerinden giriş yapacağınızı unutmayınız.
- Güvenlik açısından sizlere verilmiş olan şifrenizi 5 defa üst üste yanlış girdiğinizde sistem tarafından kullanıcı kimliğinizin bloke edileceğini unutmayınız. Böyle bir durumda, Bilgi Sistemleri Bölümü'nden yardım isteyiniz.
- Rapor doldururken karşılaştığınız her türlü teknik aksaklıklarda:

"Bilgi Sistemleri yardım hattını arayabilirsiniz.

Arif AYOĞLU

GSM: 0 532 455 43 06

[e-mail: arifayoglu@tff.org](mailto:arifayoglu@tff.org)

- Islak imza ile "Tazminat Raporu" gönderme işlemi eskiden olduğu gibi devam edecektir.

5.5. Hakem Raporu Denetim Sistemi ve Hata Puanı Tablosu

- 1- Skor yazılmamış, eksik veya hatalı yazılmış,
- 2- İhtar veya ihraçlar yazılmamış ya da kodlanmamış, eksik veya hatalı yazılmış ya da kodlanmış,
- 3- Olay raporu veya raporları yazılmamış, eksik veya hatalı yazılmış,
- 4- Oyuncu değişiklikleri yazılmamış, eksik veya hatalı yazılmış,
- 5- Oyuncu değişiklik kart bilgileri ile isim listeleri birbirini tutmuyor, kontrolü tam yapılmamış, eksik ya da hatalı yazılmış,
- 6- Gollerin hangi oyuncular tarafından atıldığı, türü, dakikası yazılmamış,
- 7- Sahanın durumu ile ilgili bölüm işaretlenmemiş,
- 8- Rapor zamanında ve prosedüre uygun gönderilmemiş,

Hata Puanı uygulamasına ilişkin kararlar, yazılı olarak hakemlere tebliğ edilir.

HATA PUANLARI TABLOSU

<u>HATA NO</u>	<u>HATA PUANI</u>
6, 7	0,1 PUAN
3, 8	0,2 PUAN
1, 2, 4, 5	0,3 PUAN

Hakemler ve dördüncü hakemler, yukarıda belirtilen her hata için, hatanın karşılığı olan eksi puanları alırlar. Hatalı rapor dolduran hakem ve dördüncü hakemlere yaptıkları hatalar bir yazı ile bildirilir. Sezon sonunda toplam hata puanları, toplam puan ortalaması hesaplamasında, eksi (-) olarak hesaba katılır. Hata puanı uygulamasıyla ilgili olarak, hakemler ve dördüncü hakemler, yazdıkları rapordan ayrı ayrı sorumludur.

6. Basın Röportajları

- Hakemler, hiçbir koşulda, maçla ilgili herhangi bir konuda basınla röportaj yapamaz. MHK'den izinli veya izinsiz beyanda bulunan hakem, yaptığı tüm açıklamalardan sorumludur.
- Klasman grubundaki hakemlerin, ilk muhatap olacakları resmi kişi MHK Bölge Sorumlusu, il hakemlerinin ise İHK başkanlarıdır.

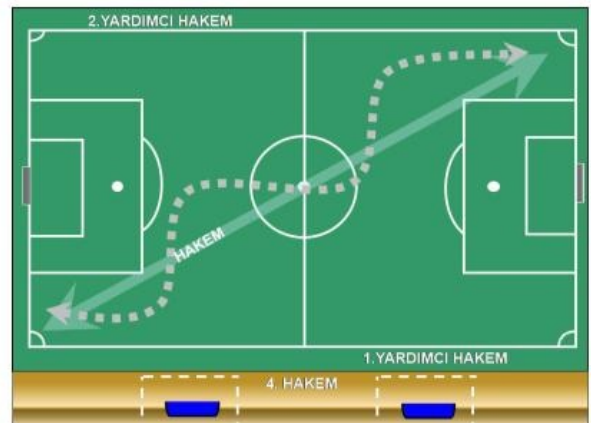
7. Oyun Esnasında Hakem , Yardımcı Hakemler, 5. ve 6. Hakem

- Fizik olarak hazır olmayan, bu konuda kendine güvenmeyen hakemler müsabakayı başarı ile tamamlamakta zorlanırlar. Buna karşılık çok iyi bir kondisyona sahip olmak da, başarı için yeterli değildir. Sahada yer alamayan, gelişecek pozisyonları önceden sezinleyemeyen hakemler pozisyonları değerlendirmede de zorlanırlar.

7.1. Hakem

7.1.1. Topun Oyunda Olduğu Durumlarda Yer Alma

- İyi yer alma ve yandan görüş, faulün şiddeti ve koşullarının doğru değerlendirilmesi için önemlidir. Bu bakış açısına sahip yardımcı hakemler ile 5.ve 6.hakemler, hakeme gerekli bilgiler sağlayabilir.
- Hakemler, esnek ve geniş çapraz çizgi kullanmanın yararlarının bilincinde olmalıdırlar.

- Mümkün olan her durumda hakem, yardımcı hakemle göz temasını koruyarak, oyunu kendisi ile yardımcı hakem arasında tutmayı ilke edinmelidir.
- Hakem, pozisyonun dışında ve solunda yer almalıdır. Bu durum, oyunun ve yardımcı hakemin görüş alanı içinde tutulmasını, topun ve oyuncuların kendisine çarpmasını önler.
- Hakem, oyuna ve oyunculara müdahale etmeden, oyunu görebilmek için, mümkün olduğu kadar pozisyona yakın olmalıdır. Hakem, koşan ve top süren oyuncuların kendisini göremeyeceğini unutmamalıdır. Pozisyonun nasıl gelişeceğini önceden sezerek uygun yer almaya zen göstermelidir.
- "Görülmesi gereken" her zaman topun civarında değildir.
- 5.ve 6.hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda hakemler mümkün olduğunca oyun alanının sol tarafında yer almalıdırlar.

Hakem, Aynı Zamanda Aşağıdakilere Dikkat Etmelidir

- Topsuz alanda oyuncuların birbirlerine karşı saldırgan davranışları,
- Oyunun yönlendiği alanda muhtemel ihlaller,
- Top oynanıp uzaklaştıktan sonra meydana gelen kusurlu hareketler.
- Top atıldıktan/topa vurulduktan sonra arkasından depar atmak yerine, topun nereye atılacağını doğru tahmin ederek yer almak, bazen yürümek, bazen koşmak, bazen de durarak pozisyonların gelişimini izlemek, hakemin futbol bilgisine ve sezgisine bağlıdır. İki ceza yayı arasında gidip gelmek, oyuncuların koşu yollarını tıkamak, topun önünde kalmak, hakemlik için hiç de istenmeyen durumlardır.
- Takımların oyunu nereden, kiminle ve nasıl başlattıklarını, kalecilerin topu nasıl oyuna soktuklarını göz önünde bulundurunuz. Pozisyonun içinde veya önünde kalmamak için, esnek ve geniş çapraz çizgiyi kullanmaya dikkat ediniz.
- Oyunu hep kendi önünüze alarak, oyuncuların pas ve koşu yollarını tıkamayınız. Pozisyonun önünde kaldığınız durumlarda, sağa sola koşarak oyuncuları şaşırtmak yerine, durarak pozisyonun gelişmesini bekleyiniz.

7.1.2. Duran Toplarda Yer Alma

- En iyi yer, hakemin doğru karar verebildiği yerdir. Yer alma hakkındaki bütün tavsiyeler ihtimallere dayanmaktadır ve o ana kadar maç içinde takımlar, oyuncular ve olaylar hakkındaki belirgin bilgiler kullanılarak ayarlanmalıdır.
- Futbol Oyun Kuralları kitabındaki grafiklerde önerilen pozisyonlar temeldir ve hakemlere tavsiye edilir. Bir "bölgeye" yapılan referans, her önerilen pozisyonun gerçekten hakemin etkisini en üst seviyeye çıkartabileceği bir alan olduğunu kuvvetle belirtmek içindir. Söz konusu andaki durumlara bağlı olarak, bölge daha büyük, daha küçük veya farklı şekilde olabilir.

7.2. Yardımcı Hakemler

- Bayraklarını kaldırdıkları zaman hakemi bekliyorlar demektir. Aşağıdaki durumlarda bayraklarını indireceklerdir:
  - Hakem, bayrağa rağmen, kendi başına karar verdiği zaman,
  - Bayrağı görmesine rağmen gol kararı verdiği zaman,
  - Top rakip takıma geçtiği zaman,
  - Veya bunlardan hiçbiri olmazsa 6-7 saniye sonra.
- Yardımcı hakemler, sondan ikinci savunma oyuncusu ile veya eğer top sondan ikinci savunma oyuncusundan kale çizgisine daha yakın ise, top ile aynı hizada olmalıdır.

7.3. Ceza Sahasına Yakın Serbest Vuruşlarda

Ceza sahası yakınında kullanılan serbest vuruşlarda hakemler 9.15 metrelik mesafeyi ölçüp, prensip olarak, sol tarafa yakın kullanılan serbest vuruşlarda, sağa doğru; sağ tarafa yakın kullanılan serbest vuruşlarda, sola doğru; uygun pozisyon alır. Bu pozisyonu almanın olayları yanlış yorumlama ve kaçırma ihtimalini aza indirdiği düşünülür.

- Yardımcı hakem kale çizgisini de görecek şekilde sondan ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada (ofsaydı kontrol ederek) pozisyon almalıdır.
- Yardımcı hakem her zaman ofsaytı almalı, hakem de barajı, topu, kaleyi ve yardımcı hakemi görebileceği bir yerde bulunmalıdır.
- Yardımcı hakemlerin yüzleri her zaman oyun alanına dönük olacaktır. Zira bu durumda ofsayt tespiti kolaylaşır.
- Topun kale çizgisinden tamamen çıkıp çıkmadığını kontrol etmek için, yardımcı hakemlerin topla beraber kale çizgisine kadar gitmeleri gerekir.

8. Hakem-Oyuncu İlişkileri ve Problemler

- Hakemin, kurallardan ve objektiflikten ödün vermeden insani yönünü, yönetici kimliğini ortaya çıkarması, oyuncu ve diğer görevlilerle iyi diyalog kurması, başarının en önemli anahtarıdır.
- Gerektiğinde ciddi bir görünüm sergilemek veya gülümsemek, oyunun kontrolünde hakeme avantaj sağlar ve ona olan güveni artırır. Ancak, olur olmaz her şeye gülmek veya her defasında sert tavırlar sergilemek, hakemin samimiyetinden şüphe duyulmasına neden olacaktır.
- Hakem, oyunculara hitap ederken sözcükleri özenle seçmeli, yanlış anlaşılmalara asla izin vermemelidir.
- Hakem, oyunculara değer vermeli ve yeri geldiğinde bunu belli edebilmelidir.
- Oyuncularla ilişkiler eşit düzeyde olmalıdır. Farklı davranışlar, farklı yorumlara ve güvensizliğe neden olacaktır.
- Hakem, zorunlu haller dışında oyunculara dokunmamalıdır. Onların da kendisine dokunmasına müsaade etmemelidir.

9. Oyuna Müdahaleler

9.1.Tamamlanamayan Müsabakaların Sonuçları

Müsabaka öncesi konfeti veya benzeri cisimlerin atılmaması ile ilgili saha görevlilerini uyarınız. Bu gibi cisimlerin derhal toplanması konusunda gerekli koordinasyonu sağlayınız. Konfetilerin yanıp tutuşması konusunda itfaiye görevlilerinin hazır bulunmasını sağlayınız.

Temel ilke, hakemler ve asli unsurlar için (oyuncular ve teknik adamlar) dürüst, eşit ve güvenli müsabaka koşulları olduğu sürece maçın yarıda bırakılmamasıdır. Maçın dürüst, eşit ve güvenli yönetilmesi koşulları ortadan kalktığında hakem maçı tatil eder.

Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Müsabaka Talimatı

Madde 20 – Güvenlik Nedeniyle Müsabakaların Tamamlanamaması

1) Müsabaka hakemi;

a) Müsabakanın, kulübün futbolcusu, yöneticisi, teknik adamları ile diğer kişilerin ayrı ayrı veya birlikte hakeme veya rakip takım futbolcu ve mensuplarına fiili eylemde bulunmaları, kavgaya sebebiyet vermeleri ve bu eylemleri dolayısıyla müsabakaya devam edilmesi olanağının kalmaması,

b) Seyircilerin taşkın ve edebe aykırı hareketleri ile birlikte müsabakaya müdahaleleri sonucunda müsabakaya devam edilmesi olanağının kalmaması, hallerinde müsabakayı tatil ettiğini ilan eder.

10. Hakemi Yanıltmaya Yönelik Aldatmalar

Hakemi yanıltmak için, oyun sahası üzerinde herhangi bir yerde aldatma hareketleri yapan sporcu, sportmenlik dışı olması nedeniyle, bu hareketler için hakem tarafından sarı kartla cezalandırılmalıdır. Hakemi yanıltmaya yönelik aldatma hareketleri şunlardır:

- Oyuncular arasında bir temas olmadığında,
- Bir oyuncu, rakibiyle hafif bir temasta bulunduğu,
- Bir oyuncu rakibiyle temasa geçtiğinde,
- Bir oyuncu, rakibinden muhtemel bir temas beklediğinde.

Ne yazık ki bu tür davranışlarda artış görülmekte, bu davranışlar hakemin işini zorlaştırmaktadır. Hakemler, sportmenlik dışı bu davranışlara karşı uyanık olmalı, oyunlarda aldatma yapılmasını engellemek için bu davranışları ciddi bir şekilde cezalandırmalıdır. Bir aldatma yapıldığında ve bu durum fark edildiğinde, sorumlu oyuncunun mutlaka cezalandırılması gerekir.

Ancak, oyuncuların davranışları hakemi yanıltmaya yönelik olmadığında, davranışları aldatma olarak değerlendirilmemeli, oyun devam ettirilmelidir.

11. Disiplin Kontrolü

11.1. Futbolcuların Tepki Gösterdikleri/Çatıştıkları Olaylar

11.1.1. Oyuncular Arasında Çatışma

- Bir hakemin başarısı disiplin anlayışı ile paraleldir. Hakemler, önleyici davranarak müsabakaların olumsuz tamamlanmasını sağlamalıdır. Bu nedenle hakem, oyunun başında takımların ve oyuncuların niyetini sezmeli ve bu doğrultuda önlemler almalıdır.
- Eğer hakem, bazı oyuncuların kasti sert hareketlere başvuracağını sezmişse, önceden uyarıda bulunmalı, ancak kuralların emrettiği ihtar ve ihraç kararlarını da tavizsiz uygulamalıdır.

- Hakemler, cezaların standart olmasını sağlamalıdır. Karmaşanın olduğu alana anında gitmenin ve gerektiğinde disiplin cezasını uygulamanın çok büyük yararları vardır. Eğer, olay yerine hemen gitmezse tepkiler ve rövanş hareketler gelir ve sorun kemikleşir.
- Oyuncular arasındaki karmaşayı önlemek olası değilse, hakem neler olduğunu detaylı olarak incelemeli ve kavga eden oyuncuları ayırmak için araya girmekten kaçınmalıdır.
- Oyunculara müdahale ederken, hakem ya da yardımcı hakemin neden olduğu fiziksel temaslardan normal şartlarda kaçınılmalıdır. Düdüğün güçlü bir şekilde çalınması yararlı olabilir, fakat oyunculara bağırılmamalıdır.
- Hakemler, sadece olayı başlatan oyuncu ya da oyuncuları değil itirazlarda bulunan diğer oyuncuları da cezalandırmalıdır. Bu gibi olaylarda yer alan tüm oyunculara, uygun cezalar verilmelidir. Bu karmaşada olayları başlatan oyuncular tespit edilemediyse, olayların içindeki oyuncular arasından, her takımdan en az bir oyuncuya sarı kart verilmelidir.
- Belirli bir mesafeden gelerek bu gibi olaylara dahil olan oyuncular belirlenerek sarı kart verilmelidir.
- Aşırı güç kullanılan temaslı kavgalarda kırmızı kart verilmelidir.
- Oyun kurallarına göre bir takımın kaptanı özel statüye veya imtiyazlara sahip değildir. Fakat takımının davranışlarından bir dereceye kadar sorumludur.
- Yardımcı hakemlerden biri, olayları izlerken ve kayıt ederken, diğer yardımcı hakem, hakeme yakın durmalıdır.
- Dördüncü hakem, durumu izlerken teknik alanlar arasındaki konumunu korumalıdır.
- Hakem, yardımcı hakem(ler) ve dördüncü hakem gerekirse maç yeniden başlamadan önce birbirleri ile konuşmalıdır.

- . Hakemler zamanın boşa harcanmamasına, maçın en kısa zamanda yeniden başlatılmasına çabalamalıdır.
- MHK, saha içinde ve dışında hakemlere itiraz edilmesi ve tacizde bulunulmasına son verme konusunda karardır.

11.1.2. Oyuncularla Hakem Arasında Çatışma - Hakemin Otoritesinin Zayıflatılması – Oyunun İmajının Korunması

Hakemlerin; saygıyı koruması, hakemin otoritesini sarsmaya çalışanları ve oyunun imajını bozmaya yönelik davranışlarda bulunanları cezalandırması beklenir.

Hakemler, kendilerini sarı kart göstermesi konusunda bilerek provoke eden oyuncular konusunda dikkatli olmalıdır. Eğer hakem böyle bir durumdan şüphe ediyorsa, durum ayrı bir rapor ile açıklanmalı ve ilgili kuruma iletilmelidir.

Oyuncular, aşağıda verilen durumlarda hakeme muhalefetlerini gösterebilir ya da hakemin otoritesini sarsmaya çalışabilirler:

- Jestlerle ya da hakeme veya yardımcı hakeme doğru protesto amacıyla koşarak,
- Hakemin etrafını protesto veya kararını etkilemek (örn. Rakibin sarı ya da kırmızı kart görmesi için) amacıyla saran oyunculardan en az bir tanesine sarı kart gösterilmelidir (normal olarak en aktif ve saldırgan olanına). Buna ilave olarak, uzaktan koşarak gelip hakemleri protesto edenlere de sarı kart gösterilmelidir.
- Oyuncuların sözle veya hareketle açık bir şekilde rakipleri için kart istemesi sarı kart ile cezalandırılmalıdır.

Hakem, oyuncuların saygısını kazanmalı ve maç boyunca bu saygıyı korumalıdır. Bu amaçla hakemler:

- Eğer bir oyuncu / oyuncular hakemin görüşlerine katılmadıklarına dair işaretler vermeye başlamış(lar)sa, kararlarının arkasında olduğunu göstermelidir.
- Eğer oyuncunun davranışını kararlarına itiraz olarak görüyorsa oyuncuya ihtar vermelidir.
- Rakip oyuncuya sarı ya da kırmızı kart verilmesini isteyen oyuncuya ihtar vermelidir.

Zamanında verilen bir ihtar, önleyici bir etki gösterip, diğer oyuncuların hakeme itiraz etmelerini engelleyebilir.

MHK, hakemlerin, itiraz eden oyunculara sıkı bir şekilde karşılık vermesini ve kuralları ihlal edenlere kart uygulaması yapmasını kesinlikle istemektedir.

MHK, hakemlere itiraz edilmesini ve hakemlerin saha üzerinde ve saha dışında rahatsız edilmesini engellemek konusunda kararlıdır.

11.2. Toplu Protestolarla Başa Çıkma (Hakemin Rahatsız Edilmesi)

- Toplu protesto ve meydan okuma gibi gergin durumlarda hakem sakin kalmalı ve duruma odaklanmalıdır.
- Hakem böyle durumlarda ana protestocuyu/saldırganı hızla tespit ederek ortamı sakinleştirmeye/kalabalığı dağıtmaya çalışmalı, daha sonra tespit edilen bu kişileri oyunculardan olabildiğince çabuk bir şekilde ayırarak biraz uzağa çekmeli ve bu oyunculara sportmenlik dışı davranışları için sarı kart vermelidir.
- Bu oyuncularla diyalog asgari seviyede tutulmalı, hakem, sakin, güçlü durmalıdır. Söz konusu oyuncularla göz teması kurmalı ve kontrolü elinde tutmalıdır. Hakemle, sportmenlik dışı fiziksel bir temas olması gibi, ciddi bir ihlal söz konusu olduğunda, oyuncuya sakin ve ciddi bir şekilde kırmızı kart verilmelidir.
- Böyle durumlarda, en yakında bulunan yardımcı hakem, hakeme destek olmalıdır. Diğer yardımcı hakem ve dördüncü hakem olayı gözlemlemeli ve olayın ayrıntılarını kayıt altına almalıdır. Dördüncü hakem iki teknik alan arasında kalmalıdır.
- Oyun en kısa zamanda yeniden başlatılmalıdır. Gecikme nedeniyle yaşanan kayıp zaman, ait olduğu devreye ilave edilmelidir.

11.3. Hatalı oyuncuların tespit edilmesi

Konsantrasyon eksikliği ya da aceleci olmak, hata yapan oyuncuların tespit edilmesi sırasında hatalar yapılmasına neden olabilir. Disiplin cezaları verilirken aşağıdaki hususlara uymak yararlı olacaktır:

- Ceza verilecek oyuncuları olay yerinden uzaklaştırarak teşhis etmek,

- Hakemin, yardımcı hakemlerin, dördüncü hakemin, 5.ve 6.hakemin de oyuncunun kim olduğunu not etmesi ve oyuncunun daha önce ihtar olup olmadığını kontrol etmesi.

Ancak bu işlem tamamlandıktan sonra oyun yeniden başlatılabilir.

11.4. İletişim ve Yönetim

11.4.1.Olumlu Beden Dili

. Katılımcıların bazılarının olayı tam olarak anlayamadığı bazı durumlarda söz yerine vücut diliyle olanları ifade etmek yararlı olabilir. Beden dili, oyuncularla iletişim kurarken kullanılacak olumlu bir iletişim aracıdır. Beden diliyle kararlar doğru bir şekilde ifade edilebilir. Örneğin; peş peşe kural ihlal eden (ard arda faul yapan) bir oyuncuya sarı kart verildiğini işaretlerle basitçe ifade etmek, oyuncuların, sarı kartın yalnızca son ihlal için verilmediğini anlamasını sağlar.

- Ancak, sözle olmayan, forma çekme gibi, beden diliyle ifade yöntemi, sadece kararları anlaşılır hale getirmek için kullanılmalıdır, doğrulamak için değil.
- Ani gelişen kontra ataklarda, arka planda kalan problemlili ve hırçın oyuncuların davranışlarını, zaman zaman geriye bakarak kontrol ediniz. Yardımcı hakemleriniz ile dördüncü hakeminize bu gibi konularda size yardım etmesi ve uyarması için gereken talimatları eksiksiz veriniz.
- Kaleye yakın serbest vuruşlarda, bilhassa barajlarda, köşe vuruşlarının kullanılması sırasında savunma ve hücum oyuncularının birbirleri ile itişmelerine asla izin vermeyiniz. Uyarınıza rağmen, itişmeye devam eden oyunculara ihtar veriniz.
- Hakemler yapay bir otorite sağlama yerine, yerinde ve zamanında vereceği doğru kararlarla, kural dışı davranışlara kim olursa olsun, izin vermeyeceğini

gösteren tutumuyla gerçek bir otorite sağlamalıdır. Oyunun aniden gerilmesi, oyuncuların saldırgan davranmaları durumunda paniğe kapılmamalı, gereksiz disiplin gösterisinden kaçınmalıdır.

- Bir hakemin oyunun başından itibaren “kartlarımı konuşurayım” veya “bu müsabakayı ihtarsız, ihraçsız tamamlayayım” şeklindeki ön yargıları çok tehlikeli sonuçlar doğuracağından, hakemlerin bundan kaçınmaları şarttır.
- Hakemlerin, tutma ve çekmelere karşı gerekli önlemi almadıkları, sportmenlik dışı bir şekilde yapılan bu ihlallere gereken disiplin cezasını uygulamadıkları gözlenmiştir. Rakibi tutma, formasından, şortundan çekme, topa bilerek elle oynama her zaman ihtar gerektirmez.
- Çünkü bu ihlallerin cezası, Kural 12’de direkt serbest vuruş olarak tanımlanmıştır. Ancak, umut vadeden bir atağı önlemek, oyundan düştükten sonra topa oynama şansı kalmadığı halde rakibi tutmak, çelmelemek, elle gol atmaya çalışmak, kaba ve sportmenlik dışı davranışta bulunmak, ihtar gerektirir.
- İhlal, bir oyuncu tarafından kendi ceza alanında bir rakibe yapılmış ise, penaltı vuruşu ile cezalandırılacak ve sportmenlik dışı bu davranışından dolayı da oyuncuya ihtar verilecektir. Oyuncuların ceza alanına ortalan topalarda, bilhassa kafaya çıkarken ellerini kullandıkları, haksız gol atmaya teşebbüs ettikleri veya rakibin atağını kestikleri dikkatle takip edilmeli ve gereken ceza mutlaka uygulanmalıdır.
- Bu konuda yardımcılardan yararlanılması hususunda, gereken memorandum çalışması mutlaka yapılmalıdır. Oyuncuların rakiple birlikte topa çıkarken, kasıtlı olarak dirseklerini kullanmalarına izin verilmemeli, rakibi sakatlamaya yönelik kasıtlı dirsek vurmalar mutlaka ihraçla cezalandırılmalıdır.

- Kalecilerin topu oyuna sokmak için hazırlık yapması sırasında (zıplatması veya elinde tutması) rakip oyuncuların topa müdahalelerine izin verilmemelidir.
- Hakem, devre arası ve maç bitiminde, tüm futbolcuları önüne almalı ve soyunma odalarına gidişleri kontrolü altında tutmalıdır.
- Hakemin oyun alanına çıktığı andan, maçın bitiminde oyun alanını terk edinceye kadar disiplin cezası uygulama yetkisi vardır. Hakem, bu durumda sarı ve kırmızı kartını ilgili oyuncuya göstermelidir.
- Oyun başlamadan önceki veya oyun alanını terk ettikten (devre arası ve müsabaka bitiminde, koridor ve benzeri mekanlarda) sonraki disiplinsiz davranışlar için kart göstermeyip, sadece olayları raporunda belirtmelidir.
- Oyun başlamadan önce ve devre arasında, koridor ve benzeri mekanlarda verilen ihtar ve ihraçlar o devrenin başında anons edilmelidir.
- Kural 12'de belirtilen "İhraç Verilecek Haller"le ilgili hükümler, tüm yedek oyuncular ve değişiklikle oyundan çıkmış oyunculara tereddütsüz uygulanacaktır.

11.5. Hakemlerin Açıkça Hatalı Görünen Disiplin Kararları

- Eğer dördüncü hakem ya da yardımcılarından biri, hakemin açık bir şekilde hatalı disiplin kararı verdiğini fark ederse (Örneğin; ikinci sarı kartını gören oyuncunun oyundan ihraç edilmemesi, yanlış oyuncuya sarı ya da kırmızı kart gösterilmesi), hemen müdahale etmelidirler (Bayrak işareti, iletişim sistemi, bip sinyali ya da hatta oyun alanına girerek).
- Bu gibi bir olayda diğer yardımcı hakem de (ya da dördüncü hakem) gerekirse yardımcı olmalıdır.
- Bu sorumluluklar ile ilgili hata yapılmaması, hakem ekibinin, ihlalleri gerçekleştiren oyuncuları belirlemesi, olayların ayrıntılarını yazılı olarak anında kaydetmeleri ve uygun cezayı vermesi çok önemlidir.

11.6. Kart Göstermek için Oyunun Başlamasını Geciktirme

Hakem bir kart göstermeye karar verdiğinde, ihtar vermek veya bir oyuncuyu ihraç etmek için, yaptırım yerine getirilene kadar oyunu tekrar başlatmayacaktır.

11.7. Kartların Duyurulması

Oyun başlamadan önce ve devre arasında, koridor ve benzeri mekanlarda verilen ihtar ve ihraçlar o devrenin başında anons edilmelidir. Hakemden bu bilgiyi alan dördüncü hakem, bu bilgiyi hemen saha kenarında görev yapmakta olan FGAT/Federasyon Temsilcisi'ne vermeli, FGAT/Temsilci de, bu bilgiyi anında anons görevlisine iletmelidir. Görevli, maç ya da devre başlamadan gerekli anonsu yapmalıdır.

12. Sıvı İhtiyacının Giderilmesi

- Oyuncuların, maçın durdurulduğu zamanlarda, taç çizgisi içinde kalmak koşuluyla içecek tüketme hakkı vardır.
- Sahaya su şişeleri, su torbası ya da içerisinde su olan başka cisimlerin atılması yasaktır. Plastik su şişelerinin ya da diğer su kaplarının oyun alanına atılmasına izin verilmez.
- Kaleci, kalesinin köşesinde ve oyun alanı dışında plastik su şişesi ya da diğer su kabı bulundurulabilir.

13. Hakemin Maça Gelememesi veya Devam Edememesi

Futbol Müsabaka Talimatı uyarınca hakemin, müsabaka saatinde gelmediği veya müsabaka esnasında sakatlanarak oyunu terk etmek zorunda kaldığı durumlarda;

- Dördüncü hakem, hakemin yerini alacak ve müsabakayı tamamlayacaktır. Boşalan dördüncü hakemlik görevine, orada bulunan gözlemci veya MHK Bölge Sorumlusunun yardımıyla bir hakem atanabilir.
- Dördüncü hakem atanmamış amatör veya diğer müsabakalarda birinci yardımcı hakem, hakemin yerini alacak, şayet müsabaka henüz başlamamış ise, bir yardımcı hakem bulunup hakem üçlüsü tamamlandıktan sonra müsabakaya başlanacaktır.
- Dördüncü hakem atanmamış müsabakalarda, müsabaka başladıktan sonra hakemin sakatlanması veya müsabakaya devam edememesi durumunda birinci yardımcı hakem, hakemin yerini alacak, boşalan yardımcı hakemlik görevine gözlemci veya MHK Bölge Sorumlusunun, amatör müsabakalarda gözlemci veya İl Hakem Kurulu üyelerinin yardımı ile bir yardımcı hakem bulunarak görevlendirilecektir. Bulunamaz ise, bir hakem ve bir yardımcı hakem ile müsabaka tamamlanacaktır.

- Birinci yardımcı hakemin kimin olacağını belirlemek için, önce klasmanına bakılır. Aynı klasmanda iseler o klasmandaki kıdemine, kıdemleri de aynı ise lisans numaralarına bakılarak, numarası küçük olan hakem birinci yardımcı hakem olarak tayin edilir.
- Gerekli durumlarda hakem, kimin birinci yardımcı hakem olarak görev yapacağına karar verebilir.
- Müsabaka öncesi bir yardımcı hakemin gelmemesi durumunda, varsa dördüncü hakem yardımcı hakemin yerine görev yapacaktır. Dördüncü hakem atanmamış ise, orada bulunan bir yardımcı hakemin görevlendirilmesi ile hakem üçlüsü tamamlanacaktır. Hakem üçlüsü tamamlanmamış ise, müsabakaya başlanmayacaktır. Türkiye Futbol Federasyonu'nun onayı ile bazı müsabakalar (illerde oynanan U-16, U-15, U-14, U-13, mini minikler gibi) tek hakem ile veya tek hakem ve yardımcı hakemlik görevini yapacak olan lisanslı ve o yıl için vizesini yaptırmış tarafsız iki futbolcu ile oynatılabilir.
- Müsabaka esnasında bir yardımcı hakemin sakatlanması durumunda, dördüncü hakem yardımcı hakemin yerine geçecek, dördüncü hakem atanmamış müsabakalarda ise orada bulunan bir hakem, yardımcı hakem olarak görevlendirilecektir. Şayet bulunamaz ise, bir hakem ve bir yardımcı hakemle müsabaka tamamlanacaktır.
- Müsabaka Yönetmeliğine göre yedek bir yardımcı hakem atanabilir. Onun tek görevi devam edemeyecek olan yardımcı hakemin veya gerektiğinde dördüncü hakemin yerini almaktır. Bu durumda hakem, diyagonalde gerekli düzenlemeleri yapacaktır.
- Eğer herhangi bir sebeple hakem; düşer, sakatlanır veya bayılırsa, en yakın yardımcı hakem varsa dördüncü hakem, sahaya girip oyunu durduracak ve hakemine yardım edecektir. Hakemin oyuna devam edememesi durumunda dördüncü hakem onun yerini alacaktır.

Yukarıda izah edilen durumlardan herhangi birinin yaşanması durumunda olay raporu düzenlenecektir.

14. Profesyonel Lig ve Kupa Müsabakalarında Uygulanacak Zaman Çizelgesi

<u>DAKİKA</u>	<u>UYGULAMA</u>
09.30	Dördüncü Hakemin stadyuma gelişi, stadyumun ve sahanın denetlenmesi
10.00	Eşgüdüm Toplantısı,
- 120	Hakemlerin stadyuma gelişi
- 90	Stadyum ve oyun alanının kontrolü,
- 60	Dördüncü Hakemin her iki takımdan oyuncu isim listeleri, lisansları ve forma, şort ile tozluk örneklerini (Federasyonca onaylanmış fotoğrafları görmesi) teslim alması,
- 45	Hakemlerin ısınmak için oyun alanına çıkması,
- 25	Hakemlerin soyunma odalarına dönmeleri,
- 20	Takımların soyunma odalarına dönmeleri,
- 10	Dördüncü hakemin takımları sahaya çıkmaya davet etmesi,
- 7	Takımların ve hakemlerin oyun alanına çıkması, giysi ve gereçlerin kontrolü
- 5	İstiklal Marşı, seremoni ve iki takım oyuncularının birbirleri ve hakemlerle tokalaşmaları,
- 3	Top-kale atışı, yardımcı hakemlerin kaleleri kontrolü ve dördüncü hakemin oyun alanı çevresini boşaltıp Temsilci' den, veya gözlemciden "başla" işaretini alması,
0	Müsabakanın başlatılması.

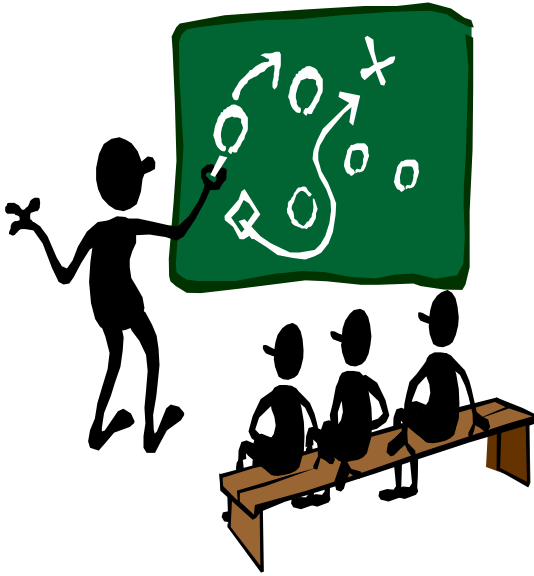
Not: BAL müsabakalarında, BAL müsabaka talimatındaki zaman çizelgesi kullanılacaktır.

15. Oyun Alanına Geliş ve Maç Öncesi Konuşma

15.1. Oyun Alanına Geliş

- Oyun alanına zamanında gelinmelidir. Bu müddet, maçın başlama saatinden iki saat öncedir. Futbol Müsabaka Talimatı'na göre kötü hava koşullarında maçın tehiri yetkisi 2 saat öncesine kadar Futbol Federasyonu'na, hakeme aittir.

15.2. Maç Öncesi Konuşma

- Ekip üyeleri, birbirlerinin farklı görevlerine saygı duymalıdır. Hakem ekibi ancak, hakemin maç öncesi açık ve dürüst talimatlar ve müzakereler için sorumluluk alması, sorulara açık olması ve ekibin sonuçları paylaşması durumunda başarılı olur.
- Müsabaka mahalline gelmeden önce, çok ayrıntılı bir çalışma yaparak bir müsabakada olabilecek her ihtimali göz önüne alınız.
- Hakemler, hakem ekibi her ne kadar daha önce birçok durumda beraber görev yapmış olsa da maç öncesi ayrıntılı bilgiler vererek maç içindeki işbirliğini sağlamak için yardımcı hakemlerin hazırlanmasına yardımcı olmalıdırlar. Yardımcılarınıza, hangi durumlarda hangi işaretleri vereceklerini bu el kitabında belirtildiği gibi gösteriniz ve onlardan da göstermelerini isteyiniz. İlave olarak, konuşulmayan bir pozisyonun ortaya çıkması, sizi zor durumlara düşürecek, yardımcılarınızdan gerekli yardımı alamamanıza neden olacaktır. Bu nedenle tüm detayların ele alınması yararlı olacaktır.

- Olabilecek idari ve teknik konularda arkadaşlarınızın size hangi işareti vereceklerini ayrıntılı bir şekilde açıklayınız. Oyun alanını, çizgileri, kale direklerini, köşe gönderlerini, reklam panolarını, kale ağlarını müsabaka öncesi ve devre arası titizlikle kontrol ediniz.
- Herhangi bir maçta ekip lideri olarak hakem karar almadaki son sorumluluğunu kabul etmek zorundadır.
- İki yollu iletişim ile göz teması ve karşılıklı farkındalık çok önemlidir.
- Hakem ekibinin maç sonrasında, takım çalışmasının bir değerlendirmesini yapmaları tavsiye edilir.

Müsabakayı yönetecek hakem ekibinin soyunma odasına girdikten sonra ilk yapacağı konuşmada aşağıdaki hususlar ele alınmalıdır (Bu konuşma deplasmana giden hakemler için otel odasında ayrıntılı bir şekilde yapılacaktır):

- Oyunun seviyesi,
- Oyunun önemi,
- Her iki takımın stili,
- Hangi diyagonalin kullanılacağı, gerektiğinde nasıl değiştirileceği,
- Oyuncuların beklentileri,
- Saha ve hava koşulları,
- Devre sonuna eklenecek sürenin nasıl işaret edileceği ve dördüncü hakem tarafından, ne zaman ve nasıl gösterileceği,
- Oyunun durması, kavga ve benzeri olaylarda oyuna tekrar nasıl başlanacağı,
- Ofsaydın nasıl değerlendirileceği; ofsayt pozisyonundaki oyuncuda, aktif oyuna dâhil olan oyuncuda ve kaleciden dönen toplarda iletişimin nasıl sağlanacağı,

- Yardımcı hakemlerin hangi faul ve fena hareketlerde nasıl yardımcı olacağı, elle oynama, yumruk vurma, dirsek vurma, tekme atma, rakibin kaste üstüne basma gibi şiddetli hareketleri nasıl bildireceği,

- Oyun başlamadan önce yapılacak görevleri,
- Yardımcı hakemlerin verdiği işareti gördüğünü, fakat kendisinin aksi fikirde olduğunu belirtir işaretin nasıl verileceğini belirteceklerdir.
- Genel kural olarak, belirgin el işaretleri yapılmamalıdır. Ancak, bazı durumlarda belirgin olmayan el işareti (oyuncu ve seyircilerin dikkatini çekmeyen gizli işaretler) hakeme çok faydalı olabilir. El işareti açık bir anlam ifade etmelidir. Bu anlam, maç öncesi konuşmalarda tartışılmış ve uzlaşmış olmalıdır.
- Soyunma odanıza o müsabakada görevli olan temsilci, gözlemci ve saha komiserinden başka kimsenin girmesine izin vermeyiniz.
- Hakem ekibinin maç sonrası ekip çalışması değerlendirmesini yapmak için zaman ayırması tavsiye edilir.
- Ayrıca, gözlemci ile hakemler arasında maç sonrası görüşmenin uygun bir zamanda yapılması tavsiye edilir.

15.3. Diyagonal Değişikliklerini Gerektiren Durumlar

Anormal saha ve seyirci koşullarında hakem, diyagonal değişikliğine karar verirse, sırayla veya sıraya bakmaksızın, aşağıdaki tedbirlerden birini veya birkaçını uygular:

- Eğer yardımcı hakeminin arkasından görev yapmasını engelleyen müdahaleler olursa, öncelikle ters diyagonal yani yardımcı hakemlerin aynı taç hattında fakat diğer yarı sahada görev yapıp yapamayacağını,
- Aynı diyagonalde kalarak, yardımcı hakemlerin yerini değiştirip değiştirmeyeceğini,
- Her iki yardımcı hakemini de aynı taç hattına yerleştirmek suretiyle, kendisinin diğer taç hattına paralel ve yakın bir hatta görev yapmasını.

16. Oyun Alanının Kontrolü

Hakemler oyun alanının kontrolünü aşağıdaki şekilde sağlayacaklardır:

- Oynanabilir durumda mı?
- Oyuncular için tehlikeli mi?
- Topun hareketine engel oluyor mu?
- İşaretler görünüyor mu?
- Standartlara uyuyor mu?
- Kale ölçüleri doğru mu?

- Kale ağları yere ve direklere emniyetle tutturulmuş mu?
- Kale ağlarında herhangi bir problem var mı? (Kale ağları takımlar ısınıp sahayı terk ettikten sonra, maç başlamadan önce ve ikinci devrenin başında kontrol edilmelidir.)
- Köşe bayrak direkleri tamam mı ve standartlara uygun mu?

17. Maç Öncesi Yapılacak İşlemler

17.1. Oyuncu İsim Listeleri

- Her iki kulüp de, maçın başlamasından en az 60 dakika önce isim listelerini teslim etmelidir. İlk 11'de isimleri yazılan oyuncular, maça başlamalıdır. Diğer yedi oyuncu, yedek oyuncudur.

Oyuncu isim listelerinin tamamlanmasının, her iki takım tarafından imzalanmasının ve hakeme geri verilmesinin ardından ve eğer maç henüz başlamamışsa, aşağdaki talimatlar uygulanmalıdır:

- Oyuncu isim listesinde ilk 11'de yazılan bir oyuncu herhangi bir nedenle maça başlayacak durumda değilse, diğer yedi oyuncudan biriyle değiştirilir. Bu gibi değişiklikler, yedek oyuncular listesinden tamamlanabilir. Maç esnasında, üç oyuncu değişikliği yapılabilir.
- Oyuncu isim listesinde yedek oyuncu olarak listelenen oyunculardan biri, herhangi bir nedenle sahaya çıkamazsa bu oyuncu yerine başka bir yedek oyuncu yazılamaz.
- Eğer oyuncu isim listesinde adı yazılı olan bir kaleci, herhangi bir nedenle sahaya çıkamazsa, daha önce oyuncu isim listesinde olmayan bir kaleci, sahaya çıkamayan kalecinin yerini alabilir.

Hakem, müsabaka öncesi aşağıdaki hazırlıkları yapmak zorundadır:

a- Hakem, müsabaka öncesi saha komiserlerinden veya dördüncü hakemden, müsabakanın başlama saatinden en az 60 dakika önce, her iki takımın forma, şort, tozluk ve kaleci kazaklarından birer örnek isteyecektir. Takımların ayrı renkte ve statüye uygun (kulüp renklerini taşımak, numara standartlarına uygunluk v.s.)forma giymeleri esastır. İki takım oyuncularının ayrı renkte forma, şort ve tozluk giymeleri konusunda ısrarcı olunmalıdır.

b- Taytın rengi şortun ana renginde ve eğer iç çamaşırı giyilmişse kolun rengi forma kolunun ana rengi ile aynı olması gerektiği, saha komiserleri veya dördüncü hakem aracılığı ile takımlara hatırlatılmalı ve buna yine de uymayan oyuncular varsa giysi ve gereçlerini düzeltinceye kadar oyuna alınmamalıdır.

c- Hakemler, tek tip kıyafetle sahada ısınmalı, en az 25 dakika önce soyunma odasına geri dönmelidirler. Dördüncü hakem, takımların forma renkleri ile karışmayacak bir kıyafet giymelidir.

18. Maçın Zamanında Başlaması

a- Müsabakanın zamanında başlaması esastır. Bunu sağlamak için hakem, zaman çizelgesini dikkatle uygulamalı/uygulatmalıdır.

b- Devre arası süre 15 dakikadır. Eğer uzatma gerekiyorsa, normal sürenin bitimiyle uzatmanın başlangıcı arasında beş dakikalık bir ara olması gerekir. Kural itibariyle oyuncular, bu beş dakikalık ara süresince ve uzatma sırasındaki devre arasında hakem uygun görüyorsa sahada kalırlar.

c- Müsabakaların başlamasını geciktiren kulüplere yönelik olarak sorumluluk dördüncü hakemlerindir. Dördüncü hakem görevlendirilmemiş müsabakalarda ise sorumluluk hakemlerindir.

d- Stadyumda maçın oynandığı süreyi gösteren saatler kullanılabilir. Bu saatlerin her devrenin bitişinde (45. ve 90. dakikalarda) durdurulması gerekir. Bu şart uzatmalarda da geçerlidir (Örneğin 15. ve 30. dakikalar).

e- Dördüncü hakem, müsabaka öncesi bu el kitabında yer alan zaman çizelgesinin aksamadan yürütülmesi için gerekli faaliyetleri zamanında yerine getirecektir. Dördüncü hakem atanmamış müsabakalarda bu çizelgenin işletilmesini sağlamak için hakem, saha komiserleri veya TFF temsilcisi ile işbirliği yapmalıdır.

f- Hakem; Süper Lig, TFF 1. Lig, TFF 2. Lig, TFF 3. Lig ve Türkiye Kupası müsabakalarında (oyun sırasında hakemin oyunu tatil etme yetkisi istisna) Federasyon temsilcisi ve/veya gözlemci ile işbirliği kurarak gerçekleşen olay, erteleme ve tatil etme gibi durumlarda mutlaka MHK Bölge Sorumlusuna ve Hakem İşleri Müdürlüğü' ne bilgi vermelidir.

Aynı durumlarda BAL müsabakalarında BHK'ya ve Amatör müsabakalarda ise İHK'ya bilgi verilecektir.

19. Giysi ve Gereçler / Takılar

19.1. Temel Giysiler

- Kaleci dahil tüm oyuncular, kendilerini hakem ve yardımcı hakemlerden ayırt edecek renkte forma giymelidir.
- Eğer iki kalecinin forma renkleri aynı ise ve giyecek başka formaları yoksa, hakem, oyunun başlamasına izin vermeli ve durumu raporunda belirtmelidir.
- Kaleciler için eşofman altı, kullanabileceği giysi ve gereçlerden biri olarak kabul edilebilir.
- Müsabaka öncesi hakem, soyunma odasında, takımların giyecekleri formaların, kaleci kazaklarının, şortların ve tozlukların renklerini kontrol etmelidir (Eşgüdüm toplantısı yapılan müsabakalar hariç).
- Hakem, yardımcı hakemlerinin gözetiminde maç başlamadan önce oyuncuların giysi ve gereçlerini (forma, şort, giyilmiş ise tayt, tozluk, tekmelik ve ayakkabılar) Kural 4'de belirtilen şekilde kontrol etmelidir.
- Oyuncuların formalarının dışarı sarkmamasına ve tozluklarının çekilmiş olmasına dikkat etmesi gereken hakem, ayrıca tüm oyuncuların tekmeliklerini takıp takmadıklarını da kontrol etmelidir.

- Oyuncu değişikliklerinde, oyuna girecek olan yedek oyuncuların giysi ve gereçlerini dördüncü hakem, dördüncü hakemin atanmadığı müsabakalarda ise, oyuncuların oturduğu kulübenin tarafındaki yardımcı hakem kontrol etmelidir.
- Hakem, bu kontrol tamamlanıncaya ve yardımcı hakem görev yerini alıncaya kadar oyunu başlatmamalıdır.

Eğer hakem, oyun alanında bir oyuncunun giysi ve/veya gereçlerinin uygun olmadığını fark ederse:

- Oyunu devam ettirmeli, oyuncuya, giysi ve/veya gereçlerini düzeltmesi/çıkartması konusunda talimat vermeli,
- Eğer oyuncu bu talimatı yerine getiremez veya yerine getirmek istemezse, oyunun ilk durduğu anda oyunu terk etmesi talimatını vermeli,
- Oyuncu bu talimata uymazsa, oyuncuya ihtar vermelidir.
- Bazı oyuncular çoraplarına beyaz bant ya da bandaj uygularlar, hatta çoraplarının üzerine ikinci bir çift çorap giyerler. Oyuncuların çoraplarına bu şekilde bant uygulaması bazen çorapların rengini bariz bir şekilde değiştirir ve top yön değiştirdiğinde, oyuncuların karşı takımın oyuncularıyla karıştırılmasına neden olur.
- Bu nedenle bantlar ve bandajlar çorapların altına uygulanmalı ya da ikinci bir çift çorap, çorapların altına giyilmelidir. Ya da bu bant ve bandajlar, uygulandığı bölge ile aynı renk olmalıdır.

19.2. Diğer Giysi ve Gereçler

- Yumuşak ve hafif dolgu malzemesi ile yapılmış baş koruyucu, yüz maskeleri, diz ve kol koruyucuları gibi modern koruyucu gereçler tehlikeli gereç olarak kabul edilmemeli ve kullanımına izin verilmelidir.
- Maçın başında kontrol edilen ve tehlikeli olmadığı belirlenen giysi ve malzeme maç sırasında tehlikeli hale gelir ve tehlikeli şekilde kullanılırsa, kullanımına artık izin verilmemelidir.

- Oyuncular ve/veya teknik kadro arasında telsizle iletişim sisteminin kullanılmasına izin verilmez.
- Kaleciler, hakem uygun gördüğü takdirde, şapka, eldiven vb. kullanabilirler.

19.3. Takılar

- Hakemler, dördüncü kural gereğince oyuncuların, kendileri ve diğer oyuncular için tehlike oluşturacak herhangi bir takı (kolye, yüzük, küpe, deri bantlar vb.) takamayacağını unutmamalıdır. Takıları kapatmak için bant kullanımı kabul edilmez.
- Hakemler de takı takamazlar.
- Müsabaka öncesi hakem, soyunma odasında, takımların giyecekleri formaların, kaleci kazaklarının, şortların ve tozlukların renklerini kontrol etmelidir (Eşgüdüm toplantısı yapılan müsabakalar hariç).
- Hakem, yardımcı hakemlerinin gözetiminde maç başlamadan önce oyuncuların giysi ve gereçlerini (forma, şort, giyilmiş ise tayt, tozluk, tekmelik ve ayakkabılar) Kural 4'de belirtilen şekilde kontrol etmelidir.
- Oyuncuların formalarının dışarı sarkmamasına ve tozluklarının çekilmiş olmasına dikkat etmesi gereken hakem, ayrıca tüm oyuncuların tekmeliklerini takıp takmadıklarını da kontrol etmelidir.
- Oyuncu değişikliklerinde, oyuna girecek olan yedek oyuncuların giysi ve gereçlerini dördüncü hakem, dördüncü hakemin atanmadığı müsabakalarda ise, oyuncuların oturduğu kulübenin tarafındaki yardımcı hakem kontrol etmelidir.
- Hakem, bu kontrol tamamlanıncaya ve yardımcı hakem görev yerini alıncaya kadar oyunu başlatmamalıdır.

Eğer hakem, oyun alanında bir oyuncunun giysi ve/veya gereçlerinin uygun olmadığını fark ederse:

- Oyunu devam ettirmeli, oyuncuya, giysi ve/veya gereçlerini düzeltmesi/çıkartması konusunda talimat vermeli,
- Eğer oyuncu bu talimatı yerine getiremez veya yerine getirmek

istememezse, oyunun ilk durduğu anda oyunu terk etmesi talimatını vermeli,

- Oyuncu bu talimata uymazsa, oyuncuya ihtar vermelidir.

20. Oyun Alanına Çıkış

- Yardımcı hakemler, yanlarında bir hakem gibi düdük, sarı-kırmızı kart, top-kale parası, bilgi kartı ve kalem bulundurmalarıdır.
- Yardımcı hakemler, oyun alanına, bayrakları ellerinde sarılı olarak çıkmalıdır. Devre arasında ve maç bittikten sonra, yine bayrakları sarılı olarak hakemle beraber soyunma odasına dönmelidirler.
- Oyun alanına çıkışta, sahalarn konumuna göre seremoni sırasında birinci yardımcı hakem, hakemin sağında olacak şekilde yer almalıdır. Seremoni, hakemler ve takımların protokol tribünün olduğu taraftaki taç çizgisine yaklaşık 7 metre mesafede, paralel hayali bir çizgi üzerinde dizilmeleri ile yapılmalıdır. 5. ve 6. hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda 5. hakem 1.yardımcı hakemin sağında, 6. hakem 2.yardımcı hakemin solunda yer alacaktır.
- Hakemin; sağında ev sahibi takım oyuncuları, solunda ise misafir takım oyuncuları yer almalıdır.

21. Seremoni, Top-kale atışı

21.1. Seremoni

- Seremoni vaziyetinin alınıp Milli Marşımızın okunmasından sonra, misafir takım oyuncuları, önce hakemlerin ve daha sonra ev sahibi takımın oyuncularının elini, sonra da ev sahibi takımın oyuncuları, hakemlerin ellerini sıkacaklardır.
- Fotoğraf çektiirmek için takımlara kısa bir süre izin verildikten sonra her iki takımın kaptanları, top-kale atışına katılmak üzere hakemin yanına gideceklerdir.

21.2. Top-kale atışı

Hakem kendisini ve yardımcı hakemlerini, takım kaptanlarına tanıtır. Top-kale atışını yapar ve atışı kazanan takım, birinci yarıda hücum edeceği kaleyi seçer. Diğer takım oyunun başlama vuruşunu yapar.

22. Saygı Duruşu

Müsabaka öncesi saygı duruşunun yapılabilmesi için, ilgililerce mutlaka TFF'den gerekli iznin alınması gerekmektedir. Bu konuda, müsabakada görevli temsilci ve/veya gözlemci ile temasa geçilmelidir. Saygı duruşunun yapılacağı hakem tarafından önceden takımlara hatırlatılmalıdır. Yardımcı hakemler kale ağları kontrolünü saygı duruşundan sonra yapmalıdırlar. 5. ve 6. hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda kale ağları bu hakemler tarafından kontrol edilecektir.

23. Başlama Vuruşunda İşbirliği

23.1. Hakem

- Her iki yardımcı hakemin bayraklarının açık olduğunu gördükten sonra, dördüncü hakemden (dördüncü hakemin olmadığı müsabakalarda ise birinci yardımcı hakemden), oyun sahası dışında her şeyin talimatlara uygun olduğuna dair işareti almalıdır.
- Her iki takım oyuncularını saymalı, kalecileri kontrol etmeli, başlama vuruşu yapacak takım ve rakip oyuncuların kendi alanlarında olmalarına dikkat etmeli ve düdüğünü çalarak oyunu başlatmalıdır.
- Top hareket ettiği anda; hakemler kronometrelerini çalıştırmalıdır.

23.2. Yardımcı Hakemler

- Başlama vuruşunu yapacak takım belli olunca, her iki yardımcı hakem, süratle görev yapacakları yarı sahadaki kale ağlarını kontrol ettikten sonra, kendi yarı alanındaki oyuncuları saymalı, sahayı son kez denetlemeli ve her şey uygun ise "Benim kontrol ettiğim yarı alanda her şey tamam, oyunu başlatabilirsiniz" anlamında, o ana kadar sarılı olan bayraklarını açmalıdır. 5.ve 6.hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda kale ağlarını bu hakemler kontrol edeceğinden, yardımcı hakemler doğrudan yerlerini alacaklardır.
- Sondan ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada olmalıdır.

23.3. Dördüncü Hakem

- Başlama vuruşundan önce, müsabakanın oynatılması onayını temsilciden (veya gözlemciden) aldıktan sonra hakeme iletir.

24. Devre Arası - Uzatmalardan Önce Verilen Ara / Zaman Ayarında İşbirliği / İlave Zaman

24.1. Devre Arası - Uzatmalardan Önce Verilen Ara

- Devre arası 15 dakika sürer. Eğer uzatma gerekiyorsa, normal sürenin bitimiyle uzatmanın başlangıcı arasında beş dakikalık bir ara olması gerekir. Kural itibariyle oyuncular bu beş dakikalık ara süresince ve hakem uygun görüyorsa, uzatma sırasındaki devre aralarında sahada kalırlar.

24.2. Zaman Ayarında İşbirliği

- Hakemler oyun alanına iki kronometre ile çıkmalıdır. Birisini kaybolan sürelerde durdurup yeniden başlatırken, diğerini hiç durdurmadan süreyi saptamalıdır.
- Kronometre bozulursa, hakem, oyunun uygun bir anında hiç kimseye belli etmeden birinci yardımcı hakemine, saatini eliyle kapatarak göstermelidir. Bu işareti alan yardımcı hakem, artık resmi zaman hakemidir. Hakem, onun zaman bakımından yapacağı gizli işaretleri, diğer yardımcı hakemden de yararlanarak değerlendirmelidir. Eğer yardımcı hakemin saati de arızalanırsa, hakem baktığında o da saatini kapatmalıdır.
- Hakem, devre veya oyunun bitimine beş dakika kalıncaya kadar, yardımcı hakemlerden zaman için işaret istememelidir.
- İkinci yardımcı hakem, süreyi hiç durdurmadan saptamalı, son beş dakikada, kalan süreyi hakeme işaret etmelidir.
- Maçın bitimine beş dakika kala hakem, yardımcı hakemlerden hangisine bakıyorsa, o yardımcı hakem bayrak tutmayan elinin parmaklarını (5, 4, 3, 2, 1) rakamı halinde kullanarak ve şortunun paçası üzerinde bastırmak suretiyle hakeme göstermelidir.
- Bir dakikadan az bir süre kalmış ise yardımcı hakemler, bayrak tutmayan elini serbest bırakarak şortunun paçası üzerinde sağa sola döndürmek suretiyle işaret vermelidir. Oyunun bitişi ise gösterilmemelidir.

24.3. İlave Zaman

- Oyunda kaybolan sürenin ait olduğu devreye eklenmesi ve dolayısıyla topun daha uzun süre oyunda kalması, hakemin başlıca görevlerindedir.
- Kayıp zaman için verilen ilave zaman, hakemin takdirindedir. İlave zamanın bildirilmesi maçta kalan tam zaman miktarını belirtmez. Eğer hakem uygun görürse zaman arttırılabilir fakat hiçbir zaman azaltılamaz.
- Eğer ilave zaman süresince oyuncu değişikliği, sakatlık değerlendirmesi, sakat oyuncuların tedavi için oyun alanından çıkarılması, zaman kaybı ya da diğer gecikmeler olursa, hakem bu kayıp zaman dilimi için de ilave zaman vermeli, ancak bu ilave zaman, dördüncü hakem tarafından gösterilmemelidir.
- Birinci yardımcı hakem, hakem ile birlikte kendi kronometresi ile aşağıdaki durumlar nedeniyle kaybolan süreyi saptamalı ve kalan süreyi, son beş dakikada hakeme işaret etmelidir:
  - Oyuncu değiştirmeleri,
  - Oyuncuların sakatlanmaları,
  - Sakatlanan oyuncuların tedavi için oyun alanından çıkarılmaları,
  - Zaman geçirilmesi,
  - Herhangi bir diğer neden dolayısıyla.
- Hakem her iki devrenin son dakikası içerisinde, şortunun üzerinden parmaklarıyla kaç dakika ilave edeceğini dördüncü hakeme işaret etmelidir. İşareti alan dördüncü hakem, ilave edilecek zamanı tabela ile seyircilere göstermelidir.
- Hakemden ilave zaman süresini alan dördüncü hakem, bu bilgiyi hemen saha kenarında görev yapmakta olan FGAT/Federasyon Temsilcisi'ne vermeli, Temsilci de, bu bilgiyi anında anons görevlisine iletmelidir. Anons görevlisi, dördüncü hakemin tabelada ilave zamanı gösterdiği anda "Oyuna en az ..... dakika ilave edilmiştir" şeklinde anons yapmalıdır.

- Dördüncü hakem kullanılmayan müsabakalarda, hakem oyunun durduğu bir sırada keskin bir düdük çalarak elini havaya kaldırmalı, kaç dakika ilave edeceğini parmakları ile iki yardımcı hakemin ve seyircilerin görebileceği bir şekilde işaret etmelidir. Elin 6 saniye kadar havada tutulması bu işaretin net bir şekilde anlaşılması bakımından önemlidir.
- Dördüncü hakemler, hakemin talimatına bağlı olarak her bir devre sonunda verilen asgari ilave zaman gösterildiğinde, bu göstergenin sadece her bir devrenin son dakikasının sonunda gösterilmesi gerektiğini unutmamalıdır.
- Zaman çalma amaçlı oyuncu değişikliği, sakatlık ve benzeri durumlarda, hakem saatini durdurduğunu herkesin görebileceği bir şekilde göstermelidir. Son dakikalarda oyundan kasıtlı olarak geç çıkan ve rakibi tahrik edici davranışlarda bulunan oyunculara karşı hakem; enerjik bir şekilde davranmalı, bu oyuncunun alandan çabuk çıkmasını sağlamalı, buna rağmen geciktirici hareketlere başvuruyorsa, bu oyunculara ihtar vermelidir.

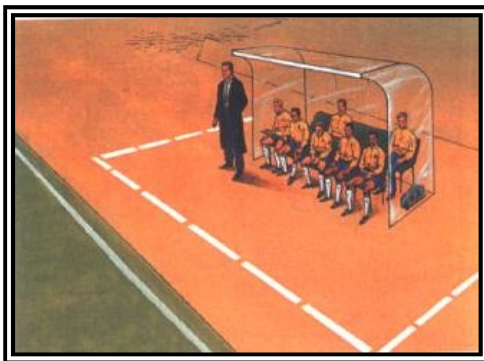
25. Dördüncü Hakem - Teknik Alan İhlalleri

25.1.Dördüncü Hakem

- Dördüncü hakemin; şiddet içeren davranışlar, yanlış oyuncu teşhisi ya da iki sarı kart verilen oyuncunun oyundan çıkarılmaması vb. hataların tespiti gibi görevlerine yeni görevler eklenmiştir.
- Oyun Kurallarında şimdi, "Hakemin, maçı Oyunun Kurallarına göre kontrol etmesine yardımcı olur. Ancak hakem oyunla ilgili her konuda karar verme yetkisine sahiptir." denilmektedir.
- Hakemin maç öncesi talimatlarında dördüncü hakemden beklentilerini belirtmesi gerekir.
- Başlangıcından bitimine kadar eşgüdüm toplantısında bulunmalıdır.

- Maç öncesi, maç süresi ve maç sonrasındaki her türlü idari görevde, hakemin istediği şekilde yardımcı olmalıdır.
- Maç sırasında oyuncu değiştirme işine yardımcı olmaktan sorumludur.
- Gerektiğinde yedek topları kontrol etmelidir.
- Yedek oyuncuların kullandıkları giysi ve gereçleri, oyuncu oyuna girmeden önce kontrol etme yetkisine sahiptir. Eğer giysi ve gereçleri oyun kurallarına uygun değilse bu durumu hakeme bildirmelidir.
- Oyun kurallarına uygun olarak hakeme maçın kontrolünde yardım eder. Hakem, bununla birlikte oyunla ilgili tüm hususlarda karar vermeye yetkilidir.
- Maçtan sonra, hakemin ve yardımcı hakemin görmediği her türlü fena hareket veya diğer olayları raporunda belirtmeli, yazdığı rapor hakkında hakeme ve yardımcı hakemlere bilgi vermelidir.
- Teknik alan olarak belirlenmiş bölgede bulunanların tümünün sorumsuz davranışlarını hakeme bildirme yetkisine sahiptir.
- Oyunun her devresinin son dakikası sonunda, hakem tarafından belirlenen en az ilâve zamanı belirtmelidir.

25.2. Teknik Alan İhlalleri

- Dördüncü hakem, hakemin beklentileri doğrultusunda, (maçtan önce konuşulduğu gibi) görevlerinden haberdar olmalıdır. Ancak teknik adamın da danışmaya

ihtiyaç duymadan kendi görevlerini yerine getirebilmesi gerekir. Dördüncü hakemin genel olarak "dikkat çekmeyen" bir yaklaşım benimsemesi gerekir.

- Teknik Alanın köşesinde, sorumlu davranması kaydıyla, yalnızca bir kişinin kalmasına izin verilir.

- Teknik alandakilerden herhangi biri, hakemin kararına itiraz etmek ya da verdiği kararı protesto etmek amacıyla taç çizgilerinden oyun alanına girerse, hakem tarafından oyun alanından çıkarılacaktır. Bu teknik alanda bulunan herkes için geçerlidir.

- Teknik alandakilerden herhangi birisi hakemin kararına itiraz etmek ya da verdiği kararı protesto etmek amacıyla oyun alanına veya çevresine herhangi bir şey fırlatırsa(su şişesi, ceket, şapka vs.) hakem tarafından oyun alanından çıkarılacaktır.

Burada altı çizilmesi gereken unsur, protestonun hakem kararına yönelik olmasıdır.

- Hakem kararına itiraz için teknik alan sınırları dışına çıkan kişiye ilk önce özel bir uyarıda bulunun.

İkincisinde genel uyarıda bulunun.

Üçüncü kez olursa oyun alanından çıkartın.

Bu tür durumlarda çok küçük hataları yakalama çabası içinde olmayın. Bu uyarıları dördüncü hakem yapmalıdır. Oyun alanından çıkarma işini hakem yapmalıdır. Teknik direktöre yapılan uyarılar, tüm teknik alandakiler için genel uyarıdır. Eğer üçüncü kez örneğin kaleci antrenörü, idareci, malzemeci itiraz ederse uyarıya gerek kalmadan oyun alanından çıkartılmalıdır.

- Bir teknik direktör ya da diğer görevliler abartılı ve agresif bir biçimde hakem kararına itiraz ediyor ya da verilen kararı protesto ediyorsa oyun alanından çıkartılmalıdır

26. Oyuncu Değişikliğinde İşbirliği

- Oyuncu değişikliği işleminde, yardımcı hakem önce dördüncü hakem tarafından haberdar edilmelidir. Yardımcı hakem daha sonra maçın ilk durduğu anda oyuncu değişikliği istendiğini -bayrağı önce havaya kaldırıp, hakem gördükten sonra bayrağı baş üstünde iki el arasında yere paralel tutmak suretiyle-, hakeme işaret etmelidir.

- Hakemin görememesi durumunda değişiklik; yardımcı hakemler tarafından hakeme; kulaklıkla ya da bipli sinyal sistemi ile bildirilir veya karşı taç hattında görev yapan diğer yardımcı hakem tarafından (çapraz işaretle) gösterilebilir.
- Değiştirilen oyuncuyu gösteren numaralı panellerin (oyuncu değiştirme tabelaları) kullanımı zorunludur. İyi bir iletişim için panellerin her iki yüzü de numaralandırılmalıdır.
- Dördüncü hakem, oyuncu değişikliği işlemini yerine getirdiğinden, yardımcı hakem orta çizgiye gitmemelidir. Değişiklikle oyuna girecek yedek oyuncunun giysi ve gereçlerini dördüncü hakem kontrol etmeli ve oyuncu değiştirme kağıtlarını almalıdır. Eğer dördüncü hakem görevlendirilmemiş ise, bu uygulamayı yardımcı hakem yapmalıdır. Bu durumda, hakem oyunu tekrar başlatmadan önce yardımcı hakemin yerine geri dönmesini beklemelidir. Her durumda oyuncu değişiklik kağıtları dikkatlice kontrol edilmelidir. Oyuncu değişikliği kağıdındaki gerekli düzeltmeler dördüncü hakem yoksa, birinci yardımcı hakem tarafından yapılmalıdır. Eğer yedek oyuncu oyun alanına girmek için hazır değilse, oyuncu değiştirme isteği yerine getirilemez.
- Değişiklikle oyuna giren oyuncunun veya herhangi bir nedenle oyun alanından çıkmış oyuncunun yeniden oyun alanına alınmasındaki zamanlama ve ilgili oyuncuların sahadaki yerini alması, hakem tarafından dikkate alınmalıdır.

27. Yedek Oyuncular

- Hakem, bir yedek oyuncu ile yer değiştirip oyundan çıkan oyuncunun, yedek kulübesinde oturmasına izin vermelidir. Ancak bu oyuncular sorumlu davranışlar içinde bulunmalıdırlar. Oyun süresince, yedek oyuncuların, ısınmak için teknik alandan ayrılmalarına izin verilir.
- Eğer isim listesinde adı yazılı olan bir kaleci, herhangi bir nedenle sahaya çıkamazsa, daha önce oyuncu isim listesinde olmayan bir kaleci, sahaya çıkamayan kalecinin yerini alabilir.
- Maç öncesi toplantıda hakem, oyuncuların ısınacakları yeri

(birinci yardımcı hakemin ya da kale arkasındaki reklâm panolarının arkasında) ve aynı zamanda kaç tane oyuncunun ısınacağını tam olarak belirler. İlke olarak takım başına üç yedek oyuncunun aynı anda ısınmasına izin verilmektedir, istisnai durumlarda ve sadece alan uygunsuzsa hakem belirlenen alanda her takımdan yedi oyuncunun aynı anda ısınmasına izin verebilir. Yedek oyuncuların bunun dışındaki alanlarda ısınmalarına izin verilmemelidir.

- Yedek oyuncuların ısınmaları sırasında, başka kişilerin onlara yardım etmesine ya da talimatlar vermesine izin verilmez.
- Oyuncu değişikliği için hazırlanan yedek oyuncular, oyunculardan ve hakemlerden farklı giysi ile ısınma hareketleri yapabileceklerdir.
- Bütün yedek oyuncular, oyuna girsin veya girmesin, hakemin otorite ve karar yetkisine tabidirler.

28. Ofsaytta İşbirliği

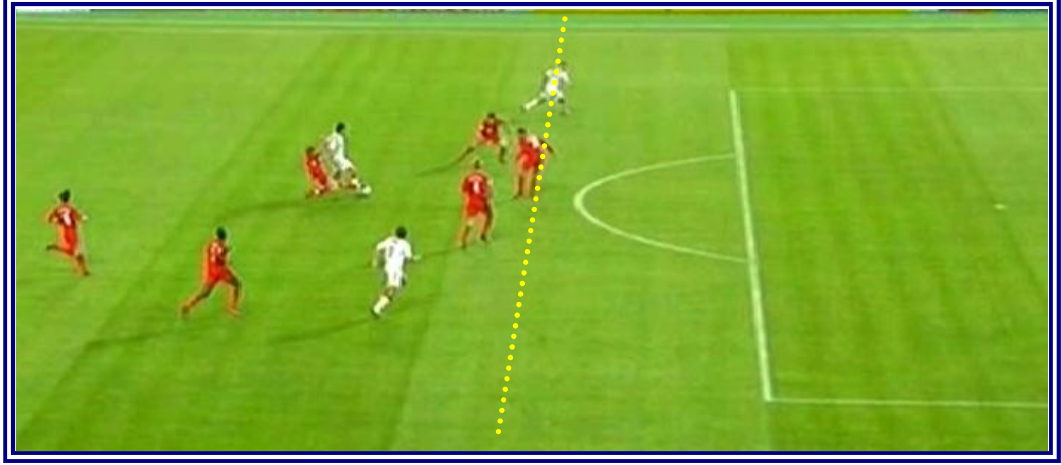
28.1. Hakem

- Ofsayt kararı verdiğinde hakem, vuruşun endirekt bir serbest vuruş olduğunu belirtmek için, bir kolunu havaya kaldırmalıdır.
- Hakem, oyuncunun ofsayt pozisyonunda olduğundan ve aktif oyunda yer aldığından emin olduğu, fakat yardımcı hakemin bayrak kaldırmadığı gibi az rastlanan durumlarda, ofsayt ihlalinin cezalandırılması için son sorumluluğu almalıdır.
- Yardımcı hakemin ofsayt bayrağını kaldırdığı fakat hakemin oyuncunun ofsayt pozisyonunda olmadığını ve aktif oyunda yer almadığını düşündüğü yine az rastlanılan durumlarda hakem bayrağı gördüğünü belirtmeli ve oyunun devam etmesine izin vermelidir.

28.2. Yardımcı Hakemler

1. Eğer bir yardımcı hakem, ofsayt pozisyonundan emin değilse, bayrak kaldırmamalıdır (örneğin; şüpheli durumda oyun devam ettirilmelidir).
2. Bir hücum oyuncusunun rakip kaleye sondan ikinci savunma oyuncusundan daha yakın olup olmadığına

karar verirken bu sondan ikinci savunma oyuncusuna bağlı olarak hücum oyuncusunun başının, ayaklarının ve vücudunun konumuna bakılmalıdır.

3. Doğru ofsayt kararı için, yardımcı hakem bayrağı hemen kaldırmamalı ve aşağıdaki kriterleri değerlendirmek için "bekle ve gör" tekniğini uygulamalıdır:
  - a. Topun hareketi (yönü, hızı, mesafesi, yön değiştirme vs.)
  - b. Oyuncunun aktif oyunun içerisinde olup olmaması:
    - Oyuna müdahale etmesi ya da
    - Rakibe müdahale etmesi,
    - Avantaj kazanması.

Yardımcı hakemlerin uyması gereken diğer ayrıntılar aşağıda belirtilmiştir.

- Ofsayt işareti verirken, biraz geç, ancak doğru bir işaret vermek, çabuk ve yanlış bir işaret vermekten daha iyidir.
- Eğer ofsayt için bir bayrak işareti verildiyse ve bunu hakem hemen görmemişse; yardımcı hakem, hakem görünceye kadar ya da top açıkça savunma takımının kontrolüne geğinceye kadar işareti vermeye devam etmelidir (Hakemin bayrak işaretini görmesi için elektronik bip sinyali kullanılır).

- Hakemin göremeyeceği yerdeki ofsaydı bozan bir savunma oyuncusunu el ile işaret etmesi ve hücum eden oyuncunun, ofsayt pozisyonundan geri koşarak aktif oyunun içinde olduğu durumu (girdi-çıktı) işaret etmesi dışında yardımcı hakemler gereksiz el işareti yapmamalıdır.
- Hakemin, oyuncunun ofsayt pozisyonunda olduğuna ve aktif olarak oyunda olduğuna dair kesin bir kanaati varsa ve yardımcı hakem bayrağını kaldırmamışsa böyle az görülen bir durumda, hakem sorumluluğu üstlenerek ofsaydı yapan oyuncuyu cezalandırmalıdır.
- Tam tersi şekilde, yardımcı hakemin ofsayt için bayrak kaldırdığı; ancak hakemin oyuncunun aktif olarak oyunda olmadığını düşündüğü nadir durumlarda hakem bayrak işaretini gördüğünü kolunu eli açık biçimde havaya kaldırarak belirtmeli ve oyunu devam ettirmelidir. Hakemler cesaretli olmalı ve belirgin bir hata olduğunda yardımcı hakemin işaretine göre davranmamalıdır.
- Yardımcı hakemin, bayrağı oyun alanına yakın olan elinde tutması ve hareket yönünü değiştirdikçe bayrağı tuttuğu elini de değiştirmesi tavsiye edilir, böylelikle hakem bayrağı her zaman görebilir.
- Yardımcı hakeme daha iyi görüş çizgisi sağlayacağından, bayrak, sağ el kullanılarak kaldırılmalıdır.

28. 3. Yardımcı Hakemin Ofsayt Sonrası Yeri

Ofsayt işareti veren yardımcı hakem, serbest vuruşun kullanılacağı yerin hizasında bulunmalı ve daha sonra derhal ofsaydı değerlendirmek (öncelikli olan görevi budur) üzere, sondan ikinci savunma oyuncusunun hizasında yer almalıdır.

28. 4. Pozisyon Gereği Oyun Alanı Dışına ıkan Oyuncunun Değerlendirilmesi

28. 4 . 1. Savunma Oyuncusu

Hakemin iznini almadan herhangi bir nedenle oyun alanını terk eden bir savunma oyuncusu oyundaki bir sonraki duruşa kadar, ofsayt gerekçesiyle kendi kale çizgisinde veya ta çizgisinde sayılacaktır. Eğer futbolcu oyun alanını kasten terk ederse, topun bir sonraki oyun dışı oluşunda ihtar görmelidir.

28. 4. 2. Hücum Oyuncusu

Topla oynama çabası içinde olan hücum oyuncusunun pozisyon gereği oyun alanı dışına düşmesi sonrası gelişen pozisyonda, o oyuncunun oyun alanına dönüp aktif oyuna katılması halinde, rakip kale çizgisine toptan ve sondan ikinci savunma oyuncusundan daha yakın ise söz konusu oyuncu ofsayt addedilir.

29. Golde İşbirliği

29.1. Hakem

- Gol kararı vermeden önce, yardımcı hakeminin herhangi bir işaret verip vermediğini (ofsayt, elle gol atma, topun dışarıdan gelmesi vb.) kontrol etmelidir.
- Gol işaretinden sonra topa arkasını dönmeyerek, orta yuvarlağa doğru geri geri gelmelidir.
- Gol atan oyuncunun numarasını ve golün dakikasını kaydetmelidir.
- Atılan gol nizami değil ise, ellerini havaya kaldırarak çapraz işaretini 3-4 kez tekrarlamalıdır.

29.2. Yardımcı Hakemler

- Bir gol atıldığında ve kararda hiçbir şüphe olmadığında, hakemle göz temasında bulunur ve daha sonra süratle orta çizgiye doğru ta çizgisi boyunca 25-30 metre bayrağını kaldırmadan koşar.
- Topun kale çizgisini aşıp aşmadığının anlaşılmadığı durumlarda, topun kale çizgisini tamamen geçtiğini anlatmak için yardımcı hakem hakemle göz teması kurmaya çalışmalı ve hızlı bir şekilde orta çizgiye doğru koşmalıdır. 5. ve 6.hakemin görevlendirildiği msabalarda kale çizgisi sorumluluğu 5. ve 6.hakeme aittir.

- Eğer yardımcı hakeme göre doğru bir şekilde gol atılmamışsa, yardımcı hakem sabit durmalıdır. Hakem, daha sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsa kendisine danışabilir. Hakem bu duraksamayı dikkate almıyorsa, onun verdiği karara uyarak orta çizgiye doğru yürümelidir.
- Topun tamamının kale çizgisini geçmediği ve oyunun normal olarak devam ettiği durumlarda yardımcı hakem, hakem ile göz göze gelmeli ve eğer gerekirse belirgin olmayacak şekilde, hakeme gizli işaret bir el işareti yapmalıdır.

29.3. Golün Ofsayttan Atılması Halinde

- Bayrak, hakem görünceye kadar havada tutulmalı ve hakemin bilgilendirilmesi için her türlü çaba sarf edilmelidir.
- Golü ofsayt durumundaki oyuncunun pas verdiği, ofsayt olmayan bir oyuncu atmış ise, yukarıdaki gibi hareket edilmelidir.

30. Golün Kutlanması

Hakemler, bir gol atıldığında oyuncunun sevincine ve mantıklı kutlamalara izin vermeli, fakat aşırı zaman kaybına sebep olduklarından, önceden planlanmış figürler içeren kutlamalara ise müdahale etmelidir.

Aşağıdaki hallerde oyuncuya ihtar verilmelidir:

- Hakeme göre oyuncu, kışkırtıcı veya alaycı hareketler yaparsa,
- Gol kutlaması için çevre parmaklıklarına tırmanırsa,
- Formasının üstünü çıkarır ya da başına geçirirse,
- Başını ya da yüzünü maske ya da benzeri bir şeyle örterse.

Gol kutlaması için saha dışına çıkması oyuncuya ihtar verilmesini gerektirmez; ancak oyuncunun olabildiğince çabuk bir şekilde sahaya dönmesi gerekir.

Oyuncuların üstlerini çıkararak üzerinde slogan ya da herhangi bir reklam olan bir atlet göstermemeleri gerekir.

Bulundurulması zorunlu olan temel giysi ve gereçlerde; siyasi, dinî ya kişisel ifadeler kullanılmamalıdır. Ancak, hakemler bilmelidir ki, oyuncuların formalarını çıkararak üzerinde slogan ya da reklâm olan atletlerini göstermeleri bu oyunculara ihtar verilmesini gerektirmez. Hakem, bunu yapan oyuncuları hakem raporunda belirtmelidir.

Hakemlerin bu davranışları önlemeye çalışmaları ve gollerin kutlanması sırasında sağduyulu davranmaları gerekir.

31. Tartışmalı Goller

Hangi oyuncu golü attı? Gol kimin hanesine yazılacak? Kim sorumlu tutulacak? Bu sorulara yanıt bazen çok açık değildir ve bir karar vermek gereklidir. Bu karar verilirken aşağıdaki yol gösterici ilkeler uygulanacaktır.

31.1. Kendi Kalesine Atılan Goller (Savunma Yapan Takım)

Atılmış bir gol, aşağıda belirtilen durumlarda, kendi kalesine atılmış gol olarak değerlendirilir.

- Bir oyuncu istemeyerek topu kendi kalesine doğru oynadığında: Oyuncunun aktif olarak katılımı sonucu topun kendi kalesine gitmesi durumudur.
- Bir oyuncu, rakibin atmış olduğu ve kaleye gitmeyen bir şutu kendi kalesine doğru yeniden yönlendirdiğinde:
  - Kaleye çekilmiş olan şutların, ağlara giderken savunma oyuncusuna çarpması/sıyırması kendi kalesine atılan goller olarak değerlendirilmemelidir. Böyle durumlarda atılmış olan gol, şutu kaleye doğru çeken hücum oyuncusunun hanesine yazılmalıdır.
  - Top kale direklerinden geri döndüğünde çevrede bulunan oyunculardan birisi ya da kaleci tarafından yeniden yönlendirilmesi sonucu kendi ağlarına gittiğinde, kendi kalesine atılmış bir gol olarak değerlendirilecektir.

31.2. Topun Çarpması/Yön Değiştirmesi Sonucu Olan Goller (Hücum eden takım)

- Topun, şut çekildikten sonra takım arkadaşlarından birisine, isteği dışında çarparak rakip takımın kalesine

girmesi durumunda atılmış olan gol, kaleye ilk olarak şut çekmiş olan oyuncunun hanesine yazılacaktır. Eğer çekilmiş olan şut kaleye doğru gitmiyorsa ve bir takım arkadaşına çarparak kaleye girerse; gol, topa en son dokunan oyuncunun hanesine yazılacaktır.

- Kaleye doğru çekilmiş olan bir şutun, bir takım arkadaşı tarafından oynanması/yeniden yönlendirilmesi ile rakip kaleye girmesi sonucu atılmış olan gol, aktif katılımıyla topun yönünü değiştiren oyuncunun hanesine yazılacaktır.

32. Avantaj Kuralının Uygulanıp Uygulanmaması

Oyuncular, teknik sorumlular ve taraftarlar, oyunun akmasını isterler, fakat bazen avantaja izin vermek oyun kontrolünü tehdit edebilir.

Avantaj kullanımı düşünülürken (ya da oyunu durdurup durdurmamak düşünüldüğünde), hakemlerin, haksızlığa uğrayan takımın oyunun devam etmesinden fayda sağlayıp sağlamayacağını düşünmesi gerekir.

Topu kontrolünde tutmak bir takım için her zaman yararlı değildir. Mümkünse, hakemler "bekle ve gör" yaklaşımını benimseyerek, hemen düdük çalmayıp

haksızlığa uğrayan takımın gerçekten bir hücum imkanı olup olmadığını görmeyi beklemelidirler.

Fakat birçok takımın artık rakibin ceza sahasına yakın yerlerden serbest vuruş çalışmaları yaptığını hatırlamak, avantajın uygulanmasını göze almaktansa, özellikle fiziksel müdahaleler için bir serbest vuruş kararına varmak takımın yararınadır.

Hakemler, avantaj uygulandığında bunu anında SESLE belirtmek ve KOL işareti ile onaylamanın önemli olduğunu unutmamalıdır, böylelikle oyuncular faulün görüldüğünü ve kaçırılmadığını anlarlar. Bu yaklaşım, avantajın hemen ortaya çıkmaması ve daha sonra bir serbest vuruş verilmesi dahil tüm durumlarda kullanılmalıdır.

Topu yalnızca mevcut pozisyonunda tutmak, geriye pas vermek ya da top kontrol altında olduğunda bile savunmanın baskısı altında olmak çok nadir avantaj sağlar. İlke olarak, yalnızca, umut vadeden bir atak ya da bariz bir gol şansı söz konusu olduğunda oyunu avantaja bırakmak gerekir. Müdahale yapıldığında avantajı olan oyuncunun hızı kesiliyorsa avantaj oynatılmamalıdır.

Buna ek olarak hakem, aşağıdakileri de göz önünde bulundurmalıdır:

- İhlalin saha üzerinde nerede gerçekleştiği,
- Faulü yapan oyuncunun uyarılması gerekiyor mu?
- Faulü yapan oyuncuya ikinci bir sarı kart verilmeli mi?
- Faulü yapan oyuncuya doğrudan kırmızı kart verilip oyuncu sahadan çıkarılmalı mı?

Eğer hakem, bir faulün tehlikeli ya da ciddi olduğuna karar verirse, çok önemli bir atak yoksa oyunu durdurmalıdır. Çünkü, oyunu kontrol altında tutmak "takım yararından" daha önemlidir.

Bu koşullarda hakem, faulü yapan oyuncunun ikinci sarı kart görmesi gerektiğini ya da ilk faulden dolayı doğrudan kırmızı kart ile ihraç edilmesi gerektiğini düşünüyorsa, avantaj göz ardı edilmeli (bariz gol şansı durumları haricinde) ve rakip takım lehine hemen serbest vuruş ya da penaltı verilmelidir.

Özet Olarak

- Hakemler sadece faule (gerekli cezaya ve pozisyonuna) odaklanmamalı, daha geniş bir bakış açısı benimsemelidir
- Oyun avantaja bırakıldıktan sonra oyunun durdurulduğu anda disiplin yaptırımları uygulanmalıdır,
- Oyunun çok fazla avantaja bırakılması, daha ciddi ihlallerin yapılmasına neden olabilir,
- Savunma oyuncularına yapılan ihlallerde; kendi ceza alanlarında ya da bu alanın yakınlarında ya da kendi yarı alanlarında nadiren avantaj uygulanmalıdır (Yalnızca, topun kontrolünün tamamen savunmada olduğunda; savunmanın yakınında rakip oyuncular olmadığında ... gibi).

33. Fauller ve Fena Hareketlerde İşbirliği

33.1. Hakem

33.1.1. Doğru Karar Verme; Fauller ve Sonuçları

İhlallerin ciddiyetini, bir gol imkânını veya başarıyla sonuçlanacak bir hücumu engelleyip engellemediğini (ayrıca böyle durumlarda uygulanacak cezayı) belirlemek üzere aşağıdaki kriterler ortaya konmuştur:

33.1.2. Faul Şiddetinin Belirlenmesi

Tekme atma, çelme takma, başka bir oyuncunun üzerine atlama, ittirme, suçlama gibi hususlarla faul şiddetini belirlerken, hakemlerin şu konuları akıllarında tutması gerekir:

- Niyetin ne olduğu ya da iyi mi kötü mü olduğu,
- Oyuncunun ihlal hareketindeki hızı (şiddeti),
- Topu kapan oyuncunun oyun şansı,
- Ayakların yönü ve kramponla müdahale,
- Oyuncu rakibinin güvenliğini tehlikeye atıyor mu?
- Hakem, araçla silah arasındaki farkı ayırt edebilmelidir. Örneğin, topa vurmak için havaya sıçrayan bir oyuncunun kollarından kuvvet alması tabiidir. Ancak dirseği ile rakibine dirsek vurması durumunda dirsek bir silaha dönüşmektedir. Topla oynamak niyetiyle topa ayağını uzatan oyuncunun ayağı araçken, ayağıyla topa değil rakibe yönelik hareketleri yapması halinde ayak silah olmaktadır.
- Oyuncunun, hızla rakibine yaklaşıp fiziksel olarak müdahale ettiği durumlar da dahil olmak üzere, rakibinin güvenliğini ve iyi halini önemsemeden gösterdiği davranışların önlenmesine özellikle önem verilmelidir.
- Hakemler, oyuncuların rakiplerinin güvenliğini ve hareketlerinin sonuçlarını düşünmeden rakiplerine hızla fiziksel müdahale ettiklerinde bu durumu derhal tespit edebilmeli ve müdahale edebilmelidirler.
- Hakemler, hata yapan bir sporcunun niyetinin iyi mi kötü mü olduğunu tespit etmeye çalışırken, sporcunun ayağının yönüne ve krampon kullanımına özellikle dikkat etmelidir.

- Bir başka oyuncu müdahale eden sporcunun, müdahalesinin ardından topu oynasa bile, müdahalesi, dikkatsizlik sonucu (hatta fazla güç kullanımı kaynaklı) olarak yorumlanabilir. Bir oyuncu başka bir oyuncuya, davranışının ortaya çıkardığı oluşabilecek tehlikeyi düşünmeden hızla bir fiziksel müdahalede bulunursa, bu davranış uygun bir şekilde cezalandırılmalıdır. Normalde bu davranışlar sarı kartla cezalandırılır. Ancak ciddi bir faul yapılmışsa, kırmızı kartla cezalandırılır.
- Fazla güç kullanımından kaynaklanan, dolayısıyla rakip oyuncunun güvenliğini tehlikeye atan bir davranış gösterildiğinde, ciddi bir faul olarak değerlendirilmeli ve bunu yapan oyuncu oyundan atılmalıdır. Barbarca davranışlar, her zaman için kırmızı kartla cezalandırılmalıdır.
- Eğer bir oyuncu fazla güç kullanır ya da rakibinin güvenliğini tehlikeye atarsa, bu müdahalenin; arkadan, önden ya da yandan olması fark etmez.
- Hakemler, kontrolsüz müdahaleler veya ciddi faullü oyun/şiddetli hareket ile sportmenlik dışı oyun konularında kesinlikle tolerans göstermemeli, oyuncularını korumak için gerekli önlemleri almalı ve disiplin cezalarını uygulamalıdır.
- Hakemlerin sert/adil müdahalelere izin vermeleri, yalnızca adil olmayan davranışları cezalandırmaları gerekir. Hakemler, rakiplerinin sarı ya da kırmızı kart görmesi için çok hafif veya olmayan bir fiziksel teması abartarak şiddetli gibi gösteren oyuncular konusunda dikkatli olmalıdır. Bu oyunculara gerekli disiplin cezası uygulanmalıdır.

33.1.3. İhlalin Yapıldığı Koşullar

- Hakemler, ihlallerin ciddiyetini belirlemenin yanında, ihlalin yapıldığı koşulları da (sahadaki pozisyon da dahil olmak üzere) dikkate almalıdırlar.
- Bariz gol şansı engellenmiş midir? (kırmızı kartla sonuçlanacak ihlal)
- Umut vadeden bir atak önlenmiş midir? (sarı kartla sonuçlanacak ihlal)
- İhlalin bariz bir gol şansını engelleyip engellemediğini belirlemek için aşağıda verilen kriterlere başvurulmalıdır.
- Topu kontrol etme olasılığı,

- Hücüm oyuncusunun pozisyonu,
- Hareketin genel yönü (hücüm oyuncusu ve top),
- Kaleye olan uzaklık,
- Savunma oyuncularının / kalecinin pozisyonu,
- Hücüm, eğer serbest vuruş (ya da penaltı vuruşuyla) cezalandırılması gereken bir hareket olması nedeniyle durdurulmasaydı bir barizgolşansınıengellemedurumu var mıydı?

Bir ihlal nedeniyle durdurulan bir hareketin, umut vadeden bir atak olup olmayacağını belirlemek için aşağıdaki kriterler kullanılmalıdır:

- Hücüm pozisyonu,
- Oyuncunun topu kontrol etme şansı,
- Takım arkadaşlarının pozisyonu,
- Rakiplerin pozisyonu,
- Kaleye olan uzaklık.
- Eğerhücüm hareketiihlal nedeniyle durdurulmasaydı birkaç saniye içinde hücüm gelişecek miydi?

Bariz gol şansı kriterlerine ek olarak, kaleci bir hücüm oyuncusunu bire-bir pozisyonda müdahale yaparak durdurduğunda, çoğu durumlarda kırmızı kart gösterilmesi gerekir (İstisna olarak eğer forvet oyuncusu açık bir şekilde gol yapamayacağı bir pozisyona giriyorsa bu durumda bir sarı kart gösterilmesi uygun olur).

33.1.4. Diğer sportmenlik Dışı hareketler (Topa Elle Dokunma, Topu Elle Tutma, Topla Elle Oynama)

Topa dokunmanın ya da topu elle kasten tutmanın gerektirdiği yaptırım, Oyun Kurallarına göre, sadece serbest vuruştur. Ancak:

- Oyun içinde kaleye doğru giden topa ya da serbest vuruştaki kaleye vurulan topa elle oynayan oyuncuya sarı kart gösterilmelidir.
- Ceza alanına yapılan ortalarda elle oynama ihlali varsa sarı kart gösterilmesi şart değildir. Ancak, elle oynama ihlali umut vadeden bir atağı durduruyorsa ya da rakibin pozisyon kazanmasını önliyorsa, ihlali yapan oyuncuya sarı kart gösterilmesi gerekir (Sportmenliğe aykırı bir şekilde açıkça ellerin yana açılması ile genişlemek veya yukarı açılması ile uzamak hedeflenip topun kesilmesi her zaman bir sarı kart gerektirir).
- Oyuncunun ihlali bariz bir gol şansını engellerse, bu oyuncu oyundan ihraç edilmelidir.

33.1.5. Top Oyunun Dışındayken Yapılan İhlaller

İhlaller top oyundayken ya da oyun dışındayken de yapılabilir. Her iki durumda da, ihlali yapan oyuncular, ihlalin mahiyetine / ciddiyetine göre cezalandırılmalıdır. Eğer ihlal top oyun dışındayken yapılmışsa ihlali yapan oyuncu yine ihlalin ciddiyetine göre cezalandırılmalıdır. Yalnızca ihlalin gerçekleştiği şartlar hesaba katılmayacaktır. (Çünkü ortaya hücum ya da açık bir gol fırsatı zaten hiç çıkmamıştır.)

33.1.6. Fiziksel Temas (el/kol kullanılması)

Fiziksel temas, futbolun doğal bir parçasıdır. Sadece, haksız fiziksel temas cezalandırılmalıdır.

Fiziksel temasların değerlendirilmesinde daha tutarlı olunabilmesi için, hakemin adil ya da haksız olan fiziksel temasları ayırt edebilmesine yardımcı olacak bazı kriterler belirlenmiştir.

Hakem kararını verirken aşağıdaki kriterleri hesaba katmalıdır:

- Savunma oyuncusu hücum oyuncusunun hareketini el/kol temasıyla haksız bir şekilde engellemiş midir?
- Bu temas hücum oyuncusunun ilerlemesini ya da takım hücumunun akışını olumsuz olarak etkilemiş midir?
- Bu temas hücumu engellemek amaçlı mıdır? Yoksa kazayla mı meydana gelmiştir?
- Savunma oyuncusu hücum oyuncusunun sahada seçtiği pozisyonu engellemek için mi ellerini/kollarını kullanmıştır?
- Haksız olan el/kol temasını başlatan hücum oyuncusu mudur?
- Hücum oyuncusu, savunma oyuncusunun vücuduna hakemi kandırarak bir serbest vuruş ya da penaltı atışı kullanmak için mi temas etmiştir?

Eğer tüm kriterleri inceledikten sonra hakem;

- Haksız fiziksel temas (dokunma, ittirme...) olduğuna karar vermişse, bir serbest vuruş/penaltı vuruşu verilir.
- Hücum oyuncusunun hakemi aldatmaya çalıştığına

karar vermişse, bu davranış, sportmenlikle bağdaşmadığından dolayı sarı kartla cezalandırılır ve oyun karşı takıma verilen endirekt serbest vuruşla tekrar başlatılır.

Haksız fiziksel teması, yani ihlali başlatan kişinin bir hücum ya da savunma oyuncusu olabileceğine dikkat etmek gerekir. Eğer iki oyuncu da haksız fiziksel teması kullanıyorsa, bunu başlatan, karşı takıma serbest vuruş ya da penaltı vuruşu verilmesiyle cezalandırılır. Ayrıca, iki oyuncuya da disiplin yaptırımını uygulanır.

33.1.7. Temas İçeren Tehlikeli Oyun Biçimi

Eğer bir oyuncu tehlikeli bir şekilde hareket eder ve bir de rakibe temas ederse, hakem oyuncuyu daha ciddi olan hatası için cezalandırmalıdır (Örnek: Diğer oyuncuya temas etmenin sonucu olarak karşı takıma serbest vuruş verilmesi).

Eğer gerekiyorsa disiplin cezası verilmelidir (Örnek: Rakip oyuncuyla kontrolsüz biçimde mücadeleye girilmişse sarı kart verilmesi).

33.1.8. Elle/Kolla Kurallara Aykırı Müdahale

Hakemlerin ve yardımcı hakemlerin, elle/kolla kurallara aykırı mücadele olması durumuna karşı yüksek konsantrasyona ihtiyaçları vardır. Oyunu dikkatli bir şekilde gözlemlemeli ve uyanık olmalıdırlar.

Hakemler, mücadele anlarında yalnızca ayak/bacaklara odaklanmamalı, aynı zamanda dirsek ve kollarla, güç kullanarak yapılan fiziksel temasları da tespit edebilmelidirler. Dirsek ve kollarla yapılan fiziksel temas da uygun ve tutarlı bir şekilde cezalandırılmalıdır.

Bir oyuncu, rakip bir oyuncuya yakın bir pozisyondaiken zıplayıp kasten, doğal olmayan bir hareketle kolunu açıyorsa, bu duruma dikkat etmek gerekir; çünkü oyuncu, dirseğiyle rakip oyuncu için bir tehlike oluşturmaktadır.

Hakemler adil olmayan bir oyun şeklinden oyuncuları koruma sorumluluklarının farkında olmalı, bunun için, oyuncuların aşırı güç kullandığı (dolayısıyla rakibin güvenliğini

tehlikeye attığı) durumlar ciddi birer faul olarak değerlendirilmeli ve hatalı oyuncuya kırmızı kart verilmelidir.

Rakibe karşı dirsek/kolların, kasten bir silah gibi kullanılması da elbette bu kategoridedir.

33.1.8.1. Köşe Vuruşu ve Ceza Sahasına Yakın Serbest Vuruş Yönetimi

Özellikle köşe vuruşları ve kaleye yakın serbest vuruşlardan önce kolların gayrinizami bir şekilde kullanılması, gittikçe daha fazla yapılan bir ihlal olmaya başlamıştır.

- . Hakemleri, oyunun köşe vuruşu ya da serbest vuruşla yeniden başlamasından önce proaktif olmalı, önlem almalıdırlar. Örneğin, ceza sahasında oyuncular pozisyonlarını almak için itişirken önlem alınarak uzlaşmazlık çıkması engellenebilir.
- . Ceza alanı içindeki itiş-kakışlarda ilgili oyuncuları gruptan ayırarak uyarınız. Bu durumda, kendilerine herkesin önünde açık bir şekilde uyarı verilmiştir ve bu davranış, genel uyarı niteliği taşır.
- . Köşe vuruşlarında; itiş-kakışlardan önce uyarınızı yapınız, oyuncunun yere düşmesini beklemeyiniz. İtiş-kakış esnasında topa bakmayan oyuncunun davranışı dikkate alınmalıdır.
- . Mümkün olduğu müddetçe hakemler, yardımcılarını, oyun hakem işaretiyle tekrar başlatılmadan topun oyuna girmesini engellemekle görevlendirmelidirler.

Hakemin aldığı önlemlere rağmen benzer hatalar yapıldığında, bu duruma sıkı bir şekilde müdahale edilmelidir:

- . Top oyuna girmeden önce yapılan hata, ciddiyetine göre sarı ya da kırmızı kartla cezalandırılabilir.
- . Top oyuna girdikten sonra oyuncular dokunma ve itirme gibi hareketlere devam ederse hakem bu duruma ciddi bir şekilde müdahale etmelidir, ihlali yapan takım, karşı takıma serbest vuruş/penaltı vuruşu hakkı verilmesiyle cezalandırılmalıdır. Bazı durumlarda, daha fazla disiplin yaptırımlarının da uygulanması gerekebilir (ikinci sarı karttan ihraç).

- Son zamanlarda büyük gelişme kaydedildiği, ihlallere karşı sıkı bir şekilde müdahale edildiği görülmektedir. Ancak hakemlerin ceza sahasında dokunma, tutma, çekme ve itirme gibi hareketlere sıkı bir şekilde müdahale etmeye ve tavsiye edilen prosedürü uygulamaya devam etmelerinin gerekliliği hatırlatılır.
- Eğer bir savunma oyuncusu bir hücum oyuncusunu ceza alanı dışında tutmaya başlar fakat ceza alanı içinde tutmaya devam ederse, hakem bir penaltı vuruşuna hükmetmelidir.

33.1.9. Vücutun Kurallara Aykırı Kullanımı

Umut vadeden bir atağı durdurmak ya da bir oyuncunun takım arkadaşından pas almak için hareket etmesini engellemek için vücutun kullanımı konusunda artan bir eğilim vardır. Hücumu durdurmak amacıyla çelme takma ve forma çekme gibi faullerin sayısının az olması sevindirici olsa da, birçok hücum hareketi vücutun kurallara aykırı kullanımı (vücut kontrolü) ile durdurulmaktadır.

Umut vadeden bir atağın haksız bir şekilde durdurulduğu bu gibi durumlarda hakemlerin sportmenlik dışı davranış nedeniyle sarı kart ve ek olarak serbest vuruş/penaltı vuruşu vermeleri tavsiye edilir.

Vücutun kurallara aykırı kullanımında; aşırı güç kullanımı, şiddet ve barbarlık varsa, Oyun Kuralları gereğince bu davranış kırmızı kartla cezalandırılmalıdır.

33.1.9.1. Yardımcı Hakem

- Yakınında ya da hakemin görüş alanına girmeyen bir yerde bir faul yapıldığını (ya da sportmence olmayan, barbarca davranışları) hakeme bildirmek için bayrağı, serbest vuruşun yönünü göstermek için faul yönündeki eliyle kaldırması ve sallaması gerekir.
- Hakemin bir ihlali tespit edemediği, ihlalle ilgili herhangi bir işlem yapmadığı ya da yardımcı hakemin daha iyi bir pozisyonda olduğu zamanlarda yardımcı hakem, hakemle göz teması kurmalı ve bayrağını kaldırmalıdır.

Eğer yardımcı hakemin ihlalle ilgili hakeme vereceği bilgi varsa ya da eğer hakem, yardımcı hakemin bayrak işaretini görmemişse, yalnızca bu işaretin görülebilmesini sağlamak için, iletişim sistemi ya da elektronik bip sinyalini kullanmak gerekir.

- Yardımcı hakemin, bu hareketi, ceza alanındakiler de dâhil olmak üzere tüm ihlallerde kullanılabilir.

Yardımcı hakemlerin ayrıca akılda tutması gerekenler şunlardır:

- Bir ihlalin yapıldığına dair işaret vermeden önce yardımcı hakem, hakemin bu ihlali görmüş olsa oyunu avantaja bırakmayacağından emin olması gerekir. Yardımcı hakem bu durumda, "bekle ve gör" tekniğini uygulayarak hakemle göz teması kurmalıdır.
- Eğer hakem ihlal işaretini hemen görmezse, yardımcı hakem; hakem görene kadar ya da ihlal edilen takımın avantajı olduğunu anlayıncaya kadar işaret vermeye devam etmelidir.
- Yardımcı hakemle hakem arasındaki göz teması ve el işaretleri, ihlalin ne tür olduğu ya da bir sonraki adımda ne yapılacağı gibi bilgilerin hakeme ulaştırılmasını sağlar. Böylece yardımcı hakemin, danışmak üzere hakemin yanına gitmesine gerek kalmaz.
- Yardımcı hakemin doğrudan hakeme giderek danışmasını gerektiren durumlarda hakemle yardımcısı, tam olarak ne olduğunu, hangi oyuncuların olaya dâhil olduğunu, olayın gerçekleştiği konumu, yapılması gereken işlemi ve oyunun tekrar başlaması konusunu konuşmalıdırlar. Böyle durumlarda yardımcı hakem, oyun alanı içine 4-5 metre kadar ilerleyebilir.
- Görüşme sırasında iki hakem de oyun sahasına dönük olmalıdırlar. Bu görüşmeyi başkalarının duymaması, anlamaması doğru olacaktır.

- Şiddet içeren davranışlar nedeniyle meydana gelen, yardımcı hakem tarafından işaretle bildirilen ihlaller durumunda, hakem, Oyunun Kurallarına göre işlem yapmalıdır. Eğer oyun disiplin cezası verilmek üzere durdurulmuşsa (işaret hemen görülmemiş ve oyun devam etmiş olsa bile), oyun tekrar, oyunun kurallarına göre (serbest vuruş / penaltı vuruşu ile) başlatılmalıdır.
- Ancak, eğer yardımcı hakemin işareti hemen görülmemiş ve oyun tekrar aynı koşullar altında başlatılmışsa, yardımcı hakemin verdiği bilgi oyun başladıktan sonra hakeme ulaşmışsa, ihlali gerçekleştiren oyuncuya, yalnızca disiplin cezası verilir.
- Bir hakem, yardımcısından ceza alanına yakın olan bir bölgede gerçekleşen ihlalin gerçekleştiği yeri öğrenmek için yardım istemişse, yardımcı hakem:
  - a. Eğer ihlal ceza alanında gerçekleşmişse, taç çizgisinden köşe bayrağına kadar yürür.
  - b. Eğer ihlal ceza alanının dışında gerçekleşmişse, ceza alanının köşesine kadar yürür ve durur.

33.1.10. Topa Elle Müdahalenin Değerlendirilmesi

Futbol, oyuncuların, hareketlerinin doğal bir parçası olarak, sürekli bir şekilde ellerini ve kollarını hareket ettirerek oynadıkları bir oyun olsa da, oyuncuların topu kasten tutup tutmadığını belirleyebilmek için aşağıdaki durumları değerlendirmek gerekir:

- El mi topa gitmiş, yoksa top mu ele çarpmıştır?
- Oyuncunun elleri ya da kolları "doğal" bir pozisyonda mıdır?
- Oyuncu kollarını kullanarak "vücudunu uzatmaya veya genişletmeye" çalışmış mıdır?
- Oyuncu, topun eline çarpmasından kaçınmış mıdır?
- Top, oyuncunun eline çarpmadan önce, uzun bir mesafeden mi yoksa kısa bir mesafeden mi gelmiştir?
- Oyuncu, elini topun çarpmasından kaçırabilmiş midir?

- Oyuncu kasıtlı olarak topa dokunmak için elini ya da kolunu kullanmış mıdır?

Hakemler bu durumda ayrıca, oyuncunun topa elle ya da kolla temas ettiği andaki şartları ve doğan sonuçları düşünmelidir. Örneğin: Topla temas nasıl ve nerede gerçekleşti? (Oyuncu temasla, umut vadeden bir hücumu engelledi mi? Bariz bir gol şansını engelledi mi?) Hakem topa temas eden oyuncuyu Oyun Kuralları çerçevesinde cezalandırmalıdır.

33.2. Kart Gösterme Prosedürü

1. Sakin olunuz,
2. Tartışma ortamında hemen kart göstermeyiniz. Bir an ortalığın yatışmasını bekleyiniz,
3. Yerde yatan oyuncuya kart göstermeyip, kalkmasını bekleyiniz,
4. Sakatlanan ve tedavi için oyun alanını terk etmesi gereken bir oyuncuya kart göstermeye karar vermişseniz, oyuncuya oyun alanını terk etmeden önce kartı gösteriniz. Sakatlanarak sedye ile oyun alanını terk etmek durumunda olan oyuncunun kartı, sedye işaret edilerek gösterilir ve takım kaptanı bu konuda bilgilendirilir,
5. Kalabalık içerisindeki oyuncuya kart göstermeyiniz,
6. Kart göstereceğiniz oyuncuyu diğerlerinden ayırınız, arkası dönük oyuncuya kart göstermemeye özen gösteriniz,
7. Oyunculara kaba davranmayınız,
8. Oyuncuyu çağırırken, siz de ona doğru yöneliniz, seri bir biçimde kartınızı gösteriniz,
9. Bir adım sporculardan, diğer adımın da sizden olduğunu, unutmayınız,
10. Sahanın bütünlüğünü görebilecek bir konum alınız,
11. Oyuncuyu tahrik edecek derecede göz temasından kaçınınız ve sporcuların suratına vurur gibi kart göstermeyiniz,
12. Dakika, neden, takım ve forma numaralarını mutlaka not ediniz,
13. Sarı ve kırmızı kartlarınızı birbirine karıştırmayacak şekilde ceplerinize koyunuz.

- Yardımcı hakemler ve dördüncü hakem; ihtar ve ihraçları not almalı, devre arasında ve maç sonrası hakem raporu doldurulurken, hakemle bunları karşılıklı teyit etmelidirler. Yardımcı hakemler ve dördüncü hakem, hakemin daha önce ihtar alan bir futbolcuya, bir ihtar daha vermesine rağmen ihraç etmediğini fark ettikleri an, (sahaya girmek de dahil) her türlü şekilde oyunu başlattırmayıp, hakemi uyarmalıdır.
- Ayrıca bir ihtar olan oyuncu, bir ihtarlık harekette daha bulunursa, oyundan ihraç edilirken hakem önce sarı kartı hemen ardından da kırmızı kartı göstermelidir. Yardımcı hakemler, hakemin görmediği bir pozisyonda ihraçlık bir ihlal söz konusu olduğu takdirde, hakemi bayrak kaldırarak (varsa iletişim araçları öncelikle kullanılmalıdır) yanlarına çağırmalı, durumu yüzleri sahaya dönük bir şekilde, elleriyle ağızlarını kapatarak kısa ve öz bir biçimde aktarmalı, ceza önerisinde bulunmalı; ancak, ihlal için uygulanacak cezaya hakem karar vermelidir.
- Top diğer yarı sahada oynanırken, yardımcı hakemin önünde ihracı gerektiren bir durum olursa, bayrağı kaldırıp sallayarak diğer yardımcı hakeme işaret etmeli, o da hakemi uyarmalıdır.

33.3. Serbest Vuruşlarda Yönetim

Aşağıdaki prosedürler, serbest vuruşların kontrolü ve yönetiminde yardımcıdır.

33.3.1. Hakemler

- Disiplin cezaları verildikten sonra, topun olabildiğince çabuk bir şekilde ihlalin gerçekleştiği noktaya konulması gerekir.
  - Serbest vuruşları en kısa sürede kullandırmalıdır.

Eğer hücum eden takım "hızlı serbest vuruş" yapmamaya karar vermişse, vuruşu yapacak oyuncuya/oyunculara düdüğünü yandaki görüntüde olduğu gibi göstererek, işaret için beklemlerini açıkça belirtmelidir. Eğer işaret verilmeden vuruş kullanılırsa, erken kullanılan bu serbest vuruşun sonucu ne olursa olsun vuruşu tekrar ettirmelidir, ayrıca düdük çalmadan vuruşu yapan oyuncuya sarı kart vermelidir.

- Topun önündeki savunma oyuncularını topun önünden uzaklaştırmalıdır.
- Ceza alanı yakınındaki serbest vuruşlarda, 9.15 m. uzaklığı (11 adımı belirgin biçimde sesli sayarak) barajın içinden değil, yanlardan hesaplayıp, aynı zamanda topun yerini kontrol ederek barajı oluşturmalıdır (Oyun alanı üzerinde 9.15 m. uzaklığın işaretlendiği bölgeler de dâhil).
- Hakem ölçümlemeyi yaparken, yardımcı hakem ihlal noktasındaki topun kontrolünden sorumludur.
- 9.15 m. mesafe kadar geri çekilmeyi reddeden oyuncuya sarı kart vermelidir.
- Doğru bir pozisyon (hem topu, hem barajı hem de yardımcı hakemi görebilecek şekilde) almalıdır.
- Serbest vuruşun kullanılabileceğine dair işareti vermeli, eğer vuruş yapılırken savunma oyuncuları barajdan ilerlerlerse, eğer gol atılmazsa vuruşu tekrar ettirmeli ve ihlal yapan oyunculara sarı kart vermelidir.
- Topun tekrar vuruş yapılması için aynı pozisyonda olduğundan emin olmalı ve aynı yöntemi uygulamalıdır.
- Baraj oluştuktan ve yerini aldıktan sonra, tekrar baraja gitmesine neden olan oyuncu ya da oyunculara ihtar vermelidir.

33.3.2. Hızlı Serbest Vuruş

Aşağıda verilen koşullar dâhilinde, hızlı serbest vuruş, hakem düdüğü çalmadan kullanılabilir:

- Bir disiplin cezası verilmesi gerekmiyorsa,
- Serbest vuruş oyun durduktan sonra birkaç saniye gibi kısa bir süre içerisinde kullanılır,
- Top ihlal noktasında hareketsizse,
- Serbest vuruş kullanma sürecinde hakemin yönetimine ihtiyaç yoktur,
- Hakem barajı/rakip oyuncuları doğru uzaklıkta kalmaları için kontrol etmeye başlamamışsa.

Eğer bir rakip oyuncu, hızlı serbest vuruşun kullanılmasını kasten engellemeye çalışırsa, o oyuncuya ihtar verilmelidir.

33.3.3. Birçok Oyuncunun Karıştığı Kavga ve Benzeri Durumlar

Bu tür durumlarda, hakeme yardımcı olmak için en yakın yardımcı hakem oyun alanına girebilir. Diğer yardımcı hakem ve dördüncü hakem de olayı gözlemlemeli ve detayı kaydetmelidir.

Bilgi Almak

- Ceza gerektiren konularda, yardımcı hakemin hakemle göz göze gelmesi ve sadece hakemin görebileceği anlaşılır bir el işareti vermesi bazı durumlarda yeterli olabilir.
- Maçın hakemi ile yardımcı hakem arasında doğrudan danışılacak bir durum ortaya çıkarsa, olayın ne olduğu, hangi oyuncuların yer aldığı, tam yeri, önerilen ceza ve oyunun yeniden başlaması ile ilgili kısa bilgi verilmelidir. Bu gibi durumlarda yardımcı hakemin maçın hakemine doğru 4-5 metre yaklaşması tavsiye edilir.
- Konuşma esnasında, hakemin ve yardımcı hakemin yüzü oyun alanına dönük olmalıdır. Bu özellikle, konuşulanların diğer kişilerce duyulmasının önlenmesi açısından uygundur.
- Yardımcı hakem tarafından görülen ve işaret edilen saldırgan davranışlar, hakem tarafından değerlendirilmelidir. Eğer oyun, disiplin cezası nedeniyle durdurulmuşsa (işaret hemen görülmemiş ve oyun devam etmiş olsa da), oyun kurallara uygun olarak (serbest vuruş/penaltı vuruşu) yeniden başlatılmalıdır. Fakat eğer yardımcı hakemin işareti hemen görülmemişse ve oyun bir sonraki durum için yeniden başlatılmışsa, ihlali yapan oyuncuya uygun disiplin cezası verilmelidir.

33.4. Yardımcı Hakemler

33.4.1. Bir İhlal İçin İşaret Vermeden Önce, Yardımcı Hakem Aşağıdakileri Belirlemelidir

- İhlal yardımcı hakeme, hakemden daha yakın bir alanda meydana gelmişse (belirli durumlarda ceza alanında yapılan ihlaller için de geçerlidir).

- . İhlal hakemin görüş alanının dışında olmuş veya hakemin görüşü engellenmişse.
- . Eğer hakem ihlali görmüş olsaydı avantaj kuralını uygulamazdı.

33.4.2. Bir Faul veya Fena Hareket

Yapıldığında, Yardımcı Hakem Aşağıdakileri Yerine Getirmelidir

- . Yardımcı hakemin bir faul ya da yanlış bir davranış nedeniyle bayrağını kaldırması gerektiğinde, bayrağı, serbest vuruşun yönünü göstermek için kullanacağı eliyle kaldırması gerekir.
- . Hakem ile göz göze gelir.
- . Bayrağı hafif şekilde sallar (gereğinden fazla hareketlerden kaçınılmalıdır).
- . Eğer gerekirse, elektronik bipli sinyali kullanır.
- . Yardımcı hakem, oyunun devam etmesine olanak sağlamak için "bekle ve gör" tekniğini kullanacak ve ihlale maruz kalan takım avantajdan yararlanacaksa, bayrağını kaldırmayacaktır. Bu durumda, yardımcı hakemin hakem ile göz göze gelmesi önemlidir.
- Yardımcı hakemlerin oyun esnasında bayraklarını devamlı olarak sahaya ve dolayısı ile hakeme bakan elinde taşımaları tavsiye edilir. Hakeme hemen işaret verilmesi gereken durumlarda da; bayrağı, serbest vuruşun yönünü göstermek için kullanacağı eliyle kaldırması ve sallaması gerekir.

33.4.3. Ceza Alanı Dışındaki Fauller

- . Ceza alanı (ceza alanı çizgisine yakın) dışında faul yapıldığında, hakemin nerede bulunduğunu ve nasıl bir karar verdiğini belirlemek için yardımcı hakem, hakem ile göz temasında bulunmalıdır. Yardımcı hakem ceza alanı ön çizgisi hizasında durmalı ve gerekirse bayrağını kaldırmalıdır.

33.4.4. Ceza Alanı İçindeki Fauller

- . Yardımcı hakemler genelde ofsayt tespitine odaklanmaktadır. Seçici dikkatle sadece ofsayt tespitine değil faul ve fena hareketlere de üst düzeyde motive olunmalıdır.
- . Hakemin görüş alanı dışında, bilhassa yardımcı hakemin bulunduğu yere yakın, ceza alanı içinde savunma oyuncusu tarafından direkt serbest vuruşu gerektiren bir ihlal (penaltı) yapılmış ise, yardımcı hakem, hakemin nerede bulunduğunu ve ne karar verdiğini belirlemek için ilk önce hakem ile göz göze gelmelidir.

Eğer hakem hiçbir karar vermemişse, yardımcı hakem, kulaklık ve/veya elektronik bip sinyalini kullanmalı ve bariz şekilde köşe bayrağına doğru taç çizgisi boyunca hareket etmelidir.

Kulaklık ve/veya elektronik bip sinyali kullanılmayan müsabakalardaki penaltı yardımlarında bayrak kullanılmalıdır. Bu yardım, önceden olduğu gibi bayrağın göğse çapraz getirilmesi şeklindedir.

- . Hakemin verdiği bir karar sonrasında, kulaklık ve/veya elektronik bip sinyali ya da işaretlerle doğru iletişimi kuramadıkları takdirde yüz yüze görüşme yapılması önerilir. Ancak zorunlu olmadıkça bu yöntem kullanılmamalıdır.
- . 5.ve 6.hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda ceza alanının yatay çizgisinin sorumluluğu yardımcı hakemlerde, ceza alanının dikey çizgisinin sorumluluğu ise 5.ve 6. hakemlerdedir.

33.4.5. Ceza Sahasına Yakın Serbest Vuruş

- . Ceza sahasına yakın serbest vuruşlarda, yardımcı hakem kale çizgisini de görecek şekilde sondan ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada (ofsaydı kontrol ederek) pozisyon almalıdır. Hakem ise, topu ve barajı kontrol etmelidir.

33.4.6. Baraj Mesafesinin Kontrolü

- . Taç çizgisine ve yardımcı hakeme çok yakın bir noktadan serbest atış kullanılacağı zaman yardımcı hakem zorunlu olmadıkça oyun alanına girmemelidir.
- . Yardımcı hakemin 9.15 metrelik mesafeyi ölçmesi değil, topun olduğu konumdan bu mesafeyi kontrol etmesi tavsiye edilir. Yardımcı hakem, açtırılan mesafenin korunmasında ısrarcı olmalıdır. Bu durumda hakem, oyunu tekrar başlatmadan önce yardımcı hakemin yerine dönmesini beklemelidir.

34. Sakatlanmada İşbirliği

34.1. Hakem

Oyunun Kurallarında; hakemin, bir oyuncu ciddi bir şekilde sakatlandığında veya kafa çarpışmalarında, oyunculara sormadan oyunu durdurması, oyuncuların saha dışında tedavi edilmesi gerektiği net bir şekilde ifade edilmiştir. Hakem, oyunu durdurmak için tek sorumlu olan kişidir. Oyuncuların, topu oyun dışına çıkarmak konusunda teşvik edilmemeleri gerekir. Böyle yapan oyuncular, oyun tekrar başladığında, karşı takım tarafından topun kendilerine geri verilmesini beklememelidirler. Hakemler, sakatlanan oyuncu olduğunda, aşağıda verilen talimatlara uymalıdır:

- Eğer hakeme göre bir oyuncu ciddi bir şekilde sakatlanmamışsa, oyunun, top oyundan çıkana kadar devam etmesine izin verilir.
- Eğer hakem bir oyuncunun ciddi bir şekilde sakatlandığına kanaat getirmişse oyun derhal durdurulur.
- Sakatlanan oyuncuya sorduktan sonra hakem, bir ya da en fazla iki doktoru sahaya girip oyuncunun sakatlığını öğrenmek ve oyuncunun sahadan güvenli ve hızlı bir şekilde dışarı taşınması için gerekli ayarlamaları yapmak konusunda görevlendirir.
- Sedyeciler, bir sedyeyle sahaya girmek için hakemden işaret beklemelidirler.
- Hakem, sakatlanan oyuncunun sahadan güvenli bir şekilde dışarı taşınmasını sağlamalıdır.
- Sakatlanan oyuncular, eğer, sakatlıkları istisnai bir şekilde ciddi değilse, hareket ettiklerinde durumları kötüleşmeyecekse, saha dışında tedavi edilmelidir.
- Kanaması olan bir oyuncu, sahayı terk etmelidir. Hakem kanamanın durduğu konusunda emin olmadan oyuncu sahaya dönemez. Oyuncu, üzerinde kan lekesi olan formayla oynayamaz.
- Eğer hakem doktorları sahaya girmek üzere görevlendirmişse, oyuncu sahayı sedye üzerinde ya da

ayakta terk etmelidir. Eğer bir oyuncu bu talimata uymazsa, sportmence olmayan davranışları nedeniyle bu oyuncuya ihtar verilmelidir.

- Sakatlanan oyuncu ancak maç, yeniden başladığında ve hakem kendisine gerekli işareti verdiğiinde sahaya dönebilir.
- Sakatlanan oyuncu sahaya, ancak top oyuna girdiğinde, taç çizgisinden girebilir. Top oyun dışındayken, sakatlanan oyuncu herhangi bir sınır çizgisinden sahaya tekrar girebilir.
- Top oyun içinde ya da dışındayken, sakatlanan oyuncuya sahaya tekrar girme iznini verebilecek olan tek kişi hakemdir.
- Eğer oyun bir başka nedenden dolayı durdurulmamışsa, ya da eğer oyuncunun sakatlığı Oyunun Kurallarının ihlal edilmesinden kaynaklanmıyorsa hakem, oyunu hakem atışıyla tekrar başlatır.
- Hakem sakatlanan ve tedavisi için saha dışına çıkarılması gereken bir oyuncu için kart çıkarmaya karar verirse, hakem oyuncu sahayı terk etmeden bu kartı çıkarmalıdır.

34.2. Özel Durumlar: Bu kurallar için özel birer durum olarak kabul edilebilecek durumlar sadece şunlardır:

- Kalecinin sakatlanması,
- Bir kaleci, saha içindeki veya saha dışındaki bir başka oyuncu ile çarpışır ve derhal tedaviye ihtiyaç olursa,
- Aynı takımdan oyuncular çarpışıp, acilen tedaviye ihtiyaç duyduğunda,
- Dil yutma, sarsıntı ve kemik kırılması gibi ciddi bir sakatlanma gerçekleştiğinde...gibi.

34.3. Yardımcı Hakem veya Dördüncü Hakem

- Yardımcı hakem veya dördüncü hakem, hakemden işaret almadan sağlık görevlilerinin sahaya girmelerine engel olmalıdır.
- Yardımcı hakem veya dördüncü hakem, oyuncunun hazır olduğunu belirtirse, hakem sakatlanan oyuncunun oyun alanına dönmesine izin verebilir.

35. Oyunun Geçici Olarak Durdurulduğu Zamanlarda İşbirliği

35.1. Hakem

- Oyunu durdurduğunda, yeniden başlatmak için vereceği işareti belleğine yerleştirmelidir.
- Mutlaka oyunu durduracak bir hatanın işlenmesi halinde, lehine karar verdiği takımın avantajının kaybolmaması için, oyunun hemen başlamasına yardımcı olmalıdır.
- Futbolda hız, en önemli unsurlardan biridir. Oyunu hemen başlatmak isteyen oyuncunun, haksız bir avantaj elde etmeyecek şekilde, topu ihlal yerine koyup kullanmasına izin vermelidir.
- Hücum eden takımın, ihlal yerinin ilerisinden topu oyuna sokarak, haksız bir avantaj elde etmesine izin vermemelidir.

35.2. Yardımcı Hakemler

- Sakatlık nedeniyle, hakem atışı veya serbest vuruş verildikten sonra oyun durdurulduğunda, atış yapılmadan önce ortaya çıkabilecek olaylar sebebi ile hakemin meşgul olduğu durumlarda, o yarı sahadan sorumlu yardımcı hakem, atış veya vuruş yerinin belli olması için ilgili olayın hizasında beklemelidir.
- Hakem oyunu başlatmak için yardımcı hakeminden yardım isterse, yardımcı hakem, oyunun başlayacağı yeri hakeme işaret ettikten sonra görevine devam etmek için sahadaki yerini almalıdır.

36. Penaltı Vuruşunda İşbirliği

36.1. Hakem

- Penaltı kararını verdikten sonra, hızla yüzü oyunculara ve sahaya dönük olarak, kale çizgisine doğru gitmelidir.
- Gelebilecek itirazları giderdikten sonra, penaltının kullanılabilmesi için gerekli koşulları sağlamalı, düdük çalmalı ve penaltı vuruşu işaretini vermelidir. Oyunculara ilgili pozisyonu, uzun uzun izah etmeye kalkmak hakemi zor duruma düşürebilir.
- Penaltı vuruşu kullanılmadan önce ceza alanına girebilecek oyuncular için tedbirli olmalıdır.

- . Oyun kurallarına göre, bu kusuru işleyen oyuncuya ihtar vermemeli; vuruşun tekrarlanması gerekiyorsa kurallara uygun koşullarda yapılmasını sağlamalıdır.
- . Tekrarlarda ihlale izin vermeyeceğini açık açık ifade etmeli ve penaltı vuruşunun kurallara uygun yapılmasını sağlamalıdır.
- . Hakemler ve yardımcı hakemler; kalecinin, kale direkleri arasında kendi kale çizgisi üzerinde yüzü vuruşu yapacak oyuncuya dönük pozisyonda kalması gerektiğini unutmamalıdır.
- . Penaltı vuruşu sırasında hız alırken rakipleri şaşırtmak için yanıltıcı hareketler yapmak futbolun bir parçasıdır ve izin verilir. Ancak, oyuncu hız almayı bitirdiğinde, topa vurur gibi yapmak, 14 no'lu kuralın çiğnenmesi ve sportmenliğe aykırı bir davranış olarak değerlendirilmeli ve oyuncuya ihtar verilmelidir.

36.2. Yardımcı Hakemler

- . Kulaklık kullanılan müsabakalardaki penaltı yardımlarında bayrak kullanılmamalıdır. Kulaklık kullanılmayan müsabakalardaki penaltı yardımlarında bayrak kullanılmalıdır. Bu yardım, bayrağın göğse çapraz getirilmesi şeklindedir.
- . Oyunun normal akışında verilen penaltı vuruşu için, yardımcı hakem, kale çizgisinin ceza sahası sınır çizgisi ile birleştiği yerde pozisyon almalıdır. 5.ve 6. hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda bu görevin sorumluluğu 5.ve 6.hakemlerdedir.
- . Hakem penaltı kararını verdikten sonra, o yarı sahayı kontrol etmekte olan yardımcı hakem, hiçbir işaret vermeden kale çizgisinin ceza alanı ile birleştiği yere gelmelidir.
- . Maçın galibini belirleyecek penaltı vuruşları için ikinci yardımcı hakem kale çizgisinin kale alanı sınır çizgisi ile birleştiği yerde dururken birinci yardımcı hakem de orta yuvarlakta oyuncuları kontrol etmelidir. 5.ve 6. hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda bu görevin sorumluluğu 5.ve 6.hakemlerdedir.

Kale çizgisi ile ceza alanının birleştiği noktada duran yardımcı hakem;

- . Kalecinin topa vurulmadan ileri çıkıp çıkmadığını,
- . Top çizgiyi geçtikten sonra, kale vuruşu, köşe vuruşu veya gol olup olmadığını, işaret etmelidir. 5.ve 6. hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda bu görevin sorumluluğu 5.ve 6.hakemlerdedir.

37. Taç Atışında İşbirliği

37.1. Hakem

- . Taç atışını, topun taç çizgisini geçtiği yerden yaptırmalıdır.

- Top taca çıktığında, gerekiyorsa topun çıktığı yere yaklaşmalı, diyagonalden ayrılmalıdır. Taç atılacak yeri eliyle açık bir şekilde göstermeli, gerekirse düdük çalarak oyuncuyu atış yeri konusunda uyarmalıdır. Buna rağmen oyuncu, tacı doğru yerden atmazsa, taç diğer takımın bir oyuncusu tarafından kullanılmalıdır.
- Rakip oyuncuların, taç atışının kullanıldığı noktaya 2 metreden daha yakın olmamaları gerektiği hakemlere hatırlatılır. Gerektiği yerde, taç atışı yapılmadan önce hakem bu mesafe içinde bulunan oyuncuyu uyarmalı ve eğer doğru mesafeye gelmezse oyuncuya ihtar vermelidir. Oyun taç atışı ile tekrar başlatılmalıdır.

37.2. Yardımcı Hakemler

- Top yardımcı hakemin bulunduğu yere yakın bir yerden taç çizgisini geçtiğinde, taç atışının yönünü belirtmek için doğrudan işaret vermelidir.
- Top yardımcı hakemin bulunduğu yerden uzakta taç çizgisini geçtiğinde ve taç atışı kararı bariz ise yardımcı hakem taç atışının yönünü belirtmek için doğrudan işaret vermelidir (tüm taç çizgisi boyunca).
- Yön konusunda herhangi bir şüphe varsa yardımcı hakem sadece bayrağını kaldırmalı, hakemle göz teması kurarak hakemin işaretini takip etmelidir.
- Hakemin pozisyona hâkim olduğu durumlarda hemen işaret vermemeli, hakemin bir işaret verip vermediği anlaşıldıktan sonra yön göstermelidir.
- Yardımcı hakemler, yakınlarında yapılan taç atışları sırasında, rakip oyuncuların atışın yapılacağı yerden en az 2 metre mesafeye açılmaları konusunda hakeme yardımcı olmalıdırlar.
- Çok zor kararlarda, topun oyunda kaldığı durumlarda ihtiyatlı bir el hareketi hakeme önemli bir destek sağlayacaktır.
- Yardımcı hakem topun oyun alanı dışına çıktığını işaret ettiği zaman (oyuncular topla oynamaya devam etse de) işareti hakem görene kadar vermelidir.

37.3. Taç Atışı Sorumluluğu

Yardımcı hakem, taç atışının doğru şekilde yapılması sorumluluğunun maçın hakemi ve yardımcı hakem arasında paylaşıldığını, hakemin taç atışında ellerin doğru kullanımına bakarken yardımcı hakemin oyun kurallarına uygun olarak ayakların durumuna baktığını (taç çizgisi üzerinde ya da gerisinde, yere temas etmesi) unutmamalıdır. Ancak, hakemler kendi pozisyonlarında hatalı bir atış belirlemişlerse buna göre davranmak için tüm sorumluluğu almalıdırlar.

38. Kale Vuruşunda ve Kalecinin Topu Elden Çıkarmasında İşbirliği

38.1. Kale Vuruşunda İşbirliği

38.1.1. Hakem

- Top kale çizgisini kendi sorumluluk bölgesinden geçmiş ise, doğru kararı kendisi vermelidir. Kale vuruşu için hafifçe öne eğilerek kale vuruşu işareti yapmalıdır. Bu durumlarda yardımcı hakemler, hakemin işaretinden sonra ona uymalıdırlar.
- Topun kimden çıktığından emin değilse hemen yardımcı hakemi aramalı, yardımcı hakemin işaretine göre karar vermelidir.
- Kale vuruşunda, hakem geri geri giderek sahadaki yerini alırken, yardımcı hakem ceza sahasını kontrol ederek yan yan koşmalıdır.

38.1.2. Yardımcı Hakemler

- Top, kendi sorumluluk alanlarından dışarıya çıktığı her durumda, vücudunu taç çizgisine paralel hale getirerek bayrak kaldırmalı ve kale vuruşunun yapılacağını işaret etmelidir. Hakem pozisyona hakim ise yön gösterilmemeli, hakemin bir karar verip vermediği anlaşıldıktan sonra işaret vermelidir.
- Kale vuruşu yapılacağı zaman yardımcı hakemler, uygun durumlarda topun kale alanı içine konup konmadığını, vuruşu oyuncu kullanıyor ise, kale çizgisine paralel kale alanı çizgisi hizasında durarak, kaleci kullanıyor ise kale çizgisine paralel ceza alanı çizgisi hizasında durarak

kontrol etmeli, top nizami olarak yerine konmuş ise hızla son savunma oyuncusu hizasında yerlerini almalıdır.

- Kale vuruşu için top nizami olarak yerine konmamış ise, bayrağını kaldırarak hakemi uyarmalıdır.
- Kale vuruşunda topun, yardımcı hakeme yakın ceza alanı çizgisini, nizami olarak terk edip etmediğini o yarı alandaki yardımcı hakem kontrol etmeli, şayet terk etmemiş ise bayrağı ile hakemi uyarmalıdır.
- Topun, ceza alanı uzak çizgisini nizami olarak terk edip etmediğini ise; diğer yarı alanı kontrol eden yardımcı hakem kontrol etmeli, şayet terk etmemişse, bayrağını kaldırarak hakemi uyarmalıdır.
- Her defasında kale alanı çizgisi hizasında durup beklemek, olası bir pozisyonda ofsaydın doğru tespit edilememesine neden olabilir. Asıl olan, yardımcı hakemin ofsayt için hizadaki yerini almasıdır.

38.2. Kalecinin Topu Elden Çıkarmasında İşbirliği

- Aynen gol kararlarında olduğu gibi, kalecinin topu elden çıkarmasında da hakemle, ilgili yardımcı hakem göz göze gelmelidir. Kaleci, topu ceza alanı içinde elden çıkarmış ise yardımcı hakem, sondan ikinci savunma oyuncusunun hizasını almak üzere diyagonaldeki yerine doğru koşmalıdır. Bu işlem uygun durumlarda yapılmalıdır. (Örneğin son savunma oyuncusu ceza sahasına yakın olduğunda.) Ofsaydın değerlendirilmesi önceliklidir.
- Kalecinin topu elden çıkarması esnasında, topun elle ceza alanı dışına bariz bir şekilde taşınması halinde, yardımcı hakem bayrağını kaldırarak elle oynandı işareti yapmalıdır.
- Eğer bir kaleci topu 6 saniyeden daha fazla bir süre elinde tutarsa, hakem bu hareketi vakit geçirme olarak değerlendirmeli ve endirekt serbest vuruşa karar vermelidir.

39. Köşe Vuruşunda İşbirliği

Sorumluluk alanları aynen kale vuruşlarında olduğu gibidir. Top, en yakın köşe bayrak direğinin yanındaki köşe yayının içine konmalıdır. Top, vurulduğu ve hareket ettiği anda oyundadır.

39.1. Hakem

- Köşe vuruşu hangi taraftan yapılırsa yapılsın hakem, FIFA'nın tavsiye ettiği yeri göz önüne alarak, pozisyonun gerektirdiği en uygun yerde bulunmalıdır.
- Oyuncuların arasına girip, kendi görüş alanını kısıtlamaktan kaçınmalıdır.

39.2. Yardımcı Hakemler

- Köşe vuruşu için yardımcı hakem, kale çizgisi hizasında, köşe bayrağının gerisinde pozisyon almalıdır.
- Köşe vuruşunda da, kale vuruşunda olduğu gibi hareket edilmelidir. Ancak kritik hallerde, özellikle hakemin uzakta bulunduğu zamanlarda derhal bayrağı kaldırmalı ve hemen köşe yayını işaret etmelidir.
- İşaretten hemen sonra, hızlı adımlarla köşe yayına giderek ve atışı yapan oyuncuya engel olmadan köşe bayrak direği hizasında durmalıdır.

39.2.1. Köşe Bayrak Direği Hizasında Duran Yardımcı Hakem

- Topun köşe yayının içine konulup konulmadığını kontrol etmeli, top yerine konmamış ise oyuncuyu uyarmalı, topa ve oyuncuya asla dokunmamalı, gerektiğinde hakeme topun yerine konmadığını bayrak kaldırarak işaret etmelidir.

- Topun yerinde sabit durduğunu, kolunu yana yukarı doğru kaldırarak işaret etmelidir.

- Topun yerden veya havadan dışarı gittiğinde kale vuruşu mu, yoksa yine köşe vuruşu mu olduğunu, işaret etmelidir.
- Vuruş yapıp, top başka bir oyuncu tarafından oynandıktan sonra, ofsaydın meydana gelip gelmediğini, işaret etmelidir.
- Savunma oyuncularının 9.15 metreye uyup uymadıklarını bizzat kontrol etmeli, zorunlu hallerde oyun alanına girip topun olduğu yerden bu mesafeyi açtımali, oyunculara fiziki temastan kaçınmalıdır.
- Vuruşu kullanan oyuncu vuruştan sonra topa bir başkası dokunmadan ikinci kez dokunduğunda, bayrakla hakeme işaret etmelidir.
- Topun dışarıdan içeriye gimesi durumunda zaman geçirmeden bayrakla hakemi ikaz etmeli, düdükten sonra standart işaretlerle kale vuruşu veya köşe vuruşu için işaret vermelidir.
- Hakem, köşe vuruşu yapılmadan önce ceza alanı içindeki itme, tutma ve çekmeleri önlemek amacıyla vuruşun yapılmamasını istediğinde, yardımcı hakem topun önüne geçerek topun oyuna sokulmasını engellemelidir.

39.2.2. Diğer Yardımcı Hakem

- Topun, kendisinin kontrol ettiği taç çizgisinin kale çizgisi ile kesiştiği noktadaki köşe yayının içine konulup konulmadığını kontrol etmeli top yerine konmamış ise hakemi uyarmalıdır.

40. Hakemlerin Müsabakanın Bitiminden Sonra Oyun Alanından Ayrılmaları

- Oyunun bitiminden sonra hakemler, oyuncuların ve teknik alandakilerin oyun sahasını terk etmelerini beklemeli ve olası olayları tespit etmelidirler.
- Hakemlerin soyunma odasına gitmek zorunda kaldığı hallerde dördüncü hakem sahada kalarak gerekli tespitleri yapmalıdır.
- Dördüncü hakem maç bitiminde hakemlerin yanına kimseyi yaklaştırmamaya özen göstermelidir.
- 5.ve 6.hakemlerin görevlendirildiği müsabakalarda 1.yardımcı hakem tüneli kontrol etmek üzere doğrudan bu bölgeye gidecektir. 4.hakem teknik alanları kontrol edecek, diğer hakemler saha içinde toplanacaktır.

Bölüm 2

Gözlemci

1. Gözlemciden Beklenenler

Gözlemci, hakemin performansını değerlendiren kişi olmakla birlikte, aynı zamanda hakemin eğitmeni ve rehberidir.

Gözlemci, görevlendirildiği maçta hakemlerin performansını objektif ve bağımsız bir şekilde değerlendirmeli ve MHK'ye destek sağlamalıdır. Gözlemci raporu MHK ve hakem tarafından net bir şekilde anlaşılmalıdır. MHK'ye hakemin performansı konusunda somut ve kesin bir fikir vermelidir. Gözlemci, hakeme vereceği not ile de adalet duygusunu yansıtabilmelidir. Yapılacak değerlendirme ve verilecek not, diğer hakemler için eşitsizlik yaratmamalıdır.

Gözlemci Raporu; hakemin o maçtaki performansını, hakemlik yeteneklerini, geliştirilmesi gereken yönlerini yansıtmalıdır. Hakemlerin eğitiminde ele alınacak konuların seçimine yardımcı olmalıdır. Gözlemci, hakemin neden hatalı kararlar verdiğini bulup değerlendirmeli ve aynı hataları daha sonraki maçlarda tekrarlamaması için hakeme rehberlik yapmalıdır. Hakem, raporunu aldıktan sonra kendi performansını, olumlu ve olumsuz yönlerini öğrenerek eksikliklerini gidermeye yönelmelidir.

Gözlemci Raporu, hakemin performansını yansıtmasının yanında, aynı zamanda gözlemcinin de bilgi ve beceri düzeyini yansıtır. Gözlemciler bilgilerini sürekli yenilemeli, yapılan seminerlere, eğitim çalışmalarına katılmalı ve Futbol Oyun Kuralları Kitabı'nı, Hakem ve Gözlemci El Kitabı'nı, statü, talimat, iç talimat ve MHK talimatlarını dikkatle izlemelidir.

2. Sorumluluklar - Görev Paylaşımı

Bir futbol maçının organizasyonu etkili ve iyi bir ekip çalışması gerektirir.

Maç mahallindeki sorumluluklar, MHK ve TK tarafından görevlendirilen kişilerce aşağıdaki gibi paylaşılmaktadır:

2.1. Temsilci

Temsilci, TFF adına müsabaka organizasyonunu denetleyerek talimatlara uygun işleyişi kontrol eden ve durumu raporla TFF'ye bildiren kişidir.

2.2. FGAT (Federasyon Güvenlik ve Akreditasyon Temsilcisi)

FGAT, maçın sağlıklı ve güvenli bir ortamda oynanmasını sağlamak üzere; saha içi, koridorlar, hakem ve sporcu soyunma odalarının denetiminden sorumludur.

2.3. Gözlemci

Gözlemci, müsabakada görevli hakemlerin uluslararası ve ulusal mevzuata uygun olarak görev yapıp yapmadıkları hakkında gözlem yaparak, ilgili hakemler hakkında rapor hazırlamakla görevli kişidir. Maçta görevli temsilci bulunmadığı hallerde temsilcinin de görevlerini üstlenir.

3. MHK Üyeleri

MHK Üyeleri, hakemleri izlemek ve gözlemcileri yerinde denetlemek amacı ile müsabakalarda bulunabilirler. Bu durumda, MHK Üyesinin o müsabakanın organizasyonu ile ilgili bir görevi yoktur. Ancak, MHK Başkan ve Üyeleri stadyumlarda istediği yere girebilme, bilgi ve belge temin etme hakkına sahiptir.

4. Gözlemcilerin Atanması - Hazırlanma ve Seyahat

4.1. Atama

Gözlemciler, MHK tarafından atanır. Her müsabakada esas olarak bir gözlemci görevlendirilir. Gerekli görüldüğü takdirde bu sayı arttırılabilir.

4.2. Tebligat

Tebligat MHK'nın belirlediği ve gözlemcilere ilan ettiği yöntem ile yapılır.

4.3. Hazırlanma

Gözlemci gerekli tüm dokümanları yanına almalıdır. Ayrıca, bilgi tazelemek amacı ile sorumlu olduğu yazılı dokümanları gözden geçirmelidir.

Hakem, Yardımcı Hakem, Dördüncü Hakem ve Gözlemci El Kitabı, gözlemcinin rehberi olmakla birlikte; MHK tarafından verilen talimatlar, MHK Teşkilatlanma, Çalışma Prensipleri ve Görevleri İle İlgili Talimat ve bu talimata bağlı diğer İç Talimatlar, Futbol Oyun Kuralları Kitabı ile Profesyonel Lig ve Kupa Müsabakaları Statüsü, Futbol Müsabaka Talimatı ve TFF Başkanlığı tarafından yürürlüğe konulan diğer talimat ve iç talimatlar da gözlemcilerin sorumluluk alanındadır.

4.4. Seyahat ve Konaklama

Müsabakaya atanan gözlemci; Tazminat, Harcırah ve Ulaşım Ücretleri ile Ödeme Prensipleri ve Yöntemleri İç Talimatı'nda belirtilen koşullara tabidir. Gözlemci, "Tazminat Formu" düzenleyerek seyahat belgelerini (uçak, otobüs vb. biletin aslı) görevden sonra raporuyla birlikte Hakem İşleri Müdürlüğü'ne gönderir. Gözlemcinin tahakkuk

edecek olan tazminatı, harcırahı ve ulaşım bedeli Hakem İşleri Müdürlüğü'ne bildirdiği banka hesabına yatırılır.

Gözlemciler, görev yapacakları müsabaka yeri ile buldukları kent arası mesafeyi de göz önünde bulundurarak, görevini riske atmayacak şekilde bir seyahat planı yapmak zorundadır. Müsabakaya gidiş ve dönüş sürecinde bir sorun yaşanması durumunda, zaman kaybetmeksizin önce MHK Bölge Sorumlusuna, ona ulaşamazsa Hakem İşleri Müdürlüğü'ne bilgi verilmelidir. Gözlemciler müsabaka mahalline yalnız olarak gitmelidir. Gözlemciler, müsabaka yerine gidiş-dönüş ve görev sırasında, temsil ettikleri kuruma yakışır şekilde giyinmeli, uygun yerlerde konaklamalıdır. Gözlemciler, görevleri süresince akreditasyon kartlarını görünür şekilde taşımalıdır.

Hakemler, gözlemci ve mentorlerin görev seyahatlerinde toplu ulaşım araçlarını kullanmaları esastır. Zorunlu durumlarda, özel araç kullanımına Hakem İşleri Müdürlüğü'ne çalışma gün ve saatleri içinde yazılı başvuru yapılmak ve onay alınmak suretiyle izin verilecektir.

5. Stadyumdaki Görevler ve Sorumluluklar

5.1.Stadyuma Geliş

Gözlemci, Zaman Çizelgesi'ne uyacak şekilde maçın başlama saatinden iki saat önce stadyuma gelmeli, temsilciler ve hakemler ile irtibata geçmeli ve kendini tanıtmalıdır. Gözlemci, temsilciler ile iletişim ve işbirliği içinde görevini yürütmelidir. Gözlemci, hakemler ısınmaya çıkmadan önce uygun bir zamanda hakem odasına tanışma ve bilgi amaçlı girmeli, çok uzun süre kalmamalıdır.

5.2.Gözlemcinin Tribündeki Yeri

Gözlemci maç sırasında protokol tribününde, temsilci ile birlikte kendisi için ayrılmış olan koltuğa oturmalıdır. Oturacağı yer ile ilgili olarak herhangi bir sorun yaşamaması durumunda, tribün görevlileri veya yerel yöneticiler ile tartışmaya girmemeli, sorunu temsilciye iletmelidir. Olağanüstü bir durumda hakem odasına gitmesi gerektiğinde zaman kaybı yaşamaması için, maçtan önce, tribündeki yeri ile hakem odası arasındaki güzergahı kontrol etmelidir.

5.3. Not Alma (Kayıt)

Gözlemcinin maç sırasında, rapor yazarken yararlanabileceği şekilde kayıt tutması temel zorunluluktur. Not almak için kağıt-kalem veya ses kayıt cihazı kullanılmalıdır.

5.4. Konsantrasyon

Gözlemci maç boyunca dikkatini ve konsantrasyonunu bozmaktan kaçınacak şekilde davranmalıdır. Temsilci, olay çıkacağını sezindiği hallerde sahaya inebilir. Böyle bir durumda gözlemciden olayları tespit edip sonradan kendisine iletmesini talep edebilir.

5.5. Devre Arası

Gözlemci, yalnızca herhangi bir olayın hakemlerle değerlendirilmesi gerektiğinde veya maçın güvenliğini etkileyebilecek çok özel durumlarda devre arasında hakem odasına girmelidir. Gözlemci, stada geldiği andan itibaren maç sonuçlanıncaya kadar hakemlerin konsantrasyonunu bozmaktan kaçınmalıdır.

5.6. Medya ile İlişkiler

Gözlemci medya mensuplarına karşı mesafesini korumalı; maç, hakemler, hakem kararları ve temsilci uygulamaları ile ilgili yorum yapmamalıdır.

5.7. Prensiplere Uymak

Gözlemciler görevlerini yerine getirirken profesyonel bir iş anlayışı içinde ve uygun bir şekilde davranmalıdır.

Gözlemci, görevi sırasında ve sonrasında, görevi veya işlevi dolayısıyla elde ettiği gizli bilgileri kullanmamalı veya açıklamamalıdır. TFF ve MHK adına konuşmamalı, bu kurumların ilke ve prensiplerine uymayan davranışlardan kaçınmalıdır.

Gözlemci Raporu'nun içeriği sadece MHK ve hakemlere açıklanmalıdır.

Gözlemciler bir kulüp ile maddi veya ailevi bağlantılarını MHK'ye bildirmelidir.

5.8. Sorunlu Durumlar

Gözlemci, görevi sırasında olağanüstü bir durum veya çözemediği bir sorunla karşılaştığında, gözlemcilerden sorumlu MHK Üyesi'ni aramalıdır.

TFF'nin organize ettiği müsabakalarda görevlendirilen gözlemciler herhangi bir saldırıya maruz kaldıklarında; ceza kanunlarının uygulanması bakımından, kendilerinin işledikleri suçlar ile kendilerine karşı işlenen suçlarda devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır.

5.9. Maçtan Sonra Yapılacaklar-Müsabaka Skorlarının Bildirimi ve Gözlemci Notlarının İletilmesi

Gözlemci, hakemler ve her iki takımın oyuncuları sahayı terk etmeden protokol tribününü terk etmemelidir.

Gözlemci, maç bitiminden makul bir süre sonra hakem odasına gitmelidir. Hakem ile sarı-kırmızı kartları ve diğer olayları görüşüp kendi kayıtları ile karşılaştırmalıdır. Hakemlerin performansı ile ilgili rapora yazılması planlanan tespit ve görüşler tartışma ortamı yaratılmadan kısaca hakemlerle paylaşılmalıdır. Önce olumlu yönler, daha sonra olumsuz yönler, akabinde de geliştirilmesi gereken yönler konuşulmalıdır. Varsa olaylar, temsilcinin de katılımıyla, karşılıklı değerlendirilmelidir.

Gözlemcilerin, özellikle sorunlu durumlarda stadyumu hakemler ile birlikte terk etmesi gerekir.

Müsabaka Skorlarının Bildirimi

Gözlemciler, görevlendirildikleri profesyonel müsabakanın skorunu, müsabakanın tamamlanmasını takip eden en geç 5 dakika içinde 7833'e SMS ile iletmelidirler.

Gözlemci Notlarının İletilmesi

Spor Toto Süper Lig ve Bank Asya 1. Lig müsabakaları ile ÜKH ve ÜKYH'nin görevlendirildiği Türkiye Kupası ve diğer lig müsabakalarının gözlemcileri; hakemler için değerlendirdikleri notları, maçın ertesi günü saat 11.00'e kadar sadece SMS ile (SMS alındısı onayı görülmelidir) MHK Gözlemci Atama Sorumlusu'na bildirmelidirler.

5.10. Maç Sonrası Toplantı

(Tüm Profesyonel maçlar için)

Gözlemci Raporu'nun "Maç Sonrası Toplantı" bölümündeki, "Olay(lar) dakikaları kısaca açıklayınız:" ifadesindeki "olay" sözcüğü,

müsabakadaki önemli pozisyonları kapsadığından ilgili kutucuk boş bırakılmamalı, maç sonrası hakemlerle yapılan görüşmede konuşulan önemli pozisyonlar dakika belirterek kısaca aktarılmalıdır.

Maçtan sonra uygun bir ortamda hakemlerle birlikte maçın analizini yapmalıdır. Bu görüşme, 10 dakikadan az, 20 dakikadan fazla sürmemelidir. Gözlemci, bu görüşmede raporunda yazacağı olumlu ve olumsuz noktaları belirtmelidir. Önce olumlu yönler, daha sonra olumsuz yönler, akabinde de geliştirilmesi gereken yönler konuşulmalıdır. Bu görüşmede üzerinde durulan pozisyonlar dakikası belirtilerek açıklanmalıdır. Hakemlere, maçta gerçekleşen olaylara dayanarak, anlaşılır ve ölçülebilir somut tavsiyelerde bulunulmalıdır. Görüşme tek taraflı olmamalı; öncelikle hakemlerin maçla ilgili görüşleri alınmalı, konuşmalar tartışma düzeyine getirilmeden, özeleştirici ortamı yaratılmalıdır. Gözlemci, hakemler ile işbirliği halinde gelişmeye yönelik çözümler ve seçenekler sunmalıdır. Bu görüşme sırasında hakemlere notlarının söylenmemesi gerekir. Görüşmede konuşulmayan konular rapora yazılmamalıdır.

6. Gözlem Tekniği

Gözlem, ön hazırlık gerektiren; kayıt, değerlendirme ve rapor düzenleme organizasyonudur.

Gözlem; dikkat, konsantrasyon, doğru açıdan bakma ve yetenek gerektirir.

Hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakem performanslarının değerlendirilmesi gözlemcinin temel görevidir.

Konsantrasyon, dikkatin bir olaya yönlendirilmesi ve odaklanmasıdır. Aynı zamanda, görev bilincinin göstergesidir. Doğru ve objektif değerlendirme yapabilme, öncelikle dikkat ve konsantrasyona bağlıdır. Maça dikkatini veremeyen gözlemcinin pozisyonlara yoğunlaşması mümkün değildir.

Gözlemci, maç boyunca dikkatinin dağılmayacağı uygun bir ortamda bulunmalı ve dikkatini sadece hakemler üzerinde yoğunlaştırmalıdır. Gözlemci, ancak bu durumda, hakemin kararlarını doğru yorumlayabilir ve objektif değerlendirmeler yapabilir. Protokol tribününde ön sırada oturma uygulaması, gözlemcilerimizi büyük ölçüde rahatlatmasına karşın, maç sırasında yanında bulunan kişilerle sohbet eden bir gözlemcinin, dikkatini maça vermesi veya pozisyonlara yoğunlaşması, bunların sonucunda da hakemleri objektif değerlendirmesi mümkün değildir.

Hakemin verdiği herhangi bir karar, tamamen kurallar çerçevesinde ve doğru olabilir. Ancak, bu karar öncesinde hakem; çağdaş yorum, olumlu futbol, yönetici kimlik ve yetki paylaşımı gibi futbol değerlerini dikkate almalıdır.

Hakem kararlarını değerlendirmedeki en önemli kriterlerden biri de GÖREMEME ile gördüğü halde YAPAMAMA arasındaki farktır.

Hakem performanslarının değerlendirilmesinde kullanılacak kriterler, FIFA ve UEFA kriterleridir. Bu kriterlerin temel amacı, hakemlerin o müsabakadaki genel performanslarının futbol oyun kurallarının ruhunu yansıtan Eşitlik (adalet), Güvenlik (sağlık) ve Zevk (keyif) temel ilkeleri doğrultusunda aşağıda belirtilen beş ana başlık altında toplanan değerlerle ölçülmesidir.

- Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi
- Disiplin Kontrolü, Oyuncuların ve Takım Yetkililerinin (Yedek Kulübesi) Yönetimi
- Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik
- İşbirliği
- Kişilik

6.1. Yapılan Hataların Not İle Bağlantısı

Hakemin çok fazla hata ve eksiği varsa verilecek not da bununla paralellik taşımalıdır. Çok yetenekli ve özellikli olduğunu sahada gösteren bir hakemin yapacağı basit bir iki hata için (yanlış bir taç, bir faulü görememe gibi) notun düşürülmesi doğru değildir.

Hakem hatalarının öncelikle niteliği, oyunun seyrine, skora ve sonuca etki edip etmediği, daha sonra ise, aynı hatanın sürekli yapılıp yapılmadığı önemlidir.

7. Gözlemci Raporu

Gözlemci, rapor düzenlemek için MHK tarafından bu kitapta yayınlanan talimatları izlemeli ve değerlendirme kriterlerini uygulamalıdır. Hakemleri değerlendirirken, hakemlere verilmiş olan talimatları mutlaka göz önünde bulundurmalıdır.

Hakemleri ve yardımcı hakemleri gözlemlemenin amaçları şunlardır:

- Hakemlerin performanslarını nasıl arttırabilecekleri konusunda yol göstermek
- Oyun Kurallarının standart ve tutarlı bir şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlamak
- Hakemlerin performanslarını değerlendirmek
- Genç ve yetenekli hakemlerin tespit edilmesine yardımcı olmak
- Hakemlerin klasmanlara ayrılmasına baz oluşturacak değerlendirmeler yapmak
- Hakem eğitime temel oluşturacak bilgiler vermek

Gözlemci Raporu'nun amacı ise:

- Standart notlar verilmesini sağlamak,
- Hakemlere ve yardımcı hakemlere en yakın ondaliğa kadar kesin notlar vermek (7.4, 8.2, 8.9, vs.),
- Uluslararası maçlar için UEFA ile standart ölçeğe sahip olmak,

- Raporun doldurulması ve gönderilmesi için bir elektronik form kullanılmasını sağlamak,
- Yapılan yorum ve değerlendirmeleri maçtan örneklerle desteklemek.

7.1. Rapor Düzenleme

1. Bölüm:

7.1.1. Maç Bilgileri

- FYS ortamında hazırlanan raporlarda, maçın numarası, tarihi, saati; stad adı, lig, grup, takım adları ve skor sistem tarafından girilecektir.
- Bu bölüm, FYS ortamında hazırlanan raporlar dışında ise gözlemci tarafından doldurulacak; skor rakamla (0, 1, 2, vb.) yazılacaktır.
- İhtar ve ihraçlar, takımlarla ilgili bölümleri taşmayacak şekilde yazılmalıdır. Forma numarası tek rakamlı olan bir oyuncu, örneğin; 9 numaralı oyuncu kart görmüş ise 09 değil 9 olarak yazılmalıdır. İhtar almış bir oyuncu sonradan ihraç edilmiş ise, ihtar yazılmamalıdır. Bu bölümlere başka bir işaret (x, /, --, vb.) konulmamalıdır.
- Raporun yazımında küçük harf ile aynı büyüklükte punto kullanılmalı, rapor formatı bozulmamalıdır.
- Not bölümünde rakamların önüne ve arkasına herhangi bir işaret konulmamalı (=8.2=, 7/6 vb.), ondalıklı iki rakamın arasına nokta konulmalıdır (7.0, 8.4, v.b.)
- Zorluk dereceleri her hakem için ayrı ayrı belirlenecektir.

7.1.2. Hakem Bilgileri

FYS ortamında hazırlanan raporlarda sistem tarafından girilecektir. FYS ortamında hazırlanan raporlar dışında ise gözlemci tarafından doldurulacaktır.

7.1.3. Gözlemci Bilgileri

FYS ortamında hazırlanan raporlar dışında, Rapor Tarihi bölümüne maçın oynandığı tarih değil, raporun düzenlendiği tarih yazılmalıdır.

İmza unutulmamalı, imza yerine paraf ya da kaşe kullanılmamalıdır.

7.2. Not

7.2.1. Hakemlere, Yardımcı Hakemlere ve Dördüncü Hakemlere Not Vermek

7.2.1.1. Maç Sırasında Analiz:

- Maçın gidişatını etkileyecek **önleyici** veya koruyucu (can alıcı an) kararları belirlemek,
- Tepkisel çözümleri, maçın gereklerine göre verilen kararları değerlendirmek,
- Zor durumların/kararların sonuçlarının **sonraki** kararlara (kişilik) etkisini göz önünde bulundurmak: Tutarlılık ve cesaret

7.2.2. Hakemler İçin Değerlendirme Ölçeği:

Aşağıdaki değerlendirme ölçeği, gösterildiği üzere uygun not verme biçimini belirlemektedir:

Puan	Açıklama
9.0 – 10	Mükemmel Performans (Eksiksiz)
8.5 – 8.9	Çok iyi (Övgüye değer performans)
8.3 – 8.4	İyi. Beklenen performans
8.2	Tatminkâr. Geliştirilecek küçük noktalar
8.0 – 8.1	Tatminkâr. Geliştirilecek önemli noktalar
7.9	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.3+
7.8	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.0 - 8.2
7.5 – 7.7	Beklentilerin altında, zayıf kontrol, geliştirilecek önemli noktalar
7.0 – 7.4	Hayal kırıklığı. Bariz önemli bir hata ile beklentinin altında veya 2 veya daha fazla bariz önemli hatalı performans
6.0 – 6.9	Kabul edilemez

Gözlemci öncelikle performansı bütünüyle değerlendirir. Rapordaki her kriter, maç sırasında ortaya çıkan olaylar bazında değerlendirilmeli ve doğru şekilde özetlenerek açıklanmalıdır.

Hakemler için etkin performansın karşılığı 8.4'tür. Hakemler değerlendirilirken 8.4 notuyla başlanır. Bonuslar için ilave, bariz hatalar için de not eksiltmesi yapılır.

7.2.2.1. Değerlendirme Ölçeği İle İlgili Diğer Açıklamalar:

- a) 8.3 ve 8.4, beklenildiği kadar iyi bir performans elde edildiğini, ancak iyileştirilebilecek birkaç küçük ayrıntı olabileceğini, performansın genel olarak iyi olduğunu gösterir. Bu not, hakemin gelecekte başka maçlarda görevlendirilmeye hazır olduğunu gösterir.
- b) 8.2, performansın kabul edilebilir olduğunu; ancak bazı konularda iyileştirme olması gerektiğini; maç kontrolünün kabul edilebilir bir derecede olduğunu, ancak bazı belirgin hata ya da hataların olduğunu gösterir.
- c) 8.0 ve 8.1, hakemin maçın kontrolünü elinde tuttuğunu; ancak iyileştirme yapılması gereken bazı "önemli" alanlar olduğunu, bu iyileştirmelerin yapılmasının hakemin gelecekteki maçları için önemli olduğunu ve MHK'nin bu hakemin gelecekteki görevlendirme aşamasında dikkatli olması gerektiğini gösterir.

Gözlemci, hakemin maç esnasındaki hatalı uygulamalarını maç sonrası görüşmede sözlü olarak hakemlere iletir ve sonra raporda da bunları açık olarak dakika dakika belirtir.

7.2.2.2. Hakem Hatalarının Sonuçları:

Bir gözlemcinin kanaatine göre:

- a) Hakeme, 8.3 veya üstü not ile değerlendirilecekken, önemli bir kararında bariz bir hata (örn. Kırmızı kart, penaltı, skoru/sonucu etkileyen ofsayt vs.) söz konusu ise, not en fazla 7.9 olmalıdır.
- b) Hakem, 8.0, 8.1 veya 8.2 not ile değerlendirilecekken, önemli bir kararında bariz bir hata söz konusu ise, not en fazla 7.8 olmalıdır.
- c) Hakemin maçın genelinde kontrol eksiği ve geliştirilmesi gereken önemli hususlar söz konusu ise, not 7.7 veya daha düşük olmalıdır.
- d) Birden fazla bariz hakem hatası var ise, not 7.4 veya daha altına kadar inmelidir.

Böyle hata ve eksiklikler sonrasında doğru ve olumlu kararlar verse de hakemin notu yukarıda belirtilen not sınırlarını aşmamalıdır.

Yardımcı hakem, 4.hakem, 5.ve 6.hakemin yaptığı hata hakemin notunu etkilememelidir. Ancak hakem, yardımcı hakem, 4.hakem, 5. ve 6. hakemin işaretini-yardımcını değerlendirebilecek konumda ise hakemin notu da bu işaretten-yardımdan etkilenmelidir.

Notun 7.7'nin altında olması halinde, gözlemci iyileştirme için görüşlerini belirtmek, bunları hakem ve/veya yardımcı hakemlere iletmek ve onları bölüm 7'ye (Genel Değerlendirme, Performans ve Kişilik Konusunda Tavsiyeler) ve bölüm 8'e (Olumlu Noktalar/Geliştirilmesi Gereken Noktalar), yardımcı hakemler için bölüm 9'a ve 10'a, dördüncü hakem için bölüm 11'e, 5.ve 6.hakemler için de bölüm 12 ve 13'e yazmak zorundadır.

8.4 'ün üzerinde bir not almak için hakem kritik ve önemli kararları doğru vermek mecburiyetindedir (bu aynı zamanda maçın kontrolüne olumlu katkı sağlayan önleyici eylem de olabilir). Maçın zorluk derecesi "normal" de olsa 8.4'ün üzerinde bir not mümkündür. Maç hakemin performansından dolayı "normal" ise, bu hakem için olumlu bir nokta olarak takdir edilmelidir. Eğer takdir 8.4'lük bir notun üzerinde ise gözlemci, performansın MHK normal ölçüt aralığının üzerinde bulunmasına neden olan unsurları (dakikalara dayalı olarak) tanımlamak zorundadır.

Gözlemci, maç sonrası görüşmede DVD kullanmış ise gözlemci raporundaki kutucuğu işaretlemeli, o bölüme hakemle yapılan pozisyon görüşmesini/görüşmelerini açıklamalıdır.

Maçın DVD'sini görmeye imkân olmayan maçlarda gözlemci, herhangi bir kuşku halinde, değerlendirmesini hakemlerin lehinde yapmalıdır.

Televizyonda yayınlanan maçlarda kritik ve önemli kararlar maçtan sonra (ertesi gün olsa dahi) DVD ile tekrar gözden geçirilmelidir. Ancak, gözlemci bunu yapacağını hakemlere açıkça bildirmeli ve bunu da raporunda net olarak belirtmelidir.

Gözlemci, gözlemci raporunu doldururken MHK MÜDAHALESİ bölümündeki "HAYIR" kutucuğunu işaretlemelidir.

Gözlemcinin gönderdiği rapora, MHK'nin maçı fiilen izlemesi ile TV görüntülerinden yapacağı değerlendirme sonucunda katılmadığı takdirde (raporun kendi içindeki çok bariz çelişki, rapor içeriği ile notun uyuşmaması vb.) rapor tekrar incelenmesi için gözlemciye gönderilecektir. MHK gözlemciye e-posta yolu ile raporu hangi nedenle geri gönderdiğini bildirecektir. MHK müdahalesindeki pozisyonun gözlemcideki DVD'de görüntüsü yoksa bu MHK'ye ilgili bölümde bildirilmelidir.

MHK'den geri gelen rapor gözlemci tarafından tekrar doldurulurken MHK MÜDAHALESİ bölümündeki "EVET" kutucuğu işaretlenecek ve açıklama bölümüne MHK'nin gönderme gerekçesini içeren e-postasına mutlaka ve kısaca yanıt verilecektir.

7.3. Zorluk Derecesi

Maçta görevli her hakem için ayrı değerlendirilmelidir. Maçlar; normal, zor veya çok zor olarak derecelendirilir.

Normal maç : Maç içinde hakemleri zorlayıcı çok az durum ya da pozisyon olmuştur.

Zor maç : Hakemler için zor maç olmuş, zor durum veya pozisyonlarda kararlar almaları gerekmiştir.

Çok Zor maç : Hakemler için çok zor bir maç, çok zor durum veya pozisyonlarda kararlar almaları gerekmiştir.

Her maçtaki zorluk derecesi, gözlemci tarafından kritik noktalar göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Gözlemci, kritik kararlara dakika belirterek yer vermelidir. Hakem, oyun kuralları ile ilgili önemli kararlar vermiş ise bu durum zorluk derecesine yansıtılmalıdır. Maçın zorluk derecesi, her hakemin tüm maç boyunca karşılaştığı durumları da içermelidir.

Gözlemci, not değerlendirmesini yaparken, varsa yaşanan kritik ve zor pozisyonların dakikasını da belirterek, hakemlerin performansının önemli unsurlarına değinmelidir.

Gözlemci maçın zorluk derecesini her hakeme vereceği not ile bütünleştirmeli ve değerlendirmesinde her hakemin zor ve kritik pozisyonlarla başa çıkabilme yeteneğini göz önünde bulundurmalıdır.

Hakem oyun kurallarını iyi ve olumlu bir şekilde uygulamış, kritik ve zor pozisyonlarda kararlar vermek durumunda kalmış ise, bu durum maçın zorluk derecesine yansılmalıdır. Bu derece, bu pozisyonların sıklık ve yoğunluğuna da bağlıdır.

Gözlemci, raporunda ayrıca maçın yönetilmesinin niçin zor olduğunu veya zor hale geldiğini de "Maçın Tanımı" bölümünde her hakem için ayrı ayrı belirtmelidir.

Bir derbi, takımların puan durumu, iki kulüp arasında önceki olaylar bir maçın yönetilmesinin zor olmasını gerektirmez. Belirleyici faktör, takımların o maçta nasıl futbol oynadığı ve diğer unsurlardır (hava ve saha koşulları, seyircilerin tutumu, teknik alandakilerin tutumu vb.).

Eğer yanlış kararlar nedeniyle maçın yönetimini zor veya çok zor hale getirmekten sorumlu ise; hakemlerin notu düşmelidir. Hakemlerin hataları veya yanlış davranış ve kararları sonucu maç zorlaşmışsa, maçın zorluk derecesi artırılmamalıdır. Bu durumda, gözlemci bunu göz önünde tutmalı ve raporun "Maçın Tanımı" bölümünde belirtmelidir.

Bunun aksine, eğer her iki takım, hakemlerin iyi performansları nedeniyle iyi ve dürüst şekilde davranmış ise; hakemlerin notları artacaktır. "Normal" zorluk derecesi, görevini iyi bir şekilde yapan hakemleri cezalandırmamalıdır.

Gözlemci zorluk derecesini belirlerken, aşağıdaki gibi önemli pozisyonlara ve kararlara dikkat etmelidir:

- Ceza alanına yakın yerlerdeki fauller, aldatmalar
- Bariz golün ve gol şansının önlenmesi
- Şiddetli hareketler
- Oyuncular arasında toplu çatışmalar ve hakem kararlarına yoğun protestolar
- İkinci sarı kart
- Önemli ofsayt pozisyonları (özellikle yardımcı hakemler için)

Maçın zorluk derecesi, "Maçın Tanımı" bölümünde yazılanlarla doğrulanmalıdır.

7.4. Maçın Tanımı

Bu bölümde; maçın atmosferi ve seyri, aşağıdaki ölçütler çerçevesinde tanımlanmalıdır:

- Maçın takımlar için önemi
- Saha ve hava koşulları
- Ev sahibi takımın ve misafir takımın seyirci sayısı, seyircilerin davranışı, (çirkin tezahürat, yabancı madde atılması, fiili müdahaleler vs.)
- Futbolcuların birbirlerine ve hakemlere karşı tutumları
- Oyunun temposu (faullerin ve ikili mücadelelerin yoğunluğu)
- Teknik alandakilerin davranışları
- Her hakemin ayrı ayrı karşılaştığı kritik durumlar

8. Hakemleri Değerlendirme Referansları:

Her bölüm için yararlı referans noktalar aşağıda verilmiştir. Bu noktalar eksiksiz olmasa da, gözlemciye hakemin iyi özelliklerini ve iyileştirilmesi gereken yönlerini belirlemede yardımcı olacaktır.

Gözlemcilere, aşağıdaki bölümlerin; ilgili hususları hatırlatmak, raporu oluşturmada yardımcı olmak amacıyla düzenlendiğini ve rapor düzenlemede arzu edilen standarda ulaşabilmeyi sağlamak için, titizlikle takip edilmesi ve uygulanması gerektiğini belirtmek isteriz.

Yazılanların notu etkilemesi için, hakemin maçta hata yapması gereklidir. Yoksa yazılan, sadece tavsiye niteliğinde olmalı notu etkilememelidir.

2. Bölüm

Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi

Gözlemci; iki ayrı parçadan oluşan bu bölümde, konuyla ilgili değerlendirmesini yorum bölümüne yazdıktan sonra, burada belirttiği olumlu veya olumsuz hususlardan önemli gördüklerini dakika belirterek alt parçadaki pozisyon açıklamaları bölümüne yazmalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Oyunun hızı, hakemin dikkat etmesini gerektiren durumlar ve süre, önemli kararlar, oyuna hakim olma (oyunun kontrolü), ceza alanındaki tutma ve çekmeler (alınacak tedbirler), faul sayısı-isabet oranı, avantaj uygulaması, serbest vuruş yönetimi.

- Oyunun, hemen başlamasına izin vermesi,
- Şüpheli ve önemsiz ihlallerde, oyunu kesmemesi,
- Maçı, oyunun ruhuna uygun olarak, akışına bırakması,
- Başlangıçtan itibaren (maçın ilk saniyeleri de çok önemlidir) maçın gidişatını anlaması, doğru tutumu benimsemesi,
- Çabuk, açık, anlaşılır ve güvenilir kararlar vermesi,
- Hakemin proaktif-önleyici kararları uygulaması (İhlali engelleyebilir miydi? Ya da ihlal, hakem ve/veya yardımcı hakemin hatalarından mı kaynaklandı (gecikme, dikkatsizlik, yanlış karar verme vb.).
- Hakemin reaktif-tepkisel kararları uygulaması (Patlayan bir olay sonrası - Aniden kavga çıktı, bu kavgada yapması gerekeni yaptı mı? Gerekli işlemleri uyguladı mı?),
- Oyun kurallarını yorumlaması (taktik yaklaşımı),
- Beklenmeyene hazır olması, oyunu okuması (Hiç düşünmediği, beklemediği bir olayı beklemeli. Kendisini önceden hazır tutmalı),

- Farklı durumların ortaya çıkması halindeki uygulaması; (“İhlal yapan oyuncularını sakın şekilde yönetmeli”, “Baraj açtırmada, etkin ve kararlı olmalı”, “Aldatmada, seçici dikkat uygulamalı” vb.),
- Her aşamada maçın kontrolünü sağlaması (Maçın başından sonuna kadar maça tam hakim olmalı),
- Oyun alanındaki fazla toplarla ilgili uygulaması (Sadece, oyunun engellenmesi durumunda oyunu durdurmalı),
- Oyuncu değiştirme yöntemindeki uygulaması,
- Oyun alanında fazladan kişilerin bulunması durumundaki uygulaması (Saha dışı kişiler, oyun alanı dışındaki oyuncu, yedek oyuncu veya değiştirilen oyuncu),
- Avantaj uygulama veya oyunu durdurma kararını verirken önemli durumları göz önüne alması (Topu yalnızca mevcut pozisyonunda tutmak, geriye pas vermek ya da top kontrol altında olduğunda bile savunmanın baskısı altında olmak çok nadir avantaj sağlar. İlke olarak, yalnızca, umut vadeden bir atak ya da bariz bir gol şansı söz konusu olduğunda oyunu avantaja bırakmak gerekir.), ayrıca ihlalin ciddiyeti; ihlalin yapıldığı yer; rakibin kalesine ani, tehlikeli hücum şansı; maçın atmosferi de diğer önemli ölçütlerdir,
- Avantaj uygulaması ile maçın hızını ve kalitesini artırması, (Avantaj gerçekleşmemiş ise ilk ihlale dönmeli),
- Avantaja bırakması, avantaj işaretini vermesi (Verdiği kararı beden diliyle anlatması: Avantaj uyguladığında; ellerini açarak, oyunculara ve izleyenlere verdiği kararı göstermeli),
- Serbest vuruş yöntemindeki uygulaması (rakibi şaşırtma; çabuk kullanma; mesafe; topun gideceği yeri görmek çok önemli, ona göre pozisyon almalı),
- Ceza alanına yakın serbest vuruşlardaki uygulaması, (Penaltı noktasını ve civarını izlemeli, pozisyona yakın olmalı),
- Ceza alanı içindeki itme-tutmalardaki uygulaması (Özellikle serbest vuruş veya köşe vuruşları sırasında ceza alanı içinde oyuncular arasındaki itme-tutma ihlallerine erken ve kararlı biçimde müdahale etmeli),
- 9.15 m. barajını yönetmesi (Barajın belirlenen mesafede olmasını sağlamalı-Ceza alanına yakın serbest vuruşlarda

- 9.15 m. ölçümü yapmalı, uzak yerlerde ve baraj olmadığında ölçüm yapmamalı),
- Aynı anda birden fazla ihlalin meydana gelmesi durumundaki uygulaması,
  - Maçın gidişatındaki değişikliklere derhal ve uygun tepkisi,
  - Topa ve rakibe yönelik müdahaleleri ayırt etmesi,
  - Bariz gol şansının veya umut vadeden bir atağın önlenmesinin doğru tespiti ve yorumu,
  - Topu elle tutmak (oyuncunun eli veya kolu ile topa kasti olarak temasını içerir) ile ilgili durumları göz önünde bulundurması (Topla bilerek oynama ile topun ele çarpmasını ayırt etmeli),
  - Direkt ve endirekt serbest vuruşları ayırt etmesi, (Direkt-endirekt serbest vuruş ayırımındaki hata notla değerlendirilmemeli, hakeme tavsiye edilmelidir),
  - İhlali değerlendirmesi (İhlal için; avantaj var mı diye biraz bekleyip bir-iki saniye sonra düdük çalmalı),
  - Genel olarak faul sayısı ile faullerin doğru ve tutarlı cezalandırılmasındaki doğruluk oranı (Topu kaybettikten sonra yapılan taban hareketi, çelme, toptan önce rakibe temas, ayağa veya ayak bileğine basma),
  - Dikkatsiz, kontrolsüz ve aşırı kuvvet kullanma ile ilgili doğru ayırım yapması ve değerlendirmesi (Dikkatsiz harekette; topla oynama niyeti var, zamanlama hatasından ihlal meydana geliyor, Kontrolsüz harekette, ihlali yapan oyuncunun topla oynama niyeti yoktur),
  - Hata yapmaktan kaçınması (Proaktif-önleyici davranarak, oyuncuların hata yapmalarını önlemeli ki, daha ağır kararlar vermemeli),
  - Ağır kararlardaki uygulaması, (Yanlış verilen penaltı kararı, verilmeyen penaltı kararı, yanlış ihraç kararı, verilmeyen ihraç kararı, verilmeyen ikinci ihtar kararı)
  - Şarj ile ihlâl içeren şarjı doğru ayırt etmesi ve değerlendirmesi,
  - Köşe gönderlerine yakın faullerde risk almaması (bir avantaj olmadığı için oyunu daha erken durdurmalı),

- Ciddi faule maruz kalan oyuncuları korumak için derhal müdahalesi,
- İtme, çekme ve tutmaya karşı uyanık olması (doğru ve tutarlı cezalandırmalı),
- Dirseklerin kullanımına karşı dikkatli olması,
- Aldatma, itiraz, zaman çalma vs.ye karşı dikkatli olması, doğru ve tutarlı cezalandırması (Köşe gönderleri yakınında hücum oyuncusu zaman geçirmeye çalışıyor, problem çıkıyor),
- Oyunun yeniden başlamasında doğru gözetim yapması (başlama vuruşu, kale vuruşu, köşe vuruşu, taç atışı vb.),
- Kaleci tarafından yapılan ihlallerdeki uygulaması (Kalecinin topu elinde altı saniyeden fazla tutması, elinden topu çıkardıktan ve başka bir oyuncuya temas etmeden topa tekrar eli ile müdahale etmesi, bir takım arkadaşı tarafından top kasıtlı olarak kaleciye pas olarak vurulduğunda topa elleri ile dokunması, bir takım arkadaşı tarafından taç atışından doğrudan gelen topa elleri ile dokunması),
- Kaleciye karşı yapılan ihlallerdeki uygulaması (Bir oyuncunun kalecinin elinden topu çıkarmasına engel olması; kaleci topu elinden çıkarırken bir oyuncunun topa vurması veya vurmaya çalışması; kalecinin hareketini adil olmayan şekilde engelleyerek onu kısıtlaması, örneğin, köşe vuruşları kullanılırken),
- Oyun kurallarında olmayan işaret kullanması ("Bir şey yok oyna" anlamında iki kolunu yana açarak işaret etmesi - düdük çalmadığı için oyun zaten devam ediyor, işarete gerek yok),
- "Bir Cismin veya Topun Atılması" ile ilgili ihlallerdeki uygulaması,
- Taç atışı yöntemindeki uygulaması,
- Kale vuruşu yöntemindeki uygulaması,
- Köşe vuruşu yöntemindeki uygulaması,
- "Penaltı Vuruşu" ve "Penaltı Noktasından Vuruşlar" yöntemindeki uygulaması (Oyuncunun, hız almayı bitirdiğinde, topa vurur gibi yapması-ihtar),
- Etkili işaretler vermesi (Aşırı olmayan ve açık işaretler),

- Sakatlanan oyuncularla ilgili yöntemi uygulaması (Sakatlanmalarda yakın olmalı ama dibinde de olmamalı ve diğer oyunculara arkasını dönmemelidir; sakatlık sonrasında, tedavi gören oyuncuyu, topun oynandığı bölgeden oyuna almamalı),
- Derhal tedaviye ihtiyaç duyulan sakatlanmalardaki uygulaması, (Kafa çarpışmasında vb. durumlarda, oyunu durdurmalı, yerde yatan oyuncuyu işaret etmeli, sakatlanan oyuncuyla ilgili uygulamayı hızla yapmalı, sakatlanmaya sebep olan oyuncuyu kontrol altına almalı),
- Sedye taşıyıcıların, sadece, kendi işaretiyle oyun alanına girmesini sağlaması,
- Düdüğü uygun kullanması (Gereksiz olarak, sıklıkla kullanmamalı),
- Uzatma sürelerinin doğru belirlenip gösterilmesi,
- Maçı, süresi dolmadan bitirmesi (Eşit, dürüst ve güvenli şartlar yoksa, sahayı terk edip içeri girdikten sonra maçı bitirmeli).
- Hakemin avantaj uygulamaları ile kaleye yakın serbest vuruşların dakikaları ve serbest vuruş yönetiminin doğruluğu belirtilmeli

3. Bölüm

Oyuncuların ve Takım Görevlilerinin (Teknik Alan) Disiplin Amaçlı Kontrolü ve Yönetimi

Gözlemci; bu bölümde, konuyla ilgili değerlendirmesini yorum bölümüne yazdıktan sonra, burada belirttiği olumlu veya olumsuz hususlardan önemli gördüklerini dakika belirterek alt parçadaki pozisyon açıklamaları bölümüne yazmalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Oyuncuların genel tutumu, itirazlara yönelik kabul edilebilir sınırlar, sarı ve kırmızı kartların sayısı, nedeni, dakikası ve oyuncu numarası ile doğruluk derecesi, kart gösterme ve oyuncuları uyardımadaki tavrı (sakinliği ve kendine güveni), düdüğün şiddeti.

- Yaptığı uygulamalarla, oyuncuların, olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlarına neden olması,
- Oyuncuyu tanıması (İhlali yapan oyuncunun belirlenmesi için; oyuncuyu bedeninin bütününden tanımalı; yürümesinden,

koşmasından, davranışlarından. Sadece sağından başından değil),

- Kabul edilebilir sınırları aşan itirazlardaki uygulaması,
- Bir karardan sonra, oyuncularla sınırlı ve uygun konuşması,
- Sarı ve kırmızı kartların doğruluk derecesi (Yanlış gösterilen ve/veya gösterilmeyen kartlar),
- Özel uyarı uygulaması (Maçın başında, el-kol hareketleriyle oyuncuya "kesinlikle böyle hareket istemiyorum" dememeli bunu diğer katılımcılar görüyor, yanına gidip "yapma" demeli (özel uyarı yapmış oluyor) bunu diğer katılımcılar görmüyor),
- Genel uyarı uygulaması (el-kol hareketleriyle oyuncuya "kesinlikle böyle hareket istemiyorum" demeli bunu diğer katılımcılar da görüyor ve uyarıyı alıyorlar),
- İhlal sonrası uygulaması (Hızlı koşarak, olay yerine gelip ihlali yapanı yanına almalı, (kendisi de diğer tüm oyuncuları ve sahayı görececek konum alarak) tüm oyunculara, "ben buradayım, kontrol bende, pozisyona hakimim" mesajını vermeli,
- Yakınında oluşan ihlaldeki uygulaması (5-6 m.), (Hemen kartını çıkartıp, pozisyona yaklaşp, sorumluluk aldığını göstermeli, yığılma olmaz),
- Uygun disiplin yaptırımları (Bir maçta, herkes için önemli olan ilk sarı kartı doğru uygulaması; ikinci sarı kartın çok açık seçik olması, tartışma yaratmaması, gri olmaması, çok net nedene dayanması)
- İlk ihlali cezalandırma kararını birkaç saniye içinde alması,
- İhlal ihtarı gerektiriyorsa, ihtar, oyunu ilk durdurduğunda vermesi,
- Oyuncular arasındaki sürtüşme-çatışmaları önlemedeki uygulaması (enerjik olmalı),
- Ceza alanı içindeki itiş-kakışlardaki yaptırımları:
  - Köşe vuruşlarında; itiş-kakışlardan önce uyarıda bulunmalı, oyuncunun yere düşmesini beklememeli.
  - İtiş- kakış esnasında topa bakmayan oyuncunun davranışını dikkate almalı.

- İtişip-kakışan oyuncularını gruptan ayırarak uymalı. Bu, genel uyarı niteliği taşır.
- Uyarıdan sonra itişip-kakışan oyunculara eğer top oyuna girmiş ise teknik ve disiplin cezası uygulamalı (Penaltı, direkt serbest vuruş, ihtar, ihraç).
- İhtarı olan bir oyuncuyu ceza alanındaki itiş - kakışlardan dolayı ikinci ihtardan ihraç etmeli.
- Uymadaki uygulaması (İki takımdan birer oyuncuyu uymak için çağırırken, ikisinin aynı anda gelmesini ve ikisinin de aynı anda ayrılmasını sağlamalı, erken gelen oyuncuyla konuşmaya başlamamalı),
- Kart göstermedeki uygulaması (Grubun içinde kalmamaya çalışmalı; elleriyle "gelmeyin işareti" yapmalı; kart gösterirken, oyuncunun yüzü, hakeme dönük olmalıdır),
- Net sarı kartlık olaydaki uygulaması (Net sarı kartlık olayda; "1, 2 hareket yaptın bu da 3 üncüsü, onun için sana sarı kart veriyorum" şeklinde işaret vermemeli. O zaman, son hareketin sarı kart olmadığı anlamı çıkar. Bu, yanlış uygulama olur.),
- Kart göstermede tutarlılık ve ne yapacağını tahmin edilebilmesi, baştan itibaren aynı çizgide olması (önemsiz ihlaller için kart göstermemeli),
- Kart göstermede beden dili uygulaması (Eğer kart gösterecekse, kart gösterecekmiş gibi davranmalı (beden dilini bu yönde sergilemeli); eğer kart göstermeyecekse, kart göstermeyecekmiş gibi davranmalı (beden dilini bu yönde sergilemeli),
- Gereksiz kart göstermemesi (Oyuncu itirazını, kollarını geriye doğru açarak yaparsa makul olabilir, ancak kollarını ileriye doğru sallarsa ihtar olmalıdır),
- Kartlarını; sakın ve açık şekilde göstermesi (Kartı gören oyuncunun anlaşılması. Sarı kartı gösterirken hakem ihlal yerinde ise ve oyuncu hakeme yakınsa oyuncuyu ihlal yerine çağırmamalı),
- Hakeme saldırıda bulunan oyunculara taviz vermemesi,
- "Normal" bir mücadele esnasında tehlikeli şekilde oynamada, disiplin cezası uygulamaması,

- Tehlikeli şekilde oynama hareketinin belirgin şekilde sakatlanma riski taşıyarak yapılması halinde disiplin cezası uygulaması (sarı kart),
- Tehlikeli şekilde oynayarak bariz gol şansının engellenmesindeki disiplin cezası uygulaması (kırmızı kart),
- Bir rakibin ilerlemesine engel olma ile ilgili uygulaması (sarı kart),
- Kart göstermek için oyunun başlamasını geciktirmemesi,
- Oyuncunun, rakibini, topa sahip olmasını veya avantajlı bir pozisyon almasını engellemek için tutmasına, sportmenlik dışı davranıştan dolayı sarı kart göstermesi,
- Kendisini aldatmaya yönelik profesyonelce yapılan hareketleri değerlendirmesi (ceza alanında hafif temasta forvetin kendisini yere bırakması, sarı kart),
- Aşırı kuvvet kullanılan müdahalelerdeki uygulaması, (kırmızı kart)
- Umut vadeden atağı önlemedeki disiplin uygulaması (sarı kart),
- Bir golü veya bariz gol şansını engellemedeki disiplin uygulaması (kırmızı kart)
- Sportmenlik dışı davranıştan dolayı disiplin uygulaması (sarı kart),
- İhlâlde, açık bir avantaj durumu yoksa, derhal oyunu durdurması ve oyuncuya ihtar vermesi, eğer ihtar, oyunun ilk durdurulmasında vermediyse, daha sonra vermemesi,
- Bir golün mantıklı kutlanmamasındaki disiplin uygulaması (sarı kart),
- Söz veya davranış ile itiraz etmedeki disiplin uygulaması (sarı kart),
- Oyunun tekrar başlamasını geciktirmedeki uygulaması (sarı kart),
- Devamlı ihlallerdeki uygulaması (sarı kart),
- Siyah-beyaz hatada disiplin uygulaması, (Penaltılık bir durumda penaltı vermemesi siyah-beyaz hatadır. Kırmızı kart göstermemek bariz bir hatadır),
- "Ciddi Faullü Oyun"daki veya "Şiddetli Hareket"teki uygulaması (kırmızı kart),

- “Bir Cismin (veya top) Atılması” ile ilgili ihlallerdeki uygulaması,
- Serbest vuruş yöntemindeki disiplin uygulaması (çabuk kullanma, mesafe vb.),
- Taç atışı yöntemindeki uygulaması (uyarı, sarı kart),
- Kale vuruşu yöntemindeki uygulaması (sarı kart, *kırmızı* kart),
- Köşe vuruşu yöntemindeki uygulaması (sarı kart),
- “Penaltı Vuruşu” ve “Penaltı Noktasından Vuruşlar” yöntemindeki uygulaması (oyuncunun koşusunu tamamladıktan sonra rakibi şaşırtması-sarı kart),
- Oyuncularına talimat veren ve sorumlu davranan antrenörlere karşı yaklaşımı,
- Yardımcı hakemlere ve dördüncü hakeme; oyuncular (sarı kart) veya takım görevlileri itiraz ettiğiindeki uygulaması,
- Teknik alandakilerin; aşağılama, hafife alma şeklindeki el-kol hareketlerine ve alaycı alkışlamalarına karşı tutumu,
- Düdük sesinin şiddetini, ihlalin; ağırlığına, sıklığına, sürtüşme-çatışmalara göre; yükseltmesi, uzatması.

4. Bölüm

Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik

Gözlemci; üç ayrı parçadan oluşan bu bölümdeki ilk parçanın üst kısmına hakemin fiziksel görünümünü ve kondisyonuna ilişkin yorumunu kısaca yazdıktan sonra, bir alttaki yer alma ve hareketlilik kısmında yer alan kutucuklardaki olumlu, normal ve olumsuz kısımlardan uygun olanları, kendi yorumuna göre işaretleyecektir.

Bu işaretledikleri içerisinde olumsuz olanlar varsa, bunlardan önemli olanları alt parçadaki bölüme dakika belirterek açıklamalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir.

Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Asıl olan, hakemin bir atlet gibi çok koşması değil, doğru yer almasıdır. Fiziki görüntüsü, koşu stili, kondisyonu,

dayanıklılığı da çok önemlidir. Yer alma hakkındaki bütün öneriler varsayımlara dayanmaktadır. Doğru yer alma, maç içinde; takımlar, oyuncular ve olaylar hakkındaki belirgin bilgiler kullanılarak ayarlanmalıdır. En iyi yer, hakemin doğru karar verebildiği yerdir.

- Oyunu, kendisi ile o yarı alanı kontrol eden yardımcı hakem arasına alması,
- Oyunun dış tarafına doğru yer alarak, yardımcı hakemi, görüş alanı içine alması, geniş diyagonal sistem kullanması,
- Kontratakta koşması (Sola doğru koşarak açı genişletip pozisyonu görebilmeli),
- Oyuna müdahale etmeden, oyunu görebilmek için, mümkün olduğu kadar pozisyona yakın olması ve doğru açıda bulunması,
- Topsuz alanda, oyuncunun hırçın davranışlarını görecekt pozisyon alması,
- Oyunun yönlendiği alanda, muhtemel ihlalleri görecekt pozisyon alması, (Topun gittiği yönü ve gideceği yerdeki pozisyonu izlemeli),
- Top, oynanıp uzaklaştıktan sonra, meydana gelen kusurlu hareketleri görecekt pozisyon alması,
- Ceza alanı içine veya yakınına yapılacak atışlarda, doğru pozisyon alması ve sonra oyunu başlatması,
- Mükemmel genel fiziksel görünümü, son düdüğe kadar iyi koşması,
- Dayanıklılığı, uzun mesafe koşması,
- Maçın sonlarındaki kontrataklarda bile depar atabilmesi,
- Herhangi bir karşı hareket veya itiraz riskini önlemek için, hemen ihlal yerine koşması,
- İyi bir genel görüş sağlamak için geri geri ve yan yan koşabilmesi,
- İyi bir koşu stiline sahip olması,
- Oyunu okuması, bir sonraki aşamada ne olacağını sezinleyebilmesi, gereksiz yere koşmaması,

- Performansını göstermesi (Maçın sonlarında da, ceza alanı içindeki pozisyona yakın olmalı, dönerek yerini almalı ve dayanıklılığını-kondisyonunu göstermeli).

5. Bölüm

Yardımcı Hakemler, Dördüncü Hakem , 5.ve 6. Hakemlerle İşbirliği

Gözlemci; bu bölümde hakemin yardımcılarıyla ve dördüncü hakem, 5.ve 6.hakemlerle işbirliği konusundaki olumlu ve olumsuz yorumlarını yazmalıdır.

Bu bölüm, hakem açısından işbirliğine ait kısımdır. Yardımcı hakem, dördüncü hakem, 5. ve 6. hakemlerin hatası yardımcı hakem, dördüncü hakem, 5. ve 6. hakemler bölümlerinde işlenmelidir.

Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Maç öncesi ve esnasındaki işbirliği, yardımcı hakemlerin faul yardımı, yardımcı hakemlerin önlerindeki olaylarda oyuncularını yatıştırma, yardımcı hakemlerin işaretlerinin anlaşılabilirliği, dördüncü hakemlerin; oyuncu değişikliği, sağlık ekibini yönlendirmesi, ilave sürelerdeki yöntem, göz teması ve genel anlaşma, 5.ve 6.hakemlerin sorumluluk alanındaki olaylara tepkisi.

- Yardımcı hakemlerin tüm işaretlerini fark etmesi ve derhal tepki vermesi (Yardımcı hakemin işaretine katılıp onu onure etmede veya işaretine katılmamada, kolunu eli açık şekilde havaya kaldırarak, yardımcı hakemle iletişim kurmalıdır.),
- İletişim setinden faydalanırken bile, yardımcı hakemlerle göz temasında bulunması,
- Hakem ekibi içinde yetkinin doğru paylaşılması (yardımcı hakemlerin yakınındaki fauller),

- Oyunu durdurmadan (avantaj, çok çabuk ofsayt işareti vs.) yardımcıların işaretlerinin doğru olarak kabulü ve kaldırılan bayrağı gördüğünü belli etmesi,
- Yardımcı hakemler ile çelişen/çelişmeyen kararlar vermesi (köşe vuruşu, kale vuruşu, taç atışı vb.),
- Top oyun dışı olmadan önce, topa ikinci kez temas olduğunda, yardımcı hakemlere hafif bir işaretle destek vermesi,
- Yardımcı hakemlerin işaret ettiği ve hakemin görüş alanının dışındaki ihlaller için (sert hareket) doğru eylemde ve iletişimde bulunması,
- Hakemin kendisinin yaptığı hatalarda doğru eylemde ve iletişimde bulunması (Yanlış oyuncuya ihtar verme, ikinci ihtar verip kırmızı kart göstermeme vb.),
- Yardımcı hakemlere; oyuncular veya takım görevlileri itiraz ettiğinde derhal harekete geçmesi (Yardımcı hakemi desteklemeden, oyuncular oradan dağılmadan, olay yerinden uzaklaşmamalı),
- Yardımcı veya dördüncü hakemin, oyuncunun hazır olduğunu doğrulaması durumunda, sakatlanan oyuncunun oyun alanına dönmesine izin vermesi.
- 5.ve 6.hakemlerle sorumluluk alanlarına ilişkin yardımlaşması

6. Bölüm

Kişilik

Gözlemci; bu bölümde hakemin kişiliği ile ilgili yorumlarını yazmalıdır. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Hakemin maç boyunca otoritesi, oyunculardan ve seyircilerden etkilenip-etkilenmemesi, işbirliği, disiplin cezalarında ve diğer kararlarında tutarlılık, önemli durumlardaki sakinliği ve iletişimi, beden dili.

- Güven vermesi (Maçın ilk beş-altı kararının doğru olması, hakem ve yardımcı hakemler, oyuncular ve seyirciler arasında güveni artırır)

- Doğal otorite uygulaması (Kendisine verilen yetkiyi, eksiksiz ve fazlasız kullanmalı),
- Özgüveninin olması (Dikkat toplama, doğru hedef koyma, kontrol, ısrarcılık-azim),
- Motivasyonu (İstekli olmalı, kendini bu işe adanmış olmalı),
- Dik durması, oyuncularını okuması (Oyunculara, liderliğini göstermeli; en iyi dinleyiciler olan gözleriyle oyuncularını dinlemeli ve okumalı),
- Maçı daha rahat yönetmesi (Oyuna doğru müdahale etmeli ve beden dilini etkin kullanmalı)
- İletişim ve empatik davranış uygulaması, (Kendine güvenmeli, özgüvenini sergilemeli ve başarı duygusu aşılamalı).
- Esnek ve yaratıcı olması,
- Kararlı olması (Karar vermesi, hareketin olduğu anda veya mümkün olan en kısa sürede olmalıdır),
- Tutarlı kararlar vermesi (İyi bir tekniğe "kural bilgisi ve yorumlama" ile zihinsel ve duygusal becerilere sahip olmalı),
- Uyum kurması (Yardımcılarıyla, oyuncu, antrenör ve diğer katılımcılarla iyi iletişim kurmalı, mesafeli ve eşit yaklaşımlar içinde olmalı),
- Denge kurması (Sakin ve dengede kalmalı, başkalarının duygularını kontrol etmek yerine öncelikle kendi duygularını kontrol etmeli, "Hakemler, en doğru kararlarını; sakın ve rahat oldukları zaman verirler),
- El-kol hareketlerini uygulaması, (Zor durumlarla karşılaştığında "sakın olun" işareti vermeli vb.),
- Çok zor durumlardaki uygulaması (Sakin davranmalı, oyuncuya bakmalı, sesini yükseltmeli vb. rollere girmeli),
- Koşması ve yürümesi (Kararlı-hızlı koşmalı, enerjik yürümeli),
- Oyuncular, takım görevlileri ve taraftarlardan etkilenmemesi,
- Oyuncular ve takım görevlileri tarafından saygı ve kabul görmesi (Maçın sorumlusu olarak tanınmalı; oyun alanında istenen gerekli kişiliği yansıtmalı; ödün vermeyen, kendine güvenen ve kendinden emin görüntü vermeli),

- Disiplin cezalarındaki ve diğer kararlarındaki tutarlılık uygulaması ve objektif kararlar vermesi,
- Olumlu konuşması (Konuşmasını; kötü alışkanlıkların sona erdirilmesinde, dikkatin toplanmasında ve devamlılığının sağlanmasında, özgüvenin arttırılmasında kullanmalı).
- Kritik ve zor kararları uygulaması (Hoşa gitmeyen kararlar vermekten çekinmemeli, bu kararların arkasında durmalı, eleştiri kaçınılmaz olsa bile kararlarındaki tutarlı olmalı),
- Maç içerisindeki profili (İradeli, cesur, daima kontrollü, sakin ve ne yapacağı tahmin ediliyor, sürpriz kararlar vermiyor, gerektiğinde ihtiyatlı ve gösterişsiz),
- İçinde yaşadığı ortamı dışa yansıtabilmesi (Kızınca, kızgınlığını gösterebilmeli),
- Oyuncuları etkileyebilmesi (Oyuncunun, iki gözünün ortasına yani burnuna doğru bakmalı, gerektiğinde gülümsemeli),
- Beden dilini, maçı kontrol etmesinde ona yardımcı olacak etkili bir araç olarak kullanması (Beden dilini, bir kararın açıklanması için kullanmamalı),
- Beden dilini, otoritesini ve kendine güvenini göstermesine yardımcı olacak şekilde kullanması.

7. ve 8. Bölümler:

Gözlemci, hakem için aynı zamanda bir eğitmendir/rehberdir. Analiz ve tavsiyesi ile hakemin gelişmesine yardımcı olur.

Gözlemci 7. ve 8. bölümlerde analizini sonuçlandırır. Gözlemci,

- a) Öncelikleri belirlemelidir (iki veya üç anahtar noktaya dikkat çekmelidir),
- b) Önce olumlu noktalara değinmelidir, sonra geliştirme bakış açıları,
- c) Anlaşılabilir ve ölçülebilir somut (maçta yaşanan olaylara dayalı) tavsiyelerde bulunmalıdır,

- d) Hakeme kendini ifade etme fırsatı vermeli, öz eleştiriye teşvik etmelidir,
- e) Hakemle işbirliği içinde gelişme için çözümler ve alternatifler sunmalıdır.

Müzakereyi teşvik etmek ve tartışılan hususların raporla örtüşmesini sağlamak için gözlemci, maç sonrası görüşmede hakeme iletmek zorunda olduğu iki veya üç olumlu noktayı ve olumsuz noktaları not etmelidir.

7. Bölüm

Genel Değerlendirme, Performans ve Kişilik Konusunda Tavsiyeler

Bu bölümde hakemin performansı hakkında raporda yer alan beş ana başlık altında toplanan bölümlerle ilgili olarak yorumlar yapılmalı ve tavsiyelerde bulunulmalıdır.

Hakemin değerlendirilmesine ilişkin, gözlemcilerin yapacakları yorumlar MHK'ye yol gösterecektir. Bu yüzden; gözlemci, hakemin genel olarak maçı nasıl kontrol ettiğini, daha iyi olması için tavsiyelerini, maç sonrası konuşmadaki tavrını belirtmelidir.

Hakeme 8.4 üstü notlar veriliyorsa, bu notun niçin verildiği açıklanmalıdır (Bariz gol şansı, penaltı, ihraç ve sadece önemli kararlar (önleyici ve/veya çözüm içeren).

Hakeme siyah-beyaz hata nedeniyle 7.8-7.9 notları verildiğinde, siyah-beyaz hata olmasaydı, verilmesi düşünülen not 1.bölümdeki ilgili sütuna yazılacaktır.

8. Bölüm

Olumlu Noktalar - Geliştirilmesi Gereken Noktalar

Bu bölümde gözlemci hakemin o maçta öne çıkan olumlu veya olumsuz yönlerinden önem sırasına göre öncelikli olanlarına değinmelidir. Maçtan sonra, hakemlere tartışma ortamı yaratmadan, yapıcı eleştiri ve önerilerini sözel olarak belirtmelidir.

9. ve 10. Bölümler

Yardımcı Hakem Performansları

Gözlemci; yardımcı hakemin performansına yönelik üç ayrı parçadan oluşan bu bölümdeki ilk parçada bulunan kutucuklardaki olumlu, normal ve olumsuz kısımlardan uygun olanları, kendi yorumuna göre işaretleyecektir. Bu işaretledikleri içerisinde olumsuz olanlar varsa, bunlardan önemli gördüklerini en alt parçadaki pozisyon açıklamaları bölümde dakika belirterek açıklamalıdır.

Gözlemci, ayrıca kutucukların altında bulunan bölüme her yardımcı hakem için ayrı ayrı yorumunu yazmalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır: Yer alma, göz teması, ofsaytlarda isabet oranı, işaretlerinin anlaşılabilirliği, oyuncu değişikliğindeki tutumu (yardımı-işbirliği), bekle ve gör uygulaması, konsantrasyonu.

Yardımcı hakemleri ihmal etmemek önemlidir. Gol yapma durumlarında ofsayt kararları genellikle belirleyicidir. Buna ek olarak, faullerin işaret edilmesi için yardımcı hakemlerin sorumlulukları daha da arttırılmıştır. Dolayısıyla bu sorumluluklarını aşmadan kullanmaları için yardımcı hakemlerin yeteneklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Yardımcıların performansı bütünüyle iyi bir ekip performansının can alıcı bir unsurunu oluşturmaktadır.

Bu nedenle 9. ve 10. bölümlerin altındaki kısımlar dikkatli doldurulmalıdır.

Yardımcı hakeme siyah-beyaz hata nedeniyle 7.8-7.9 notları verildiğinde, siyah-beyaz hata olmasaydı, verilmesi düşünülen not belirtilmelidir (Ör: Siyah-beyaz hatası olmasaydı 8.1 verecektim, siyah-beyaz hatası nedeniyle 7.8 verdim).

Gözlemci, ofsait kararlarıyla ilgili olarak, bir kararın doğruluğunu TV çekimine dayanarak kontrol edebilir. Böyle bir halde raporunda bunu not etmeli ve yardımcı hakemi bilgilendirmelidir. TV çekimi karşısında kontrol etme süreci, golle sonuçlanan veya gol yapma fırsatları ile sınırlı kalmalıdır.

Yardımcı hakemler için referans noktaları

- Yer alma ve takım çalışmasındaki uygulaması,
- Hakem ile göz teması,
- Ön plana fazla çıkmaması (hakemin işine çok karışmamalı, ihtiyacı olduğu durumda hakeme yardım etmeli),
- Kendisine yakın pozisyonlarda faul yok anlamına gelen el işareti kullanmamalıdır (Bu bir tavsiye olmalı, nota etki etmemelidir.),
- Ofsait kararlarının doğruluğu (önemli ofsait pozisyonları),
- Ofsaidi belirlemek için, sondan ikinci savunma oyuncusu veya son iki savunma oyuncusu ile aynı hizada bulunması,
- Bir oyuncunun pozisyonu dolayısı ile ne zaman ofsait olarak cezalandırılacağını işaret etmesi,
- Aktif alanda ve aktif oyunda olmanın doğru ayrımını yapması ("Bekle gör" tekniği),
- Kural ve talimatlara uygun, açık ve anlaşılabilir işaretler vermesi,
- Bayrak tekniğini uygulaması (bayrağı, sahaya dönük elde taşıma; ofsait, kale vuruşu ve köşe vuruşlarını işaret ederken bayrağı sağ elle kaldırma),
- Oyuncu değişikliği yöntemindeki yardımı,
- Bayrak tutmayan elini, gerekli pozisyonlarda, hakemle göz teması halinde, kısıtlı kullanması,
- Hakemin göremediği fena hareketleri ve diğer olayları işaret etmesi,

- Hemen yakınında veya hakemin görüş alanı dışında bir faul veya hatalı davranış yapıldığında, işaret vermesi (Yardımcı hakemin bir faul ya da yanlış bir davranış nedeniyle bayrağını kaldırması gerektiğinde, bayrağı, serbest vuruşun yönünü göstermek için kullanacağı eliyle kaldırması ve sallaması gerekir),
- Pozisyona hakemden daha yakın olduklarında meydana gelen ihlalleri (bu, bazı özel durumlarda, ceza alanı içinde meydana gelen ihlalleri de kapsar) işaret etmesi,
- Ceza alanı çizgisi civarında yapılan bir faulün yeri ile ilgili doğru yardımı (çizginin dışında veya içinde)
- Bir ihlal için işaret vermeden önce, ihlalin hakemin görüş alanının dışında olmasını veya hakemin görüşünün engellenmiş olmasını, hakemin ihlali görüp avantaj kuralını uygulamayacak olmasını, göz önünde bulundurması,
- Çatışma durumlarında oyun alanına girerek zamanında müdahale etmesi,
- Hakemin arkasında yapılan ihlaller için doğru işaretler vermesi,
- Gollerdeki yardımı (Topun gol çizgisini geçip geçmediğinin belirgin olmadığı durumlarda açık ve anlaşılır işaret vermesi),
- Hangi takımın köşe vuruşu, kale vuruşu veya taç atışı yapacağını işaret etmesi,
- Taç çizgisi boyunca akıcı hareketlilik içinde olması,
- 9.15 m. mesafeyi belirlemede yardımcı olması (ölçüm yapmadan),
- Hakem gibi düşünerek, pozisyonların gelişiminde acele etmeyerek bekle-gör tekniğini uygulaması,
- Sahayı, kullanılan topları ve oyuncuların giysi ve gereçlerini kontrol etmesi,
- Giysi ve gereçlerin veya kanama ile ilgili problemlerin çözüldüğünü belirlemesi,
- Zaman, goller ve disiplin uygulamalarının kayıtlarını tutması,
- Topun ne zaman tamamıyla oyun alanından çıktığını işaret etmesi,
- Kale vuruşunda, kalecinin topu elden çıkarmasında, penaltı vuruşunda, penaltı noktasından yapılan vuruşlarda, gol

sayılma-sayılmama durumlarında, köşe vuruşunda ve serbest vuruştaki uygulaması,

- İletişim setini, faydalı olduğu durumlarda, hakemin dikkatini çekmek için, sadece gerektiğinde kullanması (ofsayt, fauller "hakemin görüş alanının dışında", taç atışı, köşe vuruşu veya kale vuruşu ile gol durumları "çok kritik kararlar"),
- İletişim seti olduğundan, kart işaretini elle vermemesi,
- Siyah-beyaz hata yapması (Geçerli gol, yanlış ofsayt işaretiyle geçersiz sayılırsa; yanlış bir ofsayt işaretiyle gollük bir pozisyon kesilirse; yanlış veya kaçırılmış kritik ofsayt pozisyonu olursa),
- Hakem, herhangi bir sebepten dolayı geçici olarak oyunu yönetemeyecek hale gelirse, top oyun dışına çıkana kadar oyunu, denetimi altında devam ettirmesi,
- Hakemin bariz yanlış kararlarına uygun şekilde müdahale etmesi,
- Hakemin kararına karşı çıkmaması, yetkilerini aşmaması,
- Konsantrasyonu,
- Teknik alandaki davranışları izlemesi.

11. Bölüm

Dördüncü Hakemle İlgili Yorumlar

Gözlemci; dördüncü hakem ile ilgili yorumlarını yazmalıdır. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Genel olarak görevini nasıl yaptı (maç öncesi, sırası ve sonrası), teknik alandakilerin tavrı, hakem ve yardımcı hakemlerle göz teması, oyuncu değişikliği ve sakatlıklardaki tutumu, teknik alana müdahalesinin uygunluğu.

- Maç öncesi, süresi ve sonrasındaki her türlü idari görevde hakemin istediği şekilde, hakeme yardımcı olması,
- Oyunun Kuralları'na uygun olarak hakeme, maçın kontrolünde yardım etmesi,

- Maç süresince, hakem ve yardımcı hakemlerle göz teması,
- Teknik alanda bulunanların tümünün sorumsuz davranışlarını hakeme bildirmesi,
- Oyuncu değiştirme yöntemindeki yardımı,
- Oyuncu değişikliklerinde proaktif-önleyici ve aktif olması (Giysi ve gereçler ile takı kontrolü),
- Gerektiğinde yedek topları kontrol etmesi, hakemin talimatına göre yedek top temin ederek zaman kaybının en aza inmesini sağlaması,
- Sakatlanan oyuncuları değerlendirmek üzere doktor, fizyoterapist ve ilk yardım görevlilerinin (sedye taşıyıcıların) oyun alanına girişini denetlemesi,
- Sakatlığı geçen oyuncunun yanında bulunması ondan sorumlu olması, oyun alanına girişine nezaret etmesi,
- Teknik alanda bulunan takım yetkililerine karşı gerektiğinde katı, fakat tahrik etmeyen bir tutum içinde, teknik alanı uygun ve doğru bir şekilde kontrol etmesi,
- Oyunun her devresinin son dakikası sonunda, hakem tarafından belirlenen en az ilave zamanı belirtmesi.
- Maç sırasında oyuncu değişikliğine yardım etmekle yükümlüdür.

12. ve 13. Bölümler

5. ve 6. Hakem Performansları

Gözlemci; 5. ve 6. hakemin performansına yönelik üç ayrı parçadan oluşan bu bölümdeki ilk parçada bulunan kutucuklardaki olumlu, normal ve olumsuz kısımlardan uygun olanları, kendi yorumuna göre işaretleyecektir. Bu işaretledikleri içerisinde olumsuz olanlar varsa, bunlardan önemli gördüklerini en alt parçadaki pozisyon açıklamaları bölümde dakika belirterek açıklamalıdır.

Gözlemci, ayrıca kutucukların altında bulunan bölüme 5. ve 6. hakem için ayrı ayrı yorumunu yazmalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır: Yer alma, göz teması, iletişimi, yardımı-işbirliği, kale çizgisini kontrolü ve konsantrasyonu.

5. ve 6. hakemler görevlerini yerine getirirken sorumluluklarını aşmamalı, performansları ile iyi bir ekip olmanın gereğini yerine getirmelidir.

5. ve 6. hakemler, oyun kurallarına uygun olarak maçın kontrol edilmesinde hakeme yardımcı olacaklardır; ancak son karar her zaman hakem tarafından verilecektir.

- Yer alma ve takım çalışmasındaki uygulaması,
- Hakem ile göz teması,
- Ön plana fazla çıkmaması (hakemin işine çok karışmamalı, ihtiyacı olduğu durumda hakeme yardım etmeli),
- Sorumluluk alanındaki ihlallerde hakeme gerekli yardımı yapıyor mu?
- Gerektiğinde ceza alanı yan çizgisine odaklanıyor mu?
- Ceza alanı içindeki önemli kararlarda sorumluluk alıyor mu?
- Görevine yönelik motivasyonu (Belenen pozisyon oluşmadan önce olaya konsantre olabiliyor mu?)
- Gollerdeki yardımı (Topun gol çizgisini geçip geçmediğinin belirgin olmadığı durumlarda iletişim yoluyla hakemi bilgilendirmesi).

9. Rapor Denetim Sistemi

Gözlemcilerin performansı, MHK tarafından üç farklı şekilde denetlenmektedir:

- Raporlar üzerinden
- Görüntüler üzerinden
- Yerinde denetleme

MHK'ye ve hakemlere gönderilen gözlemci raporlarında yapılacak hatalar gözlemciye hata puanları verilmesine neden olmaktadır.

Gözlemci raporlarındaki hatalı değerlendirmelerin giderilmesi için; gözlemci eğitimleri, merkezi ve bölgesel olarak sürekli yapılmaktadır. Düzenlenen kurs, seminer vb. eğitim çalışmalarında, dikkat çekilen konuların ve MHK'nin verdiği talimatların gözlemciler tarafından titizlikle uygulanması gerekmektedir.

Kurulumuzun hedefi, eğitim çalışmalarına ağırlık vererek hatasız gözlemci raporlarının düzenlenmesini sağlamaktır.

10. Hata Puanı Sistemi

1. "Maç Sonu Toplantısı" bölümünde aynı görüşte olunmayan/ anlaşılabilen pozisyonlar, önemli kritik kararlar dakikaları ve pozisyon adı ile birlikte belirtilmemiş. Çok sayıda, önemli olmayan pozisyon dakikası yazılmış.
2. "Maçın Tanımı" bölümünde, değinilmesi gereken hususlardan söz edilmemiş
3. 2. Bölüm Yorumlar kısmında, hakemin avantaj uygulamaları ile kaleye yakın yerlerden verdiği serbest vuruş kararları (doğru/hatalı) dakikalarıyla birlikte belirtilmemiş.
4. 3.Bölüm Yorumlar kısmında, hakemin göstermiş olduğu sarı ve kırmızı kartların dakikaları, nedenleri ve hangi oyunculara gösterildiği (doğru/hatalı) belirtilmemiş.
5. 9. Ve 10. Bölüm Yorumlar kısmında, yardımcı hakemlerin ofsayt tespitleri ile faul yardımları (doğru/hatalı) dakikalarıyla birlikte belirtilmemiş.
6. Yorum bölümlerine başka bölümlerle ilgili konular yazılmış veya eksik anlatımlarda bulunulmuş veya konu ait olduğu bölüm dışında bir bölüme yazılmış.
7. Pozisyon açıklamaları, ait oldukları bölümlerde yapılmamış. Pozisyon açıklamaları yeterli değil. Pozisyonun nasıl geliştiği ve oluştuğu detaylarıyla açıklanmamış.
8. Genel değerlendirme yetersiz, öncelikli noktalara değinilmemiş, gereksiz anlatımlarda bulunulmuş.
9. Raporun içeriği ile verilen not arasında tutarsızlık var.

10. Hakemlerden not indiriminde bulunulduğu halde, ilgili bölümlerde bu duruma ilişkin pozisyon açıklaması yapılmamış veya yapılan pozisyon açıklaması sonunda indirimde bulunulan not parantez içinde belirtilmemiş.
11. Hakemlere 8.4'ün üzerinde not verildiği halde, buna ilişkin ilgili bölümlerde pozisyon açıklamasında bulunulmamış veya yapılan pozisyon açıklaması sonunda artı not parantez içinde belirtilmemiş.
12. Hiçbir eksik belirtilmediği halde, hakemlere 8.4'ün altında not verilmiş.
13. 7.8 veya 7.9 notları, siyah-beyaz hata değerlendirmesi dışında kullanılmış, siyah - beyaz hata olmasaydı verilmesi düşünülen not 1.Bölümün ilgili sütununa işlenmemiş.
14. Hakemlere yönelik; yanlış, hatalı, kural ve talimatlara aykırı tavsiye ve önerilerde bulunulmuş, uygun olmayan ifadeler kullanılmış.
15. Maç görüntüleri üzerinden veya maçta yapılan değerlendirmelerde; belirlenememiş veya yanlış belirlenmiş hatalar yapılmış.
16. Tanımlanmamış hatalar MHK tarafından, hatanın ağırlığına göre değerlendirilir.

10.1. Gözlemci Rapor Hata Puanlama Tablosu

<u>HATA GRUBU</u>	<u>HATA BÖLÜMÜ</u>	<u>HATA PUANI</u>
A	1-2-3-4-5	25
B	6-7-8-10-11	50
C	12-13-14	75
D	9 - 15	100
E	16	25-100

Not: Yıl sonunda her gözlemci için, yapılan hata puanı toplamının %5'i hesaba katılır.

11. İdari Konular

11.1. Mazeretler

ÜKG, UG ve BG kadrolarında yer alanlar mazeretlerini, her hafta Pazartesi günü saat 14.00'e kadar FYS üzerinden bildireceklerdir.

İllerde mazeret bildirimini İHK'nin belirlediği yöntemine uygun olarak yapılmalıdır. MHK'ye iletilen mazeretler İHK'ye de bildirilmelidir.

12. Maç Sonrası

Gözlemci, maçtan sonra bilgi vermek amacı ile MHK üyelerini aramamalı, sadece olaylı maçlardan sonra ve olağanüstü bir durum olduğunda gözlemcilerden sorumlu MHK Üyesi'ni aramalıdır.

13. Ek Rapor

TFF gerekli gördüğü hallerde müsabaka hakkında yapılan disiplin soruşturmasına yardımcı olması amacıyla mevcut temsilci raporuna/ raporlarına ilave olarak gözlemciden "Ek Rapor" talebinde bulunabilir.

14. Eğitim Faaliyetleri

Bölgesel Gözlemciler ve Ulusal Gözlemciler (ÜKG hariç) İHK tarafından düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılmak ve ildeki amatör müsabaka görevlerini aksatmamak durumundadır.

15. İletişim

Gözlemci Raporu, maçın oynandığı günün ertesi gün **saat 16.00'ya** kadar <http://mhk.tff.org> adresindeki yönlendirmeler doğrultusunda gönderilmelidir. Herhangi bir nedenle belirtilen saate kadar raporunu gönderememe konusunda geçerli mazereti olanlar, Hakem İşleri Müdürlüğü ile iletişim kurmalıdır.

İl Gözlemci Raporu'nu gönderme yöntemi İHK tarafından belirlenecektir.

15.1 APS - Kargo İle Rapor Ve Eklerini Gönderme Yöntemi

1.Tazminat Formu önce FYS ile daha sonra APS veye Kargo ile Hakem İşleri Müdürlüğü'ne ıslak imzalı, eksiksiz doldurulmuş şekilde seyahat belgeleri ile birlikte gönderilecektir.

2.Gönderilen seyahat belgeleri, biletlerin aslı (uçak, otobüs, v.s.) olmalıdır.

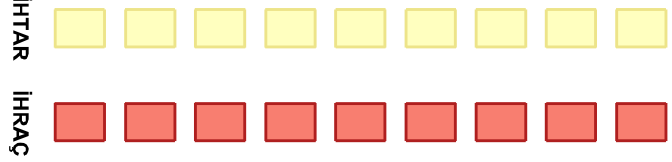
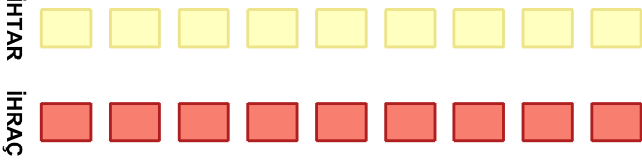
TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU GÖZLEMCİ RAPORU

MAÇ NO	MAÇ TARİHİ	MAÇ SAATİ	STAD ADI	LİG	GRUP

1

Ev Sahibi Takım		Skor	
Misafir Takım		Skor	

GÖREVİ	ADI SOYADI	LİSANS NO	İLİ	NOT	NOT (*)	ZORLUK DERECE
HAKEM						Normal Maç
YARDIMCI HAKEM 1						Normal Maç
YARDIMCI HAKEM 2						Normal Maç
4. HAKEM						Normal Maç
5. HAKEM						Normal Maç
6. HAKEM						Normal Maç
GÖZLEMCİ						

(*) Siyah beyaz hata olmasaydı vereceğiniz not (sadece 7.9 veya 7.8 notu verdiğinizde)

HAKEMLER İÇİN DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ			
Puan	Açıklama		
9.0 - 10	Mükemmel Performans (Eksiksiz)		
8.5 - 8.9	Çok İyi (övgüye değer performans)		
8.3 - 8.4	İyi (Beklenen performans)		
8.2	Tatminkar. Geliştirilecek küçük noktalar		
8.0 - 8.1	Tatminkar. Geliştirilecek önemli noktalar		
7.9 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.3+		
7.8 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.0 - 8.2		
7.5 - 7.7	Beklentinin altında, zayıf kontrol, geliştirilecek önemli noktalar		
7.0 - 7.4	Hayal kırıklığı. Bariz önemli bir hata ile beklentinin altında veya 2 veya daha fazla bariz önemli hatalı performans		
6.0 - 6.9	Kabul edilemez		

Lütfen ikinci kutuya siyah-beyaz hata olmasaydı vereceğiniz notu ekleyiniz.

Zorluk derecesi ifade ile bütünleştirilmeli ve müsabakanın durumuna göre her Hakem için ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Zorluk Dereceleri	
Normal:	Normal Maç. Maç içinde hakemi zorlayıcı çok az durum yada pozisyon olmuştur.
Zor Maç:	Zor Maç. Hakem için zor maç olmuş, zor durum veya pozisyonlarda kararlar alması gerekmiştir.
Çok Zor Maç:	Çok Zor Maç. Hakem için çok zor bir maç, çok zor durum veya pozisyonlarda kararlar alması gerekmiştir.

MAÇ SONRASI TOPLANTI

DVD Kullandı mı? : Hayır

Pozisyonları dakika belirterek kısaca -
açıklayınız :

Adı	Soyadı	Lisans No	İli	Rapor Tarihi	İmza

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU GÖZLEMCİ RAPORU

Maç sonu toplantısı yeri:

Maç sonu toplantısı süresi:

MHK MÜDAHALE

Müdahale var mı ? :Hayır

Yorumlar :

MAÇIN TANIMI

HAKEM	

2.	OYUN KURALLARININ UYGULANMASI VE MAÇIN KONTROLÜ, TAKTİKSEL YAKLAŞIM VE MAÇIN YÖNETİMİ
YORUMLAR	

DAKİKA POZİSYON AÇIKLAMASI

3.	DISİPLİN KONTROLÜ, OYUNCULARIN VE TAKIM YETKİLİLERİNİN (YEDEK KULÜBESİ) YÖNETİMİ-
YORUMLAR	

DAKİKA POZİSYON AÇIKLAMASI

4.	FİZİKSEL DURUM - POZİSYON ALMA VE HAREKETLİLİK
+ NORMAL -	
ARTI	Daima oyunu yakından takip ediyor, topla oyuncular arasında kalarak oyunu engellemiyor.
ARTI	Esnek diyagonal sistemi uyguluyor.
NORMAL	Bir sonraki pozisyonu doğru tahmin edebiliyor.
ARTI	Gerekli hallerde ceza alanı içine giriyor.
EKSİ	Duran ve hareketli toplarda doğru yer alabiliyor.

Yorumunuza göre; önemli pozisyonları, dakika belirterek açıklayınız. Ancak kutucuktaki işaret olumsuz (-) ise, mutlaka açıklayınız.

DAKİKA POZİSYON AÇIKLAMASI

5.	YARDIMCI HAKEMLER VE DÖRDÜNCÜ HAKEM İLE İŞBİRLİĞİ
-	

6.	KİŞİLİK
-	

7.	GENEL DEĞERLENDİRME, PERFORMANS VE KİŞİLİK KONUSUNDA TAVSİYELER

Adı	Soyadı	Lisans No	İli	Rapor Tarihi	İmza

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU GÖZLEMÇİ RAPORU

YUIYUYUI

8.	
OLUMLU NOKTALAR	1
	2
	3
GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN NOKTALAR	1
	2
	3

9. YARDIMCI HAKEM 1

Yardımcı Hakemin Performansı (Lütfen bazı önemli kararlardan, dakika belirterek bahsediniz).

+ NORMAL -	
ARTI	Doğru ofsayt kararları verip, "Bekle ve Gör" tekniğini iyi uyguluyor.
ARTI	Maç boyunca hareketli ve sondan ikinci savunma oyuncusunu doğru hizadan takip edebiliyor.
EKSİ	Dikkatli ve hakem ile iyi bir işbirliği içinde.
NORMAL	Hakemin; uzak kaldığı ve göremediği durumlarda faulleri işaret ediyor.
NORMAL	Kendisine yakın vuruşlarda hakeme yardımcı oluyor (Kale ve köşe vuruşu, serbest vuruşlar).

YORUMLAR

Yorumunuza göre; önemli pozisyonları, dakika belirterek açıklayınız. Ancak kutucuktaki işaret olumsuz (-) ise, mutlaka açıklayınız.

DAKİKA POZİSYON AÇIKLAMASI

-

10. YARDIMCI HAKEM 2

Yardımcı Hakemin Performansı (Lütfen bazı önemli kararlardan, dakika belirterek bahsediniz).

+ NORMAL -	
ARTI	Doğru ofsayt kararları verip, "Bekle ve Gör" tekniğini iyi uyguluyor.
ARTI	Maç boyunca hareketli ve sondan ikinci savunma oyuncusunu doğru hizadan takip edebiliyor.
NORMAL	Dikkatli ve hakem ile iyi bir işbirliği içinde.
ARTI	Hakemin; uzak kaldığı ve göremediği durumlarda faulleri işaret ediyor.
ARTI	Kendisine yakın vuruşlarda hakeme yardımcı oluyor (Kale ve köşe vuruşu, serbest vuruşlar).

YORUMLAR

Yorumunuza göre; önemli pozisyonları, dakika belirterek açıklayınız. Ancak kutucuktaki işaret olumsuz (-) ise, mutlaka açıklayınız.

DAKİKA POZİSYON AÇIKLAMASI

-

Adı	Soyadı	Lisans No	İli	Rapor Tarihi	İmza

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU GÖZLEMÇİ RAPORU

11. 4.HAKEM

YORUMLAR

12. 5. HAKEM

5. Hakemin Performansı (Lütfen bazı önemli kararlardan, dakika belirterek bahsediniz).

+ NORMAL -

ARTI

Maç boyunca hareketli ve iyi yer alıyor.

ARTI

Dikkatli ve hakem ile iyi bir işbirliği içinde.

NORMAL

Sorumluluk alanındaki olaylara tepkisi başarılı.

NORMAL

Kendisine yakın vuruşlarda hakeme yardımcı oluyor (Kale ve köşe vuruşu, serbest vuruşlar).

YORUMLAR

Yorumunuza göre; önemli pozisyonları, dakika belirterek açıklayınız. Ancak kutucuktaki işaret olumsuz (-) ise, mutlaka açıklayınız.

DAKİKA

POZİSYON AÇIKLAMASI

-

13. 6. HAKEM

6. Hakemin Performansı (Lütfen bazı önemli kararlardan, dakika belirterek bahsediniz).

+ NORMAL -

ARTI

Maç boyunca hareketli ve iyi yer alıyor.

EKSİ

Dikkatli ve hakem ile iyi bir işbirliği içinde.

EKSİ

Sorumluluk alanındaki olaylara tepkisi başarılı.

NORMAL

Kendisine yakın vuruşlarda hakeme yardımcı oluyor (Kale ve köşe vuruşu, serbest vuruşlar).

YORUMLAR

Yorumunuza göre; önemli pozisyonları, dakika belirterek açıklayınız. Ancak kutucuktaki işaret olumsuz (-) ise, mutlaka açıklayınız.

DAKİKA

POZİSYON AÇIKLAMASI

-

Adı	Soyadı	Lisans No	İli	Rapor Tarihi	İmza

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU
İL GÖZLEMÇİ RAPORU

1	GÖREVİ	ADI SOYADI	LİS.NO	İL KODU	LİGİ												
	HAKEM				TARİH	SAAT											
	YH-1				MAÇ NO	GRUP											
	YH-2				DEVRE												
	4.HAKEM				SAHA												
	ES. TK.		SKOR		MS. TK.		SKOR										
İHTAR	ES	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐							İHTAR	MS	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐						
	İHRAÇ	ES	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐							İHRAÇ	MS	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐					

HAKEM

2	OYUN KURALLARININ UYGULANMASI, YORUMLANMASI VE MAÇIN KONTROLÜ TAKTİKSEL YAKLAŞIM VE MAÇIN YÖNETİMİ	
3	DİSİPLİN KONTROLÜ, OYUNCULARIN VE TAKIM YETKİLİLERİNİN (YEDEK KULÜBESİ) YÖNETİMİ	
4	FİZİKSEL DURUM POZİSYON ALMA VE HAREKETLİLİK	
5	YARDIMCI HAKEMLER VE DÖRDÜNCÜ HAKEM İLE İŞBİRLİĞİ	
6	KİŞİLİK	
7	GENEL DEĞERLENDİRME, PERFORMANS VE KİŞİLİK KONUSUNDA TAVSİYELER	

ZORLUK DERECEŚİ	SEÇ	LİSANS NO	

HAKEM HAKKINDA	ADI SOYADI	NOT	

8	OLUMLU NOKTALAR	1	
		2	
		3	
	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN NOKTALAR	1	
		2	
		3	

GÖZLEMÇİ	ADI SOYADI	LİSANS NO	İL KODU	OLAY / İHRAÇ		MAÇ NO	TARİH	İMZA
				VAR	YOK			

9	1 NO'LU YARDIMCI HAKEM		ADI SOYADI			LİSANS NO	
	ZORLUK DERECESESİ	SEÇ	▼			NOT	
	HAKEME YARDIMLARIN DOĞRULUĞU						
	OFSAYT, GOL, KALE VE KÖŞE VURUŞLARI İLE TAÇ ATIŞLARINDA						
İŞBİRLİĞİ (YETKİ KULLANIMI)							
YER ALMA HAREKETLİLİK VE İŞARETLERİN DOĞRULUĞU							

10	2 NO'LU YARDIMCI HAKEM		ADI SOYADI			LİSANS NO	
	ZORLUK DERECESESİ	SEÇ	▼			NOT	
	HAKEME YARDIMLARIN DOĞRULUĞU						
	OFSAYT, GOL, KALE VE KÖŞE VURUŞLARI İLE TAÇ ATIŞLARINDA						
İŞBİRLİĞİ (YETKİ KULLANIMI)							
YER ALMA HAREKETLİLİK VE İŞARETLERİN DOĞRULUĞU							

11	4. HAKEM		ADI SOYADI			LİSANS NO	
	ZORLUK DERECESESİ	SEÇ	▼			NOT	
YORUMLAR							

GÖZLEMÇİ	ADI SOYADI	LİSANS NO	İL KODU	OLAY / İHRAÇ		MAÇ NO	TARİH	İMZA
				VAR	YOK			

Merkez Hakem Kurulu

Zekeriya ALP	Başkan
Yüksel OKÇUOĞLU	Başkan Vekili
Ünsal ÇİMEN	Üye
Dr. M. Zihni AKSOY	Üye
Seyfi GÖZAYDIN	Üye
Hamza IŞIN	Üye
Turgay GÜDÜ	Üye
Sadettin GÜLER	Üye
Musa SOYKARCI	Üye

İletişim :

Merkez Hakem Kurulu

İstinye Mah. Darüşşafaka Cad. No:45 Kat:2	İstinye - İstanbul
Santral Tel	0 212 362 24 80
Faks	0 212 323 49 40

MHK Hakem İşleri

Burçin KESKİN	0 212 362 27 77
Tuba ÇIKIT	0 212 362 24 84
Özlem NEİDİM	0 212 362 24 90
Alper DEMİREL	0 212 362 24 86
Sevinç CEYRAN	0 212 362 24 88
Ramazan YILMAZ	0 212 362 24 83
Nurşah GÜNDAY	0 212 362 24 87
Ayten AKKUŞ	0 212 362 24 79
Meltem KOLÇAK	0 212 362 24 89
Beyhan SATIROĞLU	0 212 362 24 19

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every sale, purchase, and payment must be properly documented to ensure the integrity of the financial statements. This includes recording the date, amount, and purpose of each transaction, as well as the names of the parties involved.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the company's revenue streams. It identifies the primary sources of income, such as sales of goods and services, and analyzes their contribution to the overall revenue. This section also discusses the seasonal fluctuations in revenue and the impact of market conditions on the company's performance.

The third part of the document focuses on the company's expenses and costs. It details the various categories of expenditures, including salaries, rent, utilities, and marketing costs. The document highlights the importance of controlling costs to maintain profitability and discusses strategies for cost reduction and efficiency improvements.

The fourth part of the document addresses the company's financial position and liquidity. It provides a summary of the company's assets and liabilities, as well as its cash flow and working capital. This section also discusses the company's ability to meet its short-term obligations and its overall financial health.

The fifth and final part of the document provides a conclusion and recommendations for the future. It summarizes the key findings of the financial analysis and offers suggestions for improving the company's financial performance. This includes recommendations for increasing revenue, reducing costs, and strengthening the company's financial position.

